

RECIA RONTO

LITERATŪROS GRIZINIS

REVISTI

Šiamis numeruose išsprendžiama

Mažys Rorula-AM, Bumras

Petras Givika-Dr. Daudynas

... ir kiti žymūs Lietuvos autoriai.

TURINYS

Rašytojų Aktyvistų Kolektyvas. Žinganis tollyn

Jonas Simkus. Nuvirtus beržam. Apysa-

Kazys Boruta. Laukiant traukinio

Antanas Venclova. Užkimusio krašto rūkas

Petras Cvirka. Sūnaus agitatoriaus dalia

Zodis smulkiem artojam

Superloslatas. Apysa-

Kazys Boruta. Su minia

Kazys Jakubėnas. Ilgu be vėtrų

Antanas Venclova. Žemiausias tavo tarmas.

VERTIMAI:

W. Whitman. Iš „Daina apie parodą“
(A. Venclova).

L. Hughes. Negras kalba apie sroves
(Br. Raila).

· · · Amerikos negro poezija (Br.
Raila).

L. Aragon. (J. Tysliava).

P. Villips. Ave sol! (E. Skujenieks).

J. Radžvilas. Aktyvizmo pagrindus tie-
siant.

Antanas Biliūnas. Žirantas. Apysa-

Pr. Daugnora. Dėl kai kurių neorealiz-

mo formalinių faktų

K. Lino. Reportažo ir montažo principas
literatūroje

Kazys Boruta. Nauji eileraščio faktai

Bronys Raila. Kritikai iš literatūrinio
lisco

PASTABOS: 1) Jas ne tie, 2) 20.000, 3) Li-
teratūros krizio nėra, 4) Draugas be bu-
telio, 5) Ko mes skundžiamės, 6) Apie vi-
sokias glorifikacijas

Už Lietuvos sienų: Iš vokiečių žo-
mės, Iš rusų žemės. Tragiška kasdienybė.

Mūsų kronika. Rašytojų Aktyvistų Ko-
lektivas. Pas brolius latvių rašytojus.

Jauniesiems mūsų broliams

Redakcijos ir administracijos
pranešimai etc. Gautos knygos.

Mūsų knygos

Kazys Boruta

ALO! pirmoji poetėlka rakinė.

DAINOS APIE SVYRUOJANCIUS GLUOS-

NIUS. Lyrika ir poemos.

KRYZIŲ LIETUVĀ. Lyrika ir poēmos.

NAMAS NR. 13. Romanas I dalis.

DRUMSTAS ARIMŲ VĖJAS. Apysa-

BALTIJA Eileraščiai. (Ruošiama).

AKMENS ANT KRUTINES. Apysa-

(Ruošiama).

Bušku Juzė

ŽEMĖS LIEP-NA. Eileraščiai.

VERKIANTIOS ROZES. Eileraščiai.

PAPARČIO ZIEDAS. Eileraščiai.

PALAIÐŪNAS. Komediija.

DARBAS IR PRAKAITAS. Eileraščiai.

Petras Cvirka

PIRMOSIOS MISIOS. Eileraščiai.

(Konfiskuota).

SAULÉLYDIS NYKOS VALSCIUJE.

Apysa. (Spaudoję).

Petras Čiurllys

NAKTIS. Apysa. (Ruošiama).

Kazys Jakubėnas

MIEGANTI LIEMĖ. Eileraščiai.

Kazys Kiela

TARP GARUOJANIŲ NUODIJ. Apysa.

LIKIMO GRIMASOS. Apysa.

Bronys Raila

BARBARAS RÉKIA. Eileraščiai.

PAUKŠCIAI VIRSUM MIESTO. Apysa.

(Ruošiama).

Jonas Šimkus

UZZU DURU. Eileraščiai.

PASAKOS IS CEMENTO. Eileraščiai.

Antanas Venclova

SUTEMU SKERSGATVIUOS. Eileraščiai.

GATVĖS SVINTA. Lyrika.

ZMOGUS TARP PIŪKLŲ. Apysa.

(Ruošiama).

NAUJOSIOS PROZOS ANTOLOGIJA. Da-

lyvauja: A. Biliūnas, K. Boruta, P. Cvirka,

P. Čiurllys, K. Kiela, K. Korsakas, B. Raila,

J. Simkus, A. Venclova ir k. (Ruošiama).

TREČIAS FRONTAS

DIE DRITTE FRONT / TREŠA FRONTE / ТРЕТИЙ ФРОНТ
RASYTOJŲ AKTYVISTŲ KOLEKTYVO LITERATUROS GAZIETA

ŽINGSNIS TOLYN

Žengiamo žingsnį tolyn. Pirmasis mūsų gazietos numeris išėjo prieš porą mėnesių. Daugybe laiškų iš tolimiausiu Lietuvos kampų, iš miestelių, kaimų, miestų, kalėjimų įrodo, kad didelė Lietuvos visuomenės dalis gyvena taip pačiais siekimais, taip pačiais jausmais, kaip ir mes, yra be galio reikalinga ir pasiligusi gyvo, aktingo žodžio, kurį kur... pasiryžom.

Tą nepaprastą susidomėjimą, kurį visuomenėje ir spaudoje sukėlė pirmas mūsų organizuotas pasirodymas, čia pabrėžiame ne pasigyrimo tikslu. Džiugina mus faktas, kad mum bent iš dalies pavyksta rasti kontaktas su ta Lietuvos visuomenės dalimi, kuriai iš tikrujų priklauso ateitis, su progresyviška Lietuvos visuomene.

Mūsų kūrybos žodis veržiasi išreiškiant progresyviškių visuomenės masių norus, reikalus bei geresnio gyvenimo ilgesi, meniskom priemonėm organizuoti mūsų atstovaujamų masių sąmonę kovai už jų pirmavimą gyveninim. Mūsų didžiausias troškimas, kad mūsų kūryba buit tom masėm reikalinga, kad ji išreiškštų jų siekimus ir kovos pastangas visu platumu ir pilnumu ir visom galimom literatūros priemonėm.

Mūsų gazietos pasirodymą sveikino visa progresyviškoji Lietuvos spauda.

Prieš mus sukilo, ko tik mes ir laukėme, seni literatūros stabeliai, sukilo visokios reikšmės nustoję ir susikompromituavę „futuristai“, sukilo žövinistiškai nacionalinė spauda, kuriai noriai pritaria kleras.

Smagu kovoti su daugybe priešininkų, nes kovojame už tai, ką žinome tikrai laimésią, o kovoje auga pajėgos. Negązdina reakcionieriškos spudos keliamas triukšmas, ginaq intesus, kurie stovi diametrališkai priešingoje pozicijoje su mūsų atstovaujamų visuomenės klasių bei grupių interesais.

Žengiamo žingsnį tolyn. Prieš mūsų akis dar daug žingsnių, sunkių, įtemptų, lenkiančių žemyn jaunus pečius. Tą žingsnių sunkumas ne pakerta mūsų pajėgas, bet cementuoja valią visuotiniam laimėjimui.

RASYTOJŲ AKTYVISTŲ KOLEKTYVAS

PER VISUS PAPRASTUS VAKARUS

Raišenų stiebai kaip kulkosvaidžių tūtos į ménulį. I saulę dienos metu. Pro tas titas šilpia vėjas. Kunkorėj vėjas nuo miško atpučia. Varpa išsiši, kaip didelė torpeda iš jūros išmesta. Ir dažnai didelė basa koja su lamdo tas titas, į ménulį atkištas.

Loja žuo iš vienos pusės. Ožia ir ūžia miškas iš kitos.

Raišenos justi linkčiojimas. Spiriasi raišenos prieš storas letenas. Ir visumet linksta. Lietuviškos.

Pracina. Laikas ir letenos. Iš už miško sunkiom antim pradeda lėkti Sveika Marija ir Amžinas atilis. Antys skambia ir skambėdamos lenda pro pažaliavusios varpinčios langą. Vario gabalai. Toki kaip didelės skrybėlės. Vidury geležinė širdis. Nuširdies gyslos tēsiasi į žemę. Iš kanapių nūvytos. O prie tų gyslų gyslotos rankos. Dvi. Vienu pakyla, tai Sveika Marija. Kitatai Amžinas atilis. Tamposi virvės nuo rankų iki širdžių, ir šventos antys laksto iš varpinčios. Romantikai pasakyti šventajai gandą sklystant.

Aplink, per prūdą, per mišką, per raišenas. Toks pat šventas vakaras. Tieki pat keilių klūpo per tuos šventus vakarus. Tieki pat vaikių eina į kamaraus. Ir šunų gal tieki pat loja.

Taigi pušų, kryžių, rankų ir Viešpačių be galio. Ir visi vis kryžmai, vis kryžmai susi-kryžiavę. Juk Lietuvos vakarai tokie šventi. Juk tiek daug Sveikų Marių į dangų lekia.

Tiek kai gyslotos rankos nustoja tempioje, vėl kai kas pasiunčia velnių netikėtū adresu, apsisvaido rupužėm. Kažkur vaikis užsimojoja mergai sijoną netaisykingai kilstertii. Ir taip per visus paprastus vakarus.

1

Pasibaigia pelkės su mažučiu upeliu. Sialai pasibaigia. O už tų visų pasibaigimų prasideda Daugnoros raišenos. Du beržai iš vienos pusės. Dvi obelys — iš kitos. Ir svirtis uosinė, pasitursinus, kaip senė. Daugnora jos negriauna, nors iš žulnio vandenį virve traukia. Svirtį statė senelis, ir tol stovės, kol pati grius. I kitą pusę rikiuoja baltais mundirais pasipuošęs beržynas. Tiek dabar jis be lapų. Svilpauti temoka. O Daugnoros namuose žmona su trim murzinalis vaikais.

Nuvirtus

Ketvirtas dar ne vaikas. Kudikis. Tokį pat sulvérinį ir kutej pilna. Jie žvegia ir tarpasavy pišunasi dėl pritvinkusio spenio.

Daugnoros Veronika nepamena, kada ji plovė savo kaklą. Kad krūtys plaunamos, ji taipogi nežino. Bet mažajam pypliukui vistick. Krutis pritvinkus, nors nuo taukų ir suodžių igijusi negriškā spalvą ir pienu bei vaiko snargliu apskretusi. Vistick.

Daugnorai taipogi vistick. Jis tik tada atidžiau pažiuri į Veroniką, kai jos didelis kvolduotas sijonas nebpaslepią didėjančio pilvo konturų.

— Atseit, Verele, vėl?

— Vėl.

— Tokia pono Dievo valia. Iai bus jam didžiausia garbė. — Ir tada norisi priciti prie Daugnoros ir pasakyti:

— Ne Dievo, kumai, o tavo valia! O gal ir ne jo? Sitaip norėtų pasakyti jo didžioji, anos, seniai pasimirusios žmonos duktė Elzė. Bet senis neklausytų. Jis viena žino, kad ten aukštai yra Viešpals su Sūnum savo ir su Dvnia Sventa. Jis viską žino ir kitapieškas atsitiktį negali. Jeigu kitaip metais bus dar vienas pypliukas, čia vienas Dievas tekaltas.

Kitame namo gale stumdosi ir badosi juodi ir balti ériukai. O tų ériukų motina, kuriaj Daugnora Kotre praminė. Išižo ir valo savo mažiukus pypliukus. Kai ériukai pakankamai švarūs, Kotrė nusilaižo pati save. Ir jos spenini tokie raudoni ir švaručiai. Jei Daugnora mokėtų stichoti, jis atvestų Veroniką pas Kotrę ir ikištų teisybę į akis.

Bet tokia valia Dievo.

Tik kartais, kai Veronika marškiniai užančio neužsisegia, ir krūtys kaip chlorodonto tubikai nutysta, Daugnora stengiasi pamokyti žmoną. Bet žmona:

— Ne tavo dalykas! Tu neturi vaikų, neturi rūpesčio, ir tau bepiga. Aš gimdau. Vargstu. Zindau. O tau kas?

Ir tada Daugnora atsimindavo, kad obelys su obuolais taipogi nulinksta ir lapus ima kirmelės graufitį. Nebéra laiko nusipurtysi. Kad karvės be galio žindo ir žindo.

Todėl ir tešmuo paskretęs. O Veronika dirbtį dar turi.

— Nieko nepadarysi. Tokia jau valia Dievo!

Daugnoros laukai susibėgo su klebono sklypais, su kelių kaimynų sienom, ir ten, kur šviltavo svyruodamas beržynas — visu šonu šliaužo valstybinę žemę. Saknys. Toliau kamenas. Tiek beržo, tiek Daugnoros. Tieki beržas išsietiesia karininku, kai pro ji pravažiuoja grafas ar klebonas arba kai kyrį muistydamas praslenka naktį medžių vagis.

O kai pravažiuoja klebonas ar pracina valdiškss žmogus, pažitirėjus Daugnorai nuo kojų, pro jo kelius, pro krttinę į galvą: — linkteri kelai, krttinė priarlėja juosmenį ir kepurę pati nuo galvos nušoka.

Maskatuojai laisvi, nudribę plaukai, kaip beržo šakos.

Kai kurie kaimynai, kaip dievadirbio mukelės, sustojo stebisi:

Ir Viešpatie, kodėl Daugnora toks kak-todauža.

— Ir toks jau nusižeminęs.

Bet tuo tarpu pravažiuoja vargonininkas, ir du tipeliai nusilenkia ligi kelių numovę sa-vo tumpinės kepures.

Visur aplinkui taip, Gal net visoje Lietuvos. Linkčioja kaimai prieš kiekvieną vyresnį, kaip alksniai nuo vėjo, kaip žilvičiai į paupį. Lankstosi nesąmoningai, bet taip žemai ir nuoširdžiai.

Klojime smilko ir džiuto pelai, suspaustas šienas ir neminti linai. Daugnoros vaikis iš veido ir iš pilvo — rūgo, kaip užminkyta tešla. Kai jiedu su Veronika ties krosnim susėsdavo, kažkas ideališkai vienodo ir vieno pasidarydavo. Agurkinės abiejų nosys, stebulinčios kojos, trim pūrais seikėjami pilvai. Veido spalva tokia, kaip SSSR valstybinė vėliava.

Veronikos su bernu dalytasi artimais jaudžiaisiai. Gal todėl ir ketvirtas vaikas į berną buvo panašus.

2

Saltoka. Šalna beržyne šliaužioja šakom. Samanos susikūprinę, o ant samanų susikūprinę Daugnora. Jam ėmė ir užėjo striukas

reiklas. Bet dabar jis jau ramus. Sagslosi kelnes. I beržą atsiromęs stovi šautuvas. Žiuri pro vamzdį kažkur į gelumbinį dangų. Tolialau, į pelkes, duoda kaip pamisęs tetirvinas.

Susiveržia rimtai kelnes ir pasiėmęs šautuvą nutyssina per samanas, pro beržus.

Tetirvinas vis duoda ir duoda.

Po storom duknom mēgina pasilisti vaikis. Bet jau rytas, ir todėl nepatogu Nepatogu dar todėl, kad po duknom jau kažkas yra. Neseniai iš tos vietas Daugnora išejo ir dabar jo vaikis atsėlina.

Tik duknos užsklojo. Užskamšo. O vaikio lova tuščia.

Tuo tarpu beržyne nusikaukia nusispiegia šutis. Tetirvinas, kaip avižų maišukas nuo arklio snukio, nudrimba nuo beržo.

Rodos burkavo, mylėjo. Atlindo galvazūdys ir nudėjo. Taip tetirvinas mislytų, kad galėtų.

Daugnora velka už sparno tetirviną ir kalba Tėve Mūsų. Aišku kad reikia Aukščiausiam padékoti.

Nes jo tokia buvo valia.

Po pietų, apie trečią valandą, skuba liežuvį iškoręs Daugnora miškelio, paprūdžiu į kleboniją. Negi valgysi tokį brangų paukštį. Ne varna.

Ciuks, ciuks ties klebono durim klumpiukus.

— Garbė Jėzui Kristui!

Klebono kambarį kažkas mur mur atsakymo vetej.

— Klebonėli, šįryt va kokį margą burkolą nudėjau. Netyčia net.

— Stinai mano, geras paukštis. Ale, stinai mano, kurgi pritykojai?

— Klebonėli, ugi savo beržynpalaikyl! Duoda, duoda kas rytą. Pasiukvatijau ir nupyliau savo strielbikes.

— Malačius iš tavęs, stinai mano.

Patapšnejo petj.

— Geros širdies nepamirštu. Kitą metą, kai bus reikalas, dovanai tau penktą pakrikštysi. A? Bus gi? Ką?

Prieš riebų, plikapakaujį kleboną susiklapatija, susisarmatija menkas žemės vabalas.

— Ką gi aš, klebonėli. Tik Aukščiausiojo vieno valia!

3

Vakare. Taip apie vienuoliką iš Daugnorų trobos visa šeima pasileido į kūtę. Pats Daugnora vežiminę liktarną tinteliuodamas bėgo pirmas, o iš paskos su žvakigaliu ir

beržam

laime lempute talapeno atlapu ančiu Veronika ir Elzé. Rausvais veidais reljefai išsi- tiesė per visą kiemą. Kūtėj prakaitu apsi- pylus žalmargė stenėjo antrą versį. Viečiai jau vartesi šieno gnužule, o antras tokis buvo didelis ir taip nenorom ējo į šį pasaulį, kad žalmargė vis suko ir suko galvą, tartum pažiutrėti norėdama. Juk jis jau kaip ir Veronika ketvirtą sykį kamuojas. Kaip ir išprasta.

Liktarna mirkčioj, linquojausi žvakės liepsna, ir žalmargės didelėse mėlynose akyse vi- sa la liepsna, visi tie išlyęs veidai.

— Reikia pilvą paspausti. Spausk, senil — O pati Veronika atsiraite rankovės.

Bet Daugnora geriau sugalvojo. Juk jei Dievas norės, tai ir be spaudimų viskas ge- rai baigsis.

Apsisuko. Numetė liktarną.

Klumpės nutaukšėjo per kiemą į prieklėtį. Ištraukė iš palubės grabnyčios kadugius ir įveštą žolę. Pačiupo švēsto vandens qasotį ir vėl nutaukšėjo.

Sučiurško, susmilko šventi rukalai ir šven- tas vanduo pasipylė ant giundančios karvės. Žalmargė žiurėjo atsukus galvą į tą šventą ceremoniją ir stenėjo.

Kampe susistoję kažkai pirstais rodė du didesnieji Daugnoros sunai. Net juokėsi. Jiem keista. Jie nesuprantą, ko ta durna karvė čia mitėjasi. Sprogsta ir nenusprogsna.

— Poterius kalbėkit, rupužiokai! — klyk- terėjo Daugnora ir pats malė kriminiais dantim maldą. Smilko. Ruko. Stenėjo. Mel- dėsi.

Iš nuvirtusios liktarnos kažkuriuo budu išsisunkė žibalas. Paskui ji nedidelė ugnis.

Ir staiga užsižiebė šieno gabala. Vos gi- mės veršiukas pašoko. Kryptelėjo ir vėl su- griuovo. Sukliko visi Daugnorai. Žalmargė beviltiškai baupterėjo. Ugnis nuo šieno pris šieno. Šoko į šiaudus. Daugnora svie- dė švēstą vandenį, kuris kūtė visu lataku šlioksterėjo. Parviro žvakigalis ir užgeso. Šieno kupetas čiupo glėbiu ir metė pro du- ris į kiemą. Kieme ugnis vaikščiojo ne ko- jų, bet liežuvinių galais. Staipėsi, kaip lydys džiustančioj kudroj.

Sieno gabaliukai vėjo nešami per kiemą nuriedėjo iki klojimo, ir ugnis išsidaužė pro klojimo stogą.

Niekas nematė, kaip ji ten palipo. Ji pa- žėlo bėgti nuo vieno stogo krašto į kitą. Paskiau išilgai. Kryžmais.

Visi šventieji Daugnoros buvo iššaukti į pagalbą, bet jie nė vienas neatėjo. Tik kai-

mynai bėgo per ražienas, per apstingusias bulbiemas, kiliučius, grëdom nešini.

Kai liepsnos pralindo pro pušų viršunes, sukdamosi pasistiebė į juodą nakties dangų kažkokiom ilgom raudonom gyvatėm — toli, senoj varpinčioj vamterėjo varpas. Klebo- nai pro savo langą pažiutrėjo. Aišku, ne jo kluonas degė.

Zvanijo, umzdė senas varis gyslotų ran- kų dažžomas, o už miško šviesesnis ir švie- sesnis darėsi dangus. Aukso nuklojo pušis.

— Rytų nurimo klegėjusi pamiskė. Nurimo ražienos. Tik Daugnoras klojimo vietoj ruko, kaip iš didelės turkiškos pypkės. Nuodėgu- liai, kaip stori cigarai smilko ir kilo į viršų mėlyna akvarėlę. Iš miško buvo išlökę var- nos ir visos varlės sulindę į pat pelkių dug- ną. Blauriai smirdėjo.

Daugnora išverstrom akim žiurėjo kažkur. Pro šalį. Pro nieką. Nieko. Galvą nuleidus vaikščiojo Veronika ir Elzé. Tik vaikai ir vaikis mažkuo rupinosi. Net gražu: pirma liepsnojo, traškėjo, lužo, virta. Dabar ruksta. Paskiau bus dang anglų. Bus galima ožkas juodai notepti. Kiaules. Žalmargė tebesikan- kino. Pirmasis veršiukas keliusose — kluopėsis čiulpė pritvinkus žalmargės tešmenio sponj. Kol teka pienas — čiulptina.

Nuruko dumai. Karvę atėjęs žydas pri- piovė. Kieme pasidarė tuščia.

Nulinko Daugnoras galva ir nebepakilo daugiau. Ir barzda netgi pasidarė balta. Bet kai jo kas klausė, kodėl, kaip? — jis vieno- dai atsakydavo visiem:

— Tokia jau Dievo, šito Arkčiausiojo, valia!

Jis kas rytą ir vakarą ilgiau į pėjo prie lovos su didelėm duknom. Vero, ika knarkė, o jis suko kukavinį rožančių apie rankos riešą ir kažinką galvojo. Gal apie gerą Die- vą. Gal apie tai, kaip gerasis Dievas bando savo išrinktuosius. O gal galvojo, kad visiš- kai neverta galvoti.

BENKARTO DALIA

Tatai matuoja kilometrai. Matuoja ir tuo, kiek kartą apsisuka laikrodžio rodyk- lė. Iš šiaurės ējo žiemą. Iš pietų — vokie- čiai. Ir susitiko jie ten, kur iš vienos pusės beržai, o iš kitos — ažuolai sudurę galvas snaudžia per ilgą žiemą. Kanopos. Arklių

kojos. Karcivų kojos. Ir vis vienos už kitų, ir vis kryžmai ir kryžmai. Ant vieškelio ilgi šešėliai, ir pats šešėlio viršugalvis nusmailintas. Kinkuoja šešėlių galvos, smirdi iš sunkiųjų automobilių užpakalių benzolis ir už horizontą duoda duslai, kaip jų pagalvius lengves, sunkios, sunkeančios ir pačios sunkiausios armotos.

Pagal nėsuktų laikrodžių, pagal saulės ir gaidžių giedojimų slinko metai.

Arklių, karvių, kiaulių, žapsų, višų emigrantai priverstinių kūmojo kepurese lietuviškiem pušynam ir dumė į Berlyną. Sunis ir kates šovė viesoje, o avis piovė visokeriopam reikalui. Nelicčiamai, pagal neįškrovotą autonomiją, gyveno ožkos ir milo visa Lietuvos augančinis augmenis.

Neliko bilių, kuilių, avinų, vyrių, šunų.

Kažkaip lituana net gryna iš formalinės pušės. Ištiesė kojas pušynai, beržynai, alksnynai, dilgynynai, balandynai. Arimai užvertė kulpis. Iš duobių padarė kupras. Per čerurus išsietiesė tiltai, o rugių laukuose atsilipojo ežerai. Lietuva buvo pavyzdingai utėlėm užveista. Ir viskas greitai, pagal įsakymus. Tempo. Berlyniškai.

1

Seniai Daugnorai nuruko kieme degėsiai. Mėlynų kaspinių nuėjo klejimas pas Viešpatį Dievą. Pirmu pasitaikiusiu debesiu nuskrido. Spickepuriai vėdė tris dienas paciliui iš Daugnoro apytuščią kučią visokias galviųškas galvas. Haučė jautis Šėmis. Jam vis palengva pritarė Rudžkė ir Zaltukė. Gaila gi savo žmonių Gail Berlyne bus jų ir daugiau, bet ne toks lietuviško jaučio budas. Žapsys sukdamos pro beržyną nusigageno, nusigageno.

Ir iš beržyno taip pat atsiliaipė:

Viso geriausiol Viso labol — U-u-užt beržynas

Veronika po širdim penktą nešė. Taip sunkiai, kaip didžiausią čemosdaną.

Laukų gale iš vandens iškišo kelias galvas purienos, lūsiskiedė. Vandens, pelkių ir pievų paviršium pakvipo pavasaris. Pakvipo vėjas iš virstantį girių.

Ir pasmirdo: sušaudytų šunų žimtai, prikartų kačių legionai, vokiečių odinės kelnės, sprandai.

Pražileiš ir sulinkęs Daugnora slapstė savo nedidelio turto trupinius po palaukę,

LAUKIANT TRAUKINIO KAZYS BORUTA

Taip tyliai, tyliai vėjas šviltia,
ir traukinio ant roikų dega akys.
Patrauk šalin,
kol nepanertas kilpa,
kol drąsiai šaukia tamšios juodos naktys.

— Pancole, ar tau nenuobodu
stovėt prie busto desėtkas antras metu,
jei taip —
išeikime į kelią platų.

Tyl. Tylėk, mieloji. Aš moteriai
per daug tikiu, nes visad alkanas
gal meilės, o gal vėtrus,
gal duonos kasdieninės,
vistiek,
po marškiniais lietuviško lino
krūtinėj neramu.
... taip trošku.

... taip tvanku.
O mintys lituinos
knip garlaivinai per jurą brenda,
gal todėl, kad dvaisia —
tas amžinas Kolumbas —
naujos vis žemės ieško,
o ranka
stveries už saulės krašto,
gal kad vėliau už meto, antro, trečio
paleistum porą žodžių per padangių paštą,
kad tokis ir tokis daug rašė ir parašė,
kol galop parašė paskutinį tašką.

O tu neliusk, panele. Traukinys jau čia.
Sustojo. Pro geležines šnerves atsiduso,
prunkščia ir —
tau —
jei tu gyvent norėsi,
gyvenk kaip viesula drąsiai ir rūsčiai.

sode. Užkastos lašinių paltys, džiovintas kumpis ir rugių pūrai pasmirdo. Vaikj iš žydičių rugių vokiečiai ištraukė ir nusivedė. Kai kas sakė, kad Silezijon anglų kasti nuvarė.

Ir patuštėjo Daugnorių kiemas. Tik kitių avis Kotrė su savo ēriukais amžinai sukos. Nei vokiečiai jos neéme. Rado sergančią. Kažkas pasakė, kad cholera. Nukratė rankas ir nuéjo.

Reikėjo laukus valyti. Sienas leipo papelkėse, kaip persivalgęs buržous. Brendo rugiai, avižos, miežiai. Todėl Daugnora émė ieškoti kito vaiko.

Ir taip po Lajų, Karklininkų, Patiličių ir Nausėdų kaimus Daugnora meškeriojo. Pagaliau vienam kaimē susitiko nedidelį, bet tvirtą vyra. Prisikabino. Prakalbino. Parsivedė.

Po dvieju savaičių Daugnorių kiemas pagyvėjo. Veronika tarytum lengviau neše savo néštumą. Elzé vaikščiojo vikrinu ir dairėsi.

Aplinkiniai susiedai susitikdami Daugnorą émė džiaugtis jo vaiku:

— Broli, briedis, meška ir žaibas — tavo vaikis!

— É-é susiedai, iš toliau — viskas savo vietoj, bet arčiau kai pasižiūtri — — —

Daugnorai kažkas gulé paširdžius. Petras dirbo už visus Daugnorus. Elgesi su vokiečiais kiek galédamas gudriau.

Bet ateidavo vakaras — niekas negirdėjo jų poterių kalbant. Ir i bažnyčią nenorom éjo. Išvarytas.

Daugnora užuodė tatai. Prievakarij išelinq i vaikio kamarą. Sienos be kryžių, be šventujių. Tik kažkokiu nepažistamu žmonių fotografijos ir kiti nešventi paveikslai.

Atsargiai nukabino ties vidurine sieną vieną paveikslą ir toj vietoj ištisė nedidelį Kristuselį, ištampytą ant kryžiaus. Kažkur pakorė dvejetą šventujių, o išsidamas ant grindų papylė visų sauja švęsto vandens.

Bet po dvieju dienų užéjės i kamarą savo palaikų nerado. Mukelė ir šventieji kažkur dinga.

Susimasté šeimos galva. Kokj gi tai žmogus: poterių nekalba ir šventujių nemégsta?

Ilgai mąstė. Bet jam vis nebuvovo aišku. Tokio žmogaus jis nebuvovo matęs. Kaip važias. Kaip galvijas.

2

Kotrė taip atsargiai peni savo ēriukučius. Ju tik penketas s̄i syk. Bet Daugnora žino, kad tuščiom citi pas kleboną labai nepatogu, o citi rodos teirautis — dvigubai nepatogu.

Ir kaulinės rankos émė gaudyti mažiukus buriukus po tvartą. Vieną nutvérė už kalnicius. Panarino į maišą. Pakilnojo. Pasuko. Snieškojo dar ir kita. Sumiknojo Kotrė. Rods, net atskirais žodžiais. Bet jí juk tam ir palikta, kad nuolat savo veislumu patenkintų visus Daugnorų trukumus.

Kupra, Kuproje maišas. Dviejų galvikių, keturių kojycių mišinys tame maiše. Mikteri kartais. O klumpės klapsi moliniu taku. Palauke. Pamiške Paprūde.

— Garbė Jézui Kristui!

Garbā, Garbē, Garbē. Ir amžinai garbė. Nusilenkim be galio.

Zvilga klebono pakaušis, kaip vazelinu nuteptas. Auksinis dantis ponevalia lenda pro lupas laukan.

— Tai šit, kleboneli: du buriukai... Vot dėl visa ko. Kad taip pastaruoju laiku man neaišku pasidarė. Turiu vaikj ir tokj prašmatnų, kad neduok Dieve!

— Na, brači, sūnau mano, kas ten per vienas? Kuo jis kvepia?

— Perprāšau, kleboneli, kaip? Kvepia tai taip, kaip ir mes, bet poterių visai nekalba ir kažkur mukelę paslepia.

— Sūnau mano, matai, blogą vaikj pasistorojai.

— Ne, kleboneli, neblogas. Ant darbų — sudėges. Ir gudrus ir apsukrus.

— Bet man rodosi, kad tavo tas vyras cicilistas ir bedievis.

— Vot, to tai nežinau. Ir atéjau todėl. Kas tie cicilistai, tai pirmą syk išgirstu, bet jei poterių nekalba, tai tur būt bedievis.

Taip ir nutarė.

Gržjo namo užsimojęs vaikj pamokyti. Jei nepasitaisy — reiks ir atsiskirti. Negi gyvensi su tokiu. Bet vos susitiko Petrą, pažiurėjo į jo gyvą ir spindinti veidą — senis aptizo ir nuoširdžiai pradėjo:

Kai apsižiūrėjau, Petrai, tai mūsų laukai šokte prašoka kaimynų. O jei dar syk Kotrė turės bent 5 mažiukus, du tau atiduosiu: kailiniams apikaklę galési pasirėdyti.

Kažkodél neišdriso. Kažkuo galingu kvepėjo Petras. Ir dievotas žmogus, iprates amžinai tūpčioti prieš dangų ir žemę, atsistupė ir prieš Petrą.

ANTANAS VENCLOVA UŽKIMUSIO KRAŠTO RŪKAS

Mūs vargo ir nelaimių kraštas
jšivynios
i drėgnų pievų ir arimų tonus.
Pumpurais skečias
vyšnių minijų minios,
pakelės nubertos visokiais augalais.
Zagrēs, plitgai, akėčios išeis į dirvonas,
garuojančius
tirštais ir kvepiantais
mėžiamo mėšlo garais.

Perkaręs žyvis trauks. Ir sudžiūvęs bus.
Per klampų purvą eis.
Ant galvos dangus gailiai kvatosis.
Eis pabarém, padirviais
beržai per laukus,
eis uosis.

Ateis pas berną:
— Tu ari?
— Tavo broliai nelaisvėj.
— Mesk plūgą!
Bernas juodą naktį užsitrauks ant akių ke-
ir išeis į šaltą juodą plūgą. [purę

Paskui ji
bernas prie berno,
darbininkas prie darbininko
eina,
veržiasi,
šnerasi...
Tukstančiai renkasi,
tukstančiai rinkosi.—

Ir traukiniai laukais,
dirvonais.
Per lietą. Per purvą. Per vėją.
Ant tuščių laukų ateina saulėtekis raudonas,
saulės ratas pro žalių rukų
didėja.
Aričia.

Ir juokias Lietuva užkimusi,
priblēsus, ir kažkas keikia ir rankos,
kai pasipylė bernai
želiančių laukų arimose,
pasipylė gatvių kryžiaukose.

Kartą per Elzę klebonas pasikvietė Petrą
pas save. I akis panoro pažiūrėti. Bet atsi-
kando. Petras nepabučiavo rankos ir nemu-
silenkė. Kokios klumpės jėjo, tokios ir išėjo.

Ilgai žitrėjo pro langą klebonas į keistą
žmogų, kažkuo artimą ir tolimą. Aišku, kad
tais tik išgama. Tokius su žaknium išraunama.
Bet jam neaišku, kaip jis nuo vokiečių išsi-
suka. Juk dabar vyrus ne mažiau gauto kaip
karves ar arklius. O jis toks judrus ir tie-
sus valkojasi jo parapijos ribose.

Per išpažintį jšakė klebonas Elzėi pasi-
stengti paveikti Petrą iš meiliosios pusės.

— Sulaužyk, girdi, jo ožių Neblogas būtų
iš jo vyras! —

Bet Elzė į Petrą sulaužė tik savo oži, o
keistas vaikis nepakito.

Veronika truputį neapkentė Petro. Gal
todėl, kad jis nesimeilina jai, kaip pirmas
sis rudaplaukis.

Tuo tarpu vokiečių visokio plauko valdi-

ninkai ēmė vaikščioti laukais ir registruoti
kickvienu nupjautą rugių pėdą, kickvienu
padėtą kiaušinį ir išperėtą viščiuką.

Naktim Petras iš laukų suvilkė į kūtę
rugius. Lentom, kočlais apiplakė ir gau-
tuosius rugius supylę į maišus paslėpė.

Paskiau prasidėjo krosmies statymas. Kei-
tas krosmis. Statė, statė. Nei su kamium
jungė, nei lanktų darė: Tik kai buvo baigta,
pro užpakalinę skylę supylė į tą krosmį vi-
sus grūdus.

Krosmies durelės. Fasadas. Ir išmintinga-
siai vokiečiai nepamatano. O viduj šne-
kasi rugys su rugiu, kad vis dėlto durni gi
tie okupantai. Kad lietuvis jstengia dar oku-
pantą apmauti.

3

Karvė atsivedė dvi karvutes. Jas reiks už-
registruoti. O kai paaugs, reiks pasus parū-

jinti, o gal ir Berlynan palydėti. Taip sakė seniūnas, taip sakė karvo valdžia miestelyje.

Vieną dieną seniūnas paliepė valdžios knygose karvutes įmetrikuoti.

Tada pakilo Petras.

— Dėde, aš užrašysiu telyčiukes. Jutraukiu taip, kaip reikia.

Paskiau pasirodė, kad Petro vienos telyčios savo vardu užrašyta, o kitos — Elzės.

Sobiuro Daugnorai sužinojo.

— Bene lizdą pradedi sukti svetimoj pastogėj.

— Taigi. Bene per akis pavogti telyčiukę laisais?

Ir abu Daugnorai buvo nutarę eiti pas seniūną, kad tas metrikus perlaisyti.

Bauhö, žaksėjo telyčiukės. Koncertas kas vakarę ir ryta. Patigėjo.

O po kiek laiko trys karvės pešė sieną iš bendrų édžių.

Kai vokiečiai atėjo apžiūrėti ir liekančius nuo šeimos galvijus paimiti — iš Daugnorų nėko neįstengė išvesti. Net kariškų ištymų paragrafai buvo apeiti. Aplinkiniam kaimynam iš tokios pat šeimos išvedė visą prienaglį.

Tada senis Daugnora prisikišęs prievakarijatsargiai teiraujas:

— Petrai, kodėl vokiečiai mum paliko telyčias? Ar čia tik ne koks gudrumas?

— Todėl, dėde, kad tu mažiau paš klebonų bebégi!

Susigėdo ir susiraunkė senis. Nuėjo prie savo lovos, išsitraukė rožančių ir išejo. Ta-ka. Keliuku. Paprūde.

Sugrižo susimastes, ir žmona émė kalbėti, kad Petras esąs didelis paleistuvis, sukčius, hedievis. Jam viskai tik velnius padedės. Jeigu Ilgiau jis liks, laukus, pievas, trobą, knię ir kamara savo mažais velniukais apsodins. Ir tada viskas seksis, bet viskas eis velnio nau dai.

Taip įkalbėjo klebonas. Taip patikėjo Daugnora.

Veronika patiesusi dvi krūtis ant atšerpe-tojusio stalo kartu su savo seniu susimastė.

Taré abu. Mislio. Ir nusprendė Sv. Antano mišias užpirkti ir kas vakarą po vieną rožančiai atkalbėti.

Petras nežinojo niecko, kaip šventieji už jį kozirius guldė, kaip nardė apie riešą kas vakarą rožančiai. Kaip kasdien buvo krap-jama ir smilkoma verbom jo kamara.

Petras

Sūnaus agitatoriaus dalia

*Klebonas per kalmą važiuodamas
vis keikla, vis bara mūs grindėlą.
Tai tau, motuš, širdelę užduodamas,
tal tavo galvelę tai kenčia.*

*Tai tavažių sūnų, tai jis,
ilgainiut koltot priprato.
Ir šaukia: — Bedilevis, vagis! —
Klebonas nenor demokratų.*

*Per varganą soletą beeldams sūnus,
Pamatė, kad reik agituoti:
Ponus nuversti, dalyti dvarus,—
reik viskai biedniem atduot.*

*Kad tau sūnells išsvilpavo, —
neiltusk jet daug, motuš, motuše.
Jei kartais dar lauklų kilpa jo, —
biedniem atduotų ir dūsia.*

Nicko negelbėjo.

Petras nesitaisė. Bet jo darbštumas buvo nepaprastas. Laukuose iškritus sniegui ir sustingus pelkėm, jau 4 val. ryto iš Daugnorų kiemo sniege pasirodydavo vėžės. Pasukdavo į mišką. Paskiau grjždavo vieną, kitą ir trečią kartą. Tik dabar giliau išpausdavo saicgą.

Petras gabeno rąstus naujam klojimui.

Gulė rąstai palei kūtės sieną, kaip degtu-kai į dėžutę.

Ir vėl Daugnora pamiršo apie velnius. Au-go rąstai, telyčios, aviniukai, pasitenkinimas.

Pavasarį kartu su žiedais kažkas atėjo naujo. Rąstų buvo tiek ir tiek. Tik duonos truputį mažiau. Tik pinigų pritrūkdavo.

Veronika émė Elzę stebeti. Akyliai. Kaip pusmergė dedančią vištą. Ir pastebėjo, kad Elzé kažko trūsési po Petro kamara. Lovą švariau sutvarkė. Prie lovos sienoj kabojó vis naujų ir naujų gėlių žiupsneliai.

Kažkokį žmonių paveikslai dairési po ka-mara prie sienų primušinčiai.

Daugnorai émė įtarti dukterį.

Cvirkas

Zodis smulklem artojam

Pravartu būt pastyti porą žodžių
smulkiem artojam; —
Na, kaip? kas slegta, kas naujo sodžinij
ir kaip jum klojas?

Ir gromatoj trumpai nors juos paguosti,
kad mes ne svetimi.
Mes raginam visots ragats už juos tik,
pačių jų šauktami.

Pravartu būt jau standžiai žodži
širdinglau bent klek ištarti, —
kad laiks laukose pasirodyt,
kad laiks kitap jau arti...

Ir būtinai kad jų kančia —
tačiau mūs kančia ir akaros.
Todėl visais ragats mes pūsim elą
už gražią liudier vasara!

— Išsirpo tai išsirpo, bet sau, o ne kokiam ten perėjimui nečystam.

— Ne pro šalį, ne pro šalį akį tvirčiaus užmetus. Žiurėk, kamari, lovą išpuoš. Sausiuojasi. Kuri nora dieną pamatysime be pumpstančią.

Čiaksėjo Daugnorai palci krosni vaikus nuguldę. Patamsyje.

O kamaroj du įsimylėjelai dalijosi nepasidalydami glėbiais. Stiprus vyriški glėbiai sugniauždavo mergą. Kad ir nenorom, kad ir besispiriant. Sultždavo per pusiau Elzę, sugelebdavo rankų raumenys, ir raudonikė merga padrėgdavo prakaitu. Ir alsavimas tas taip sunkiai imdavo plaktis.

— Nusivilk, Elziut, tą storąj. Ir vėsiav. Ir —

Nusivelka storąj.

Vėl keliolika minučių tylių kabinėjimusi. Vėl iš sodo ir iš lauko lenda šilto oro gniūtys. Lūpos įsikabinę į lūpas, degina ir degina. Net gal per daug. Net gal per labai. Todėl pažastyse vėl pasidaro drėgna.

— Elziut, nusivilk ir tą plonąj.

Nusivelka ir plonąj.

Nors marškinai ir stori, bet išispaudžia du kieti kalniukai pro marškinius. Kiekieji kalniukai aiškiai atsiremia į vyrišką krūtinę, pusnuogę, apsamanojusią.

Ima drebėti Elzės krūtinė, o užkrūtinės kažkas mažu kėju duoda ir duoda. Nepaprastai greitai. Rankos nučiumpa Petro plaukus. Drasko ir tąso. O vyro krūtinė kažkaip slegia, kaip vyndirbio presas išsirpusias vyšnias. Ir didelis kujis smarkiai nuša. Daužo į Elzės dešinijį kalniuką. Elzė ima verkti ir paleidus rankas nebesigina. Jai be galio linksma ir liudna. Jau 23 metai, ir tik pirmą syki ją vyras taip kankina, taip nepaprastai kamuoją.

Ir taip keliausdešimt vakarių.

Daugnorai susiekė. Šiuostė.

Pasišaukė dukterį pas save ir ēmė sakytis pamokslą. Pasakė. Pasakiau:

— Tur būt jau nebečysta esi? Laikas gal su kunigu dėl sutuoktuvių pakalbėti? Ko tyliai kaip mėlžiamas?

Elzė ēmė verkti. Ji tik myli ir daugiau nieko. Ir ko dabar tėvam? Juk ir Dievas negynoja mylėtį.

Daugnora įsispyrė į kamašius ir pasitaręs su pačia, vėl tais pačiais keliukais, takiukais išnyko.

Patys klebonų.

Bet klebonas išklausęs, ištarės užvažiavo:

— Sunimės dukterį savo geriau užpiudyk,

negu už bedievio atiduok!

— Na, klebonėli, jeigu padékim, ji, vol. Kaip čia pasakyti.

— Sakysi, pagimdo, — pataisė klebonas.

— Nuje, tada nei be šis, nei be tas. Vis tiek ženytis reiks.

— Sunjt! Nickados už bedievio! Liks ir paliks beturinti vaiką. O kas bus, kai paliks beturinti visam amžiniui šeitoną po šonu. Jei nusidėjo, bus galima atleisti nuodėmes. Dievas gailestingas. Beter amžinai prasižudyti... Turėk proto, stūnau mano!

Ir sustiprintas ir sumuštas parklumpojo Daugnora namo. Pušys kelia seniui kepures. Kadugiai linkčioja. O vis dėlto markainė. Dugu dušioj.

4

Klebonas nervingas. Plaukai nuo galvos seniai nušliaužė. Nušliaužė kartu su tais metais, kai ir žiemą, ir rudenį, ir vasarą vis buvo pavasaris. Beveik be galio.

Kai jis buvo jaunas kunigas. Laišas. Aukštasis. Geltonais, plonuadiais, garbinuotais plaukais.

Kitaip atrodė pastatytos bažnyčios. Kitaip stovėjo kryžiai pakelėse. Jie visi buvo linksmi. Net minkelė ir ta šypsojosi perdurtu šonu ir su vienim kojose ir rankose. Tik paskiau, kai jo mylima pateko į kalėjimą, jis užtemo ir pasidarė nistrus ir baisiai myliantis Dievą.

Jo mylimą Stasę už priešvalstybinį veikimą rusai pasodino į kalėjimą. Uždarė į murus. Bet nebe vieną. Praslisko keli mėnesiai, ir jos kameruoje vieną naktį susypė mažučiukas geltonplaukis sutvėrimėlis.

Paskiau ligoninės, gydytojai, prižiūrėtojai.

Kai pagijo, kalėjimo vyresnymbė norėjo alimti iš Stasės vaiką ir atiduoli į pamestinukų prieglaudą, bet molina kelione klapusis išsprasčė, kad leistų jai pačiai mažučiuką auklėti. Ir kai mažučiukas paaugo į mažutį, o mažutis į mažą, tada jam buvo apie 10 metų.

Piovė širdį motinai, jai buvo liudna: kodėl vaikas kalėjime? Juk tiek kartų žydi ožusienų pievos, tiek kartų lekin ir atlecia iš užjūrio paukščiai. O jis kalėjime. Nenuleistas. Tik dėl motinos.

Stasė nusprendė paleisti sūnų. Spryrėsi mažasis. Bet sutiko.

— Tik, mama, kai man bus nuobodu, aš vėl sugrižiu.

— Sugriži, pumpulinuk mano, sugriži...

Molina suskalė viską, kas reikalinga, stinutį į galvą. Suminėjo tą jaunąjį, gelsvaplaukį kunigelį. Nurodė adresą.

Tik kai mažasis berniukas atejo į nurodytą vietą, tokio kunigėlio nebuvvo. Kažkas davė antrašą. Vėl iškeliavo. Bet ir ten nebuvvo.

Ir pagaliau, kai surado, plika galva kunigas buvo rūstus ir vaiką išvijo.

Ilgai berniukas ateidavo į bažnyčią pasižirėti, kaip jo tėvas laiko prie altoriaus mišias. Rodos, kad būtų mama, jis kartu su mama prieitų prie kunigo ir nusivestų nuo altoriaus.

O dabar jam baisu. Jis nebetiki, argi tai būtų tas pats kunigas. Tik pavardė ta pati, tik balso skambėjimas toks pat kaip molina iškalė jam į atmintį.

Kai nusibodo berniukui vis prie to paties altoriaus kažko laukti ir žirėti, jis nebeatėjo. Dingo ir dingo. Gal pas motiną buvo grįžęs? Gal apėjo miestus? Kaimus?

O plikojo kunigo akyse berniukas liko,

kaip fotografijos negatyvas. Liko toks mažas ir nekontantinis.

Bet dabar ji kalėjime, o kunigo širdy laipogi kalėjimas. Viensolynas. Jis kerta iš žmonių širdžią nuodėmes nepaprastu mokėjimu. Jis sluncia visus į pragara, kurie ne taip mysto, kaip jis.

Ir todėl jis atsisėdo į puikų namą. Todėl igijo 20.000 aviją. Todėl jis ir klebonas.

5

Elzė pasiskundė Petrai, kad tėvas ją virkėdės. Susirėmė jaunas tiesia kakta vyras su seniu.

— Ko nori seni, iš Elzės? Ko nori, sakyt! Jis tavo duktė, o mano mylimai. Jei tu daug teisinių į ją turėjai, tai vis dėlto aš dabar daugiau į ją turiu.

Jei aš ją vesiu ir išsivesiu — nieko nedarysi!

Daugnorai suslugo, kaip pradurta pūslė.

— Ne, Petrai, ne tas! Suneli, ne tas! Aš tau papasakosiu. Kad tu, suneli, būtum kaip kitis žmonės! O dabar, klebonas sakė, kad už tavečių vistiek negalima leisti. Tu netiki į Dievą. Suneli, mesk tokiu buvęs! Tada viską. Net pusę žemės...

— Eik, dėde, nevozgurojės! Klebonas jau išsikraustė iš proto, ir jeigu tu jo klausysi, ir tu išsikraustyni!

Tyla teksosi keliais savaites.

Bet ukis neblogėjo. Važiavo žienas į pastogenes. Kilo šieno kartys, kaip New-Yorke danguorėliai. Derlinga ant šieno buvo vaizra. Palauke bėgo žalios avžių iki pelkių. Kitminai linkčiojo rugiai, kaip žmonės bažnyčioje per pakelimus. Silti vėjai vaikščiojo po beržyną, po sodą, po mišką.

Petras nucidavo, į bažnyčią. Bet davatkos nakydavo, kad jis per mišias skaitas kažokias knygias. Ypatingai sekė kleboną ir jo kiekvieną žingsnį.

Kartą grįžęs tarč:

— Bailini giri tie kunigai! O v... bailiausias — mūsų klebonas! Jau kelintų nėnesj vis skaito po mišių už kaizerį maldą. Kodėl? Rods, kaip ir priešas mum tas kaizeris! Vokiečiai varu verčia? Veidmainiavimas nuo kulnų iki nosies galio. Iki tos prakeiktos plikės!

— Nekenčiu aš to mūsų plikagalvio!

Elzė uždėjo dešinį jo burną ir nutildė. Pakabino savo abi rankas ant Petro kaklo. Pri-sitraukė. Dingo apmaudas. Kažkur išgaravo klebonas ir jo vaizdas.

Vasara persilaužė į rudenį. Parapijonam ouvo pasiulyta misijonorių misija per Šv. Povilo atlaidus. Sutiko. Gi šventi daiktai. Su vilko kumpią iš pas'utiniųjų, kiaušinelių, viščiukų. Klebonija ruošesi keliais savaites. Vokiečių valdžia dideliem Dievo tarnam nedraudė savų misijų atlikinėti. Todėl vieną rytą benediktinų, pranciškonų, tretininkų ir šiaipjau stambią kunigų suvažiavę klebonijon keliolika vežimų.

Paskiau pasipylė iš kaimų, kaimelių, vienkiemiu užgulti žmonės, kaip stimpantčiu utėlių buriai. Atgailauti. Graudentis. Meistis už okupantus ir kažkokias nuodėmės.

Prasidėjo nepaprastos rekolkcijos.

I sakyklą lipo ir lipo juodom ir rudom jupom misijonoriai, klebonai ir pralotai. Klaušyklos atenėjo laužomos. Nuodėmės po nevalia grūdosi. Prie altorių smilko surogatinio vaško žvakės. Greta stovinčiam Šv. Petru net silpna ant širdies pasidarydavo nuo smirdinčių dūmų.

Tik Marija vis vienodai traukė ištrauktį negalélam septynius peilius iš širdies, ir į tą litudnų sceną žiūrėjo galvą nuleidęs nukamuotas Kristus.

Siaip viskas tvarkoj. Kažko verkia žmonių eilės prie Dievo stalo. Ubagai kerta kažkokią giesmę polkos taktu. I zakristiją jeina, išeina ir vėl jeina baltom kamžom kunigai. Už Dievo namas, kaip kavinėj džiazbando muzika.

Bet apie 12 val. prasidėjo žmonių virkdymas.

Misionoriai mosavo kryžiais, klupdė į kelius judančių bažnyčių.

Pagaliau išipo pats parapijos klebonas sakyklon. Jo iškalbos klausysis aukšta kunigų diduomenė. Todėl jis pradėjo nepaprastu iškalbumu ir juo į galą, juo tragiskesnė darsi jo kalba.

— Verkite, pasileidėliai, paleistuviai! Verkite Dievą šimtais kartų į kryžių kalči lāžaidžių trykštą kraujas karštąs ir gailestingas, o jūs, užkietėliai, nesijudinatel! Verkite...

...Ožė bažnyčia. Verkė. Kukčiojo.

— Ir jei perkūnas trenktu tuo į šią vietą, jūs su šėtonu atskirti negalētumet! — ir pačiupęs kryžių me į bažnyčios vidurį:

— Mindžiokite latrai, Kristul! Mindžiokit užkietėliai! Išlažinkit paskutinį krauko lašą!

I grindis parpuolė visa bažnyčia ir baubė visų instrumentų visais balsais. O pamokslu klausę kunigai pasiruoš buvo ploti delnais už tokią iškalbą.

Bažnyčios vidury ēmė kažkas stumdytis ir bruzdėti. Klebonas išvargo ir kartu su žmonėm klaupėsi kalbėti Sveiką Mariją.

Bet bruzdesys vidury netilo, ir kai daugumas suklaupe, status ir drąsus vyras žukterėjo ant visos bažnyčios.

— Ko jns klausote to melagio? Jis bails ir melagis. Jis ne tik bails, jis paleistuvis ir sukičius!

Klebonas atsisuko ir pamato stovinči ir plūstantį Petrą. Paraudo pliki galva. Užkimusi balsu sušuko bažnyčiai:

— Stai, vaikai mano, šėtonas apsėdo žmogų! Dabar ji kamuoja!

— Ne mane apsėdo velnias, klebone, bet tu juo virsti—vėl riktelėjo žmogus.

Petas stengėsi pasilypeti ant suolo. Kalbėjo, kaip agitatorius į pamaldingą minią.

Klebonas peržegnojęs parapijonis išlipo ir tuojs įsakė maršalkom Petrą išnesti iš bažnyčios.

Petas grūmėsi su dvejeta maršalkų ir néjo. Jis grūdosi į sakyklą. Jis buvęs visuomet ramus, dabar staiga pašėlo.

Prie altorių svyravo žvakės liepsnos, ir Šv. Petras ēmė abejoti savo šventa egzistencija. Marija metė žaidus peiliais ir įsiklausė.

Bažnyčia vėl ožė, bet kitokia nuotaika. Žmonės nesikišo prie Petro. Velnių apsėsto paleisti negalima. Bet vos spėjo klebonas nucelti į zakristiją, pasirodė didžiosios duryse 3 vokiečių žandarai. Būrys maršalkų. Kunigų keletas.

Su Petru buvo baigtą.

Žmonės matė, kai jis iš bažnyčios ir iš miestelio išvedė. O už miestelio ējo daug kelių į miškus, girias, miestelius. Kuriuo Petrą nutežo vokiečiai — nickas nematė.

Tuštėjo bažnyčia. Tik Kristus prie kryžiaus pasilikęs vienas susimąstė. Jam nebuvo pakankamai aišku, kodėl šiandie čia toks nepaprastas įvykis nutiko.

Keliom dienom praslinkus klebonas ištardė, kas ir iš kur buvo Petras. Ir tik dabar jam paaiškėjo, kad tai jo Stasės sinaus būta. Net pagailo, bet karos atstovybė nebegalėjo nurodyti, kur yra toks žmogus. Elzė šniurkščiojo keliais savaites. Nekalbėjo. Nesitarė. Padžiuvė. Daugnoram ir gaila kiek ir džiugu, kad viena syki nusikratė tokiu keistu žmogum.

PYLIMUI TIESIANTIS

Laukai sustatė keistas kupras. Pagalio, lentgalini, seniai nusibaigusiu žunu kaulai staipši pagriovinai. Ten, kur šimtai gaidžių per nakties dyviliu rėkė, ten dabar riktelėjo vienas. Nedrąsiai. Atsargiai.

Buvo užginta gaidžiam giedoti. Ir loti žūniam.

Pelkės pasiliejo po visas platumas. Ilgi vandeninių liežuviai laižė šlapias dirvas. O nakti žibėjo prieš mėnulį. Ir kai buvo tam-si, juodi debesys braukė pirstais juodu vandeniu.

Kažkur šiaurėj spragino armota į armotą, žmogus į žmogų. Kažkur virto karalius po karalius, stiepėsi ant šono buržujai, ir proletarių palociuose ruošė išeinamąsių vietas.

Tik per visokias viršunes pėtė pilkas vėjas, gulė ant šono miškai, o kurie dar laikėsi stati, tie vaikščiojo iš vienos į vietą, slėdamiesi nuo kirvių ir piškulų.

1

Nusiuto Daugnora. Išsibaigė. Ir paskiuo kažko negera pasidare. Gaila ir to Petro. Ir ant klebono truputį pikta. O kai pradėjo vaikščioti gandai kažkokis nešvarūs, Daugnora puolė į kelius ties žmonos lova:

— Viešpatie, argi savo senatvėje tokia neteisybė leistum man išgirsti.

— Ir jis ilgai mislio: kodėl gi neteisybė? Gal nė už nieką čia žemėj galvos gulditi negalima?

— Viešpatie, kodėl nenusukai tos nelaimės? Juk tu viską galii!

Ir vėl mislio: Dicvas toks geras. Kodėl jis leido tokią gėdą ir nelabumą. Leiskim, kad jis norėjo būti teisingas, bet ir blogiem už blogą dovanojama. Taip Dešimdievo pasakytė. Tai kaip čia dabar su jo tuo gerumo? Bet Daugnora staiga išsigando savo mislijimo ir émė daužyti kumštini galvą, kad išvarytų iš galvos tokią durnų mintį.

Prasidauzé ménės. Kitą. Ir pusę metų.

Tik staiga per vidurvasari pratyrodo du mažieji stūnai.

Iš balų, šulnių ir upelių vanduo buvo į padebesius iškeliauqęs. Kažkur Afrikos padangėm vaikščiojo lietuviškas vanduo.

Sužinojo kaimynai. Slėpė Daugnorai savo vaikus, kaip viščiukus nuo vokiečių. Bet kaimynų licžuvių nuojo iki Amtschorstchero, ir berniukus išvežė į valdišką ligoninę. Pas-

kutinį kartą nusišvirkštė kraujais už sienoju ir parovė cholera.

Po dviejų savaičių tuo pačiu keliu Daugnora du grabu nė gabeno. Norėjo pilnus parsivežti. Bet vokiečiai neleido. Užkrės.

Tik du mediniai kryžiuukai su vokišku raštu išdygo prie mūrinės tvoros apskrities miesto kapinėse. Sermukšnis į abu kryžiuukus pasviręs. Keletas kekių apyžalių uogų.

2

Kažkas matė Daugnorą su Daugnoriene prievakarį kelias apie bažnyčią einant. Slinko, kaip du statū maišai, truputi į prieš linkdami. Kaip du šešėliai vienas po kito. Ir žydelkos, ir žydukai per šventoriaus sieną žiūrėjo į šliaužiančius. Nejauku darësi. Pasiskau Daugnora prašliaužė pro didžių altorių. Sustojo ir sugrižo vėl į tą pačią vietą.

Išsigando žmona. Ką gi tas senis sumislijo?

Jis atsklaupė ir, žilą galvą įbedės į tako žvyrus, émė verkti.

Bet senis pakélé žvyriną galvą ir greit nušluostės ašaras tarė žmonai:

— Morta, į namus skubinamës. Be ne mūsų Kotré ši vakarą turi atsivesti.

Nuostabiai Daugnora nujautė. Tik ne viska.

Kotré gimdė ériukus, ir nė vienas nesijudino. Gulejo, kaip paskandinti kačiukai.

Iš kamaros atsiliepė kažkas. Ibjégo kamaron, ir štai:

Elzé taipogi baigė mačytis. Gimë sutvérėmėlis, bet taip pat nesijudino, kaip ériukai.

Subėgusios kaiminkos tarësi:

— Avj kas nors paspyrė. Vot, todėl ir negyvi. Bet kas Elzé paspyrė?

— Sakyk sakydami, ale ta Elzé tikrai pa-leistuvė buvusi. Ir dar su tokiu!

— Jau tur būt ši liks amžinai prakeikta? — pasiinteresavo viena kaiminka.

— Ir šnekėti néra ko.

Ir švēstus kapus mažučio numirėliuko nepriėmė.

Pirma beržyne į žemę sukišo negyvus ériukus, o paskiau, visai netoli nuo jų, Elzé pakasdino savo bevardži mažiuką.

Ir senis Daugnora tą vakarą, kai palaidojo Elzés mažiuką, nuėjo pas kleboną ir stačiai paklausė:

— Sakyk, klebonéli, kodėl tiek nalaimi manuose namuose atsirado, kai Petro nebliko?

Sumišo klebonas. Supyko. Atsakyti nenurojo. Bet:

— Velnias keršia, sunau mano, už Petrą.

— Tai kodėl Dievas nesuvaldo velnio, jeigu jis viskų gali? — naišiai teiravosi.

— Nutilk ir šitaip apie Dievą neišnekėk, — paskiau švelniau pratarė:

— Ką gi, sunau, suprasi Dievo begalinę žmintį. Ne mum.

— Gal ir ne mum, — mislio pargrižęs Daugnora. Bet ēmė ir pamiršo poterius tą vakarą. Kažkaip laiko pritruko.

3

Pašėlus i audra buvo į kleboną įsikabinusi. Susvyravo. Susisupė. Bet paliko stovėti. Ir dar tvirtčiau. Visi raiščiai truko.

Klebonas pavirto į šventą plieną. Kiekvienu pasiupštį į pragarą ar dangų jam nieko nereikė. Jis tą suprato. Ir ties miegamaja lova ant staliuko iš nedidelių rėmų per dieną ir naktį žiūrėjo susiraukęs, plieninis Torkemada. Giminingos sielos.

Tuo tarpu atvažiavo dang vokiškų matininkų. Prašneko, kad geležinkelį pro miestelį vesią. Klebono laukais nubrido matininkai ir stulpus buvo pradėję kalinėti. Bet po dvejeto nakčių visus stulpukus išrovinėjo ir matininkai jau visai kitu plotu tėsė virvę ir kalė kuolus. Tėsė. Kalė. Tėsė. Ir pritęsė iki Daugnoros beržyno. Per beržyną. I girią. Tolyn.

Ir kaip nutalikta išilgal beržyną. Išilgal tokį liekną ir baltstūmenį.

Daugnora iš pradžių tik stebėjos. Net apsidžiaugė, kad mašina švilps netoli pro langus. Juodas baisybė su raudonom akim.

Net atsitiko baisus dalykas. Vieną popietį kuopa belaisvių ir kelios dešimtys vokiečių kareivių dulketu keliu atslinko. Jie visi sulindo į beržyną. Drebėjo beržai ir virto. Ir virto. Ir virto. Vis toki ilgi. Vis toki tiešas. Stuomenim baltais.

Kas ryta kitaip atrodė aplinka. Saulė vėlai iš beržyno išsirdavo. Dabar, anksti, vos patekėjus įsigruodo Daugnoros langan, nes beržai buvo išvirtę, ir nickas nebeisdruso saulės sulaikytis.

Po baltųjų kelinii išėjo anksti Daugnora. Aidiėjo virsdami balti stuobriai. O toliau, per lauką, jau būriai kasė ir pylė pylimus. Ilgai stovėjo prie kertės žilas senis. Anksty-

bi pusryčiai — stovėjo. Vėlybi — stovėjo.

Paskiau, kai susirado žmona, Daugnora priėjės tylom tarė žmonai:

Atreik manu ir savo kukavinių rožančių. Dievas per daug beržų varto. Per daug Dievas įsivalzdinti lina.

Žmona išigando vyro įmekos. Niekada negirdėtos. Surado rožančių. Paslépė. Vėl ištraukė. Ir vėl paslépė.

Daugnora išgai kasėsi pastogės šiauduose. Pagaliau surado. Ištraukė aprūdijusį šautuvą. Nušluostė į baltąjį kelnes. Pasistatė ir nuojo į trobą.

Gyniojos žmona rožančių neradusi. Bet mušimui įgazdinta atidavė. Susirado Daugnora parako, užtaisė šautuvą ir vietoj šratų į šautuvą įtūlė supylė rožančiaus karoliukus. Užkalė popieriu.

Be žai vis virto ir virto. Juos, kaip nimirčius, klojo vieną prie kito, vieną ant kitos. Paskiau prasidėjo kelinių sprogdinimas. Dulkėjo. Dundėjo. Dūsavo.

4

Kelias dienas Daugnora laikė pasiateis šautuvą kertoj užtaisyta. Jam atrodė, kad beržyno virtimas — tai tik kažkokis mėgiminai, repeticijos. O, tuo visi beržai vėl sustos. Ir taip pat linguos. Ir oš taip pat. Panuropės vaikščiojo senis. Nusiypsono kartais. Ant kažko įpykęs.

Bet kai suvirtusius beržus ēmė vežti dulkinu keliu, pro išdžiuvusias pelkes, Daugnora išbėgo į kamara, pačiupęs šautuvą, teknas, klupdamas pasileido bėgti buvusio beržyno pusėn.

Kairinjame beržyno gale dar du ilgi, stambus beržai svyravo. Vienas toks tiesus, kaip neudrė, tik iš pašaknų truputį krumpliuotas. Kitas sviro į šiaurę. Linko perpus.

Daugnora pribėgo ir, ištiesęs šautuvą į viršą, ties tais dvieim beržais paleido šnij. Snuo.

Pribėgę vokiečių kareivai surišo seni. Snuo kaimynai. Prakaituotas ir išsižiojės sėdėjo surištas Daugnora prie beržo. Kaimynai iš tolo stengėsi išgauti iš Daugnoros žinią, iš ką jis šovęs.

Tylėjo senis. Bet kai įkyrėjo klausinėjimas, suriko:

— I Dievą šoviau!

Dievobaimingi kaimynai ēmė kuždėtis. Kažkas neaišku pasidarė. Vokiečiai tarosi, ką su seniu daryti. Už šautuvą laikymą ir už šaudymą reikėjo smarkiai bausti.

SUPERFOSFATAS

PETRAS CVIRKA

Anais metais artos dirvos jnodavo iškiūsios savo alkunes iš paskutinio smunkančio sniego. Kai kur paskendę balose arimai rodė tik guburius, kai kur lingavo sausų smilgų barzdos. Per smilgas džyrino vėjas lyg smilčiu, ir jos kartojė melancholiškų pelkių medžių. Daugus dar ne mėlynas, medžiai dar ne žali ir girių dar tuščios. Viskas taip parjoudę, taip nusišėrė ir nužydėta anais pavarsaias ir nusinešlia anų vasarą.

Pelkių krašte, ukanotame pakritimių krašte tas kaimas. Sarmantai. Nickas čia neauga, nieks vasaros gražios neatneša, ir pelkės ir pelkės... Gegužė prazysta smilgos, samanos ir kadugiai apsiberia uogom. Bet nickad ruginiai, nickad vasarojus.

Žinia iki klebono nuojo. Atvažiavo. Apklausinėjo senj. Bet Daugnora vos kelius sunkius žodžius su klebonu permetė. Pasikau apvilklo geresniais ribais Daugnorą ir žmonai bei lūzai verkiant kažin kur išvežė.

Prūlė nuskriaustos moterys prie klebono maldaudamos, kad užtarų, kad senj paliktu.

— Senis iš proto išskraustė. Jis jum ir mum daug bėdų gali pridirbti. — atsakė klebonas. — Turėkite viltį Aukščiausiam, — klebonas pridėjo, pakeldamas į dangų akis.

Vežimas su Daugnora pirma ir vežimas su klebonu paskui. Palengva nusisuko ir išnyko už miško.

O vokiečiai su belaisviais juokdamiesi tapšnojo stačiuju beržų liemenis ir žiūrėjo į viršų.

Pagaliau išakė palinkusijį beržą papiauti. Daugiau kaip į pusę stuobrio. Ir palikti.

— Ta palikime. Tegu seniui grabui bus. Ir paliko.

Vieną prievakarij, kai užsigrūdo staigos perkūnas, lietus su audringu vėju, papiautasis beržas susvyravo ir nuvirtė. Tik kelmas atšerpetojo. Atplyšo.

Medžiuose dar daug buvo lapų. Dar avžios bei micžiai kai kur baigė, o kai kur tik pradėjo žydėti.

Ten dangus dar purvinas ir medžiai dar juodi. Amžinas lietus varva iš unkaročių debesų, ir pelkių balos pasidengia burbulais.

Valdiškas miškas ošia netoli, o prie jo aptvertos dirvos.

Pracina dienos.

Tačiau dabar jau glitus verkšlininkai pumpurai prikvapino orą ir, perplėšę geltonas lipas, vos girdima šniūsdėjo apie pavasarį.

Valdžia, išdalijusi Sažmantų dvarą, röže kelis hektarus ir savanoriui Bartkui J. giui. Kad tas žemės gabalas buvo atskirtas nuo kitų kaimų, kad jis buvo toli labai, tai valsčiaus popieriuose ir pažymėjo dvaro vardu naują kaimą, kur pirmas atėjo savo jaunystę prabernavęs svetimčiems aukščiau minčetas Bartkus. Netrukus jo kaimynystėj išsirausė į žemes ir kitas naujakurys, už puskilometrio.

Visą gyveninių svajoja apie savo žemę, Bartkus dabar turėjo hektarus. O tie hektarai lenkė jo sprandą ir čiulpė sveikatą. Sveikatos likučius, nes kare gavo duju, drėgnuoose apkasuose reumatizmą, ir dabar, kada iš pelkių kartais pasikeldavo supuvusią medžių ir lapų tirštas puvenų rūkas, jam kojas pradėdavo gelt ir gerklė smaugt dusulys. Ištisas naktis jis neužmigdavo rūsy.

Pati, matydama vyra agonijs, verkdavo, plėšydavosi, keikdavo karą, vargą ir sa-o nedalią.

— Kad tik greičiau kaip noras išskrapštume iš to urvo, kad tik kokią noras būdą susikaltume žiemai, — sakydavo ji.

Bartkui suko galvą ne mažesni rūpesčiai. Jo mintis buvo — arklys. Iki šiol vienai dienai kuinę gaudavo iš žydo, vieną dieną su kaustuvas dirvą parausdavo ir užsėdavo taip. Taip praejo keletas laukarių. Bet dabar jis rimtai pradėjo galvoti apie arklij. Jis laukė tik nustojant liutis.

Ties urvo stiklu, vieną dieną švystelėjus saulci, išlindo apšepusi, murzina galva. Tai galvai truktelėjus, kyštelėjo ranka.

— Jau, rodos, aptilo lietus... — pasakė jis, atsigrežęs į rūsio gilumą. — Reik eiti pas Kaupkų.

Iš skylės pirma išlindo žmogaus pasturgalis, o paskum ir kitos kuno dalys. Jis užsi-

maukšlino žuikins; kepurę ir klėjstėdamaas klumpėm nužirgčiojo per balas. Nužirgčiojo prie kito tokio urvo ir jlindo. Ten sėdėjo ūsuolas senis, aplink praricktą duonos kepalą spoksojo keliros poros alkalių mažgalvių akių. Moteris su ašarotu nuo dūmų viršu supo lopšą mažą, dar nė žodžio lietuviškai nemokantį vaiką. Abi vyrai išsikrapštė pypkes ir palenkę galvas įsišneko.

— Jei toks oras bus iki kitos savaitės, reiks išeit į laukus.

— Kažin. O gal vėl pradės pliaupti, kaip anais metais, ir išgulės nejudintos dirvos.

— Taigi. Stankus skaitęs kalendoriuje ne kokius metus, sako. Perkunija, kruša vis... Ar tai nuo Siberijos, ar iš kur tai ledai mariom aplauksią...

Dabar ir moteris, supusi vaiką, atkreipė akis į jų kalbą:—Dieve neduok, vaje, vaje...

— Na, kartais rodo lietų, o ateina saulėta. Visaip gali būt. Tik su vasarojum kaip! O

pats gal jau pasirūpiasi? — kreipėsi Bartkus į iusuotą kaimyną.

— Kas tau šimtų duos. Matai, štai paskutinį bakana hoba prarickė. Kaip toliau bus — nežinau. Tekė nežiūsiem pakenteti. Aš tai galēčiau, bet su tokiais ką daryt? Turi neturi duok ir gana...—lis galvos mostelčiimu paroudė į vaikus.

— Kad nors vieni meteliai geressu... nors rugiai tie suželtų kartą. Kažin kas tai ženmai... rodos, ir trius, ir prakaitą laistai,—kalbėjo lieša, sunkini kvėpuodama moteriškė.

— Eism pažiūrėt to superfosfato, ar jau atvežė, ar ne. Rudenį gal šiaip taip išsimokėsime. Agronomas vambrijo, kad rugiai kaip dūmai kyla, užsėjus juo.

lie tylom paskui viens kitą išsliuogė iš rūsio ir nulinckčiojo laukais, vis tylom, per balas. Po vakindėlės jie užpakaly paliko dūrskstančiu kupstu — savo namus, ir pasiekė vieškelį.

Netrukus miestely.

Miestely jie nuėjo į vartotojų bendrovę ir pasiteiravo apie superfosfatą. Ten ir daugiau suėjų vyri, kurie kalbėjo, kad laikraščiai taip pat rašo ir girią superfosfatu. Net pataria visiciu sėti. Ile to, pats Bartkus matė valsčiaus priekškambary ir vartotojų bendrovėj iškabintą popieri, kuriame išmaliauota (vienu pusėj) rugių geltonų laukas, kylančią į padebesius ir dešimt vyrių piaunamų,—tais esą, anots rašto, superfosfato darbas, o kitame plakato krašte paprasly, prie žemės prisiplakusij rugelių plotas, vieno žmogelio piaunamas, — tai esą, anots raidžią, be superfosfato.

Parėjęs vėlai nukėlia namo Bartkus papasakojo pačiai, ką girdėjės. Jis vis nesudumojęs, ar imti superfosfato, ar ne. O jeigu sunku bus išsimokėti? Vieno ar dviejų maišų nepakaks, ir trijų į tokią balą. Kad sėti, tai reik, daugiau ir tirščiau užsėti.

— O po kiek?

— Nepigiai. Po dvi dešimtys penkis. Sako, iš už gronyčios atveš laivai. Dubinskij kaimo visi užsirašę. Siundė ir mane Kaupkus užsi- rašyt. Sakau, pakalbėsiu su pačia, ką jি pasakys. Sakau, pinigų greit gali jkišt, o kai reik jи paimti, tai ne taip lengvai duodasi.

Bartkienė, patenkinta vyro sprendimu, pažiurėjo į ji. Paskum ji skarutės kraštu išvaldė narojančias nuo dūmų akių.

— Jurgi, ogi daryk, kalp nori. Aš nežinau.. Jei Kaupkus perka, visi, tai tik tur būt tas suparpuspatales vertas ko... Pirkim, kaip bus, taip. Jei dar žada palaukt su pinigais. O gal

SU MINIA

Kepurę nuimū priči minia,
Minioje pats einu.
Tiktai xu tais,
kurių kovoj dėlnai sutino,
menkysta jaučias milžinu.

Ir ta daina, kur atbalsj sau rado
miljoninės minios širdy,
nuyses minias į barikadas,
perkūnija kalėjimus ardys.

Todėl einu minioje
lygus, laisvas,
kad daina maneoji
būtų miniai gaisras.

O jei nuo kulkų —
ar minia sumintų —
žoti kartais tektų,
žinau,
kad bučiau minioje libintas,
ir dainos mano —
minios širdyje —
galingą rastų taktą.

Dievas duos, kad užaug. Jei tie trys pūrai kviečių atneštų po dešimtą grūdą, ko bereiktu! Gal ir iš rūsio kitą pavasarį išlystume.

— Kalba, kad labai augą juo tręšiamos dirvos. Esą, tai vis naujos valdžios parėtkas. Seniau nicks ir negirdėjo apie tokius superloslatus. Kaupkus „Musų rytojuje“ ar kur išskaitus, kad ta valdžia daugiau eisianti už prastus žmones. Aną sekmedienį irgi šnekėjo kažkoks iš centro, po agronomo prancimimo, girdi, rašykitės į kuopą, valdžia palengvins ūkininkam, parsisiudins išrašų, duos naujukuriam miško medžiagos. Jeigu, sakau, valdžia eis už biednų—ėmiau ir padėjau savo parašą.

Nutarė Bartkus su žmona, kad reik pirkti superloslatai, užsėti laukus. Taip nutarė Bartkus įkrėst į drėgną dirvą daugiau pelenų ir išvarvint daugiau prakaito. Gal vis ateis geressni laikai.

Dienos vis labiau švito. Paukščių vis daugiau klykavo balose.

Tada sutriūbijo toli Nemunc garlaivis. Garlaivis buksyrui, sunkiai stenėdamas, atitempė tris baidokus, prikrautus zuperio. Nuo baidokų nuleido valtis, lentas. Daug žmonių ir daug vežimų iš viso valsčiaus. Pradėjo iškrauti superloslatai. Pelenuoti, supluoč valstiečiai nešė sunkiausius maišus. Už iškrovimą, už visos dienos darbų vartotojų bendrovė padarė perkantiem nuolaidą.

Bartkus čia bastėsi be arklio, be vežimo, tai jis mielu noru apsiėmė nešti maišus. O jam vis draudė kaimynas, užversdamas maišą ant jo pečių ir sakydamas:

— Dusulį turi, ne per sveikiausias. Verčiau trotyti litą kitą, o sveikam gržtī.

Bet Bartkus spryrėsi. Bartkus spryrėsi pusiau iš gėdos, atsiminęs tuos laikus, dar prieš karą, kada viena ranka penkių pūdų maišą šiustelėdavo sau ant pečių, o iš dalies,—kad malonu buvo gauti pigiau superloslatai ir sustaupyti išlaidas.

Pirmuosius maišus lentoj jis nešė su lygsvara. Bartkus net nejautė ypatingo sunkumo. Tiesa, jis prie kranto, kur krovė į vežimus, numetęs maišą ilgai kvėpuodavo, išsikibęs į ratų rungą, bet po valandėlės vėl galėdavo nešti. Gal dešimta maišą nešė, kada užpakalyjo ilgiausia cilė jaunų nešėjų vis šaukė:

— Seni, į šoną. Arba greičiau, po velniais! — jauni bernai šposavo, bėgdami tekini su maišais. Įtempę visas jėgas, kilstelėti centnerį labiau ant pečių. Bartkus staiga suklupo. Maišas pirma, o jis paskum nusviro į šoną

ILGU BE VĒTRU

Praiglo tas liūdnas gyvenimas.
Ir beržas nuhalėlis svyra kažin ko.
Girdis per vėją kažkoks aimanavimas.
Girdis toli ir aplinkui.

Skysčiaus gal pančiam, kuriuos glamonėju,
skysčiaus gal mūrui šaltam.
Pro speigą, pro audrą praūžauja vėjas.
Ilgu be laisvės vienam.

Nei brolio. Nei draugo. Su mūrais gyvenk tu,
atskirtas nuo tėviškės mitų žalios.
O kas gi tą gėlę išplėsti ištengtų!
Išplėsti iš širdies kas valios?

Ilgu be vėjų. Be kriokiančių vėtrų,
tokių, kurios dangų ir žemę supinustė.
Slenkant tai vėtrai šimtais kilometrų
dūšia gal jaukių pasijaustų.

O, kad taip būti ne heržu svyrusokliu,
o būti galingam didžiam.
Vėtroj gyventi. Vėtroje užti.
Ir žuti su vėtra pačiam!

ir pūkšteliéjo vandenin. Kažkur juokas. Ne šejai sustojo. Keli prišoko ir įbrido į vandenį. Kažkas komandavo kuo greičiausiai ištrauktis maišą. Maišą pirma ištraukė, o paskum ir Bartku. Jis nuvedė ant kranto dvyrai. Bartkus išblyškės, akys iššokusios. Jidrebėjo ir neištarė nė žodžio, paskum, išlik bęs drobynos krašto, atsigokščęs išvėm kraujuo guzulus.

— Trūko.

— Kas, kas?..

— Nicko, praeis. Man daug kartų taip ašitikdvo, kai tik sunkiai ką pakilnodavau, — kalbėjo vienas džiutna valstietis, pančiu persjuosęs sermėgą.

Darbas éjo, iki velyvos nakties tampe žmonés sunkiai riūkdami. Kaupkus pavasar šaltą naktį atvežé vieškeliais ir pelkém į pčias pelkių gelmes tylinči ir ant superloslata galvą paguldžiusi Bartkų. J namus, läkro kaimynas ir maišus jam į rūsi įtempė. Ir pčią, pradėjusių žliumbt, nuramino.

ŽEMIAUSIAS TAVO TARNAS

Galvoje sukas

vėjinio malūno sparnas.

Bažnyčia. Rytas. Nuo šventų dūmų rukas.

— Viešpatie!

— Žemiausias tavo tarnas.

Zakristijonas žvakes dega.

Žvakės ant altoriaus spraksi.

Sužvanga kamžos guzikas segamas.

Galvoj užia vargonai, palubėj birzgia taxi.

Keletą dienų išgulėjo kraujais spiaudydamas. Bet lauke vis gražesnės ir gražesnės čė dienos. Bartkus jautė, kad laikas pakilti. Kad negalima leist laiko puvant lovoj, kada darbas šaukia.

Tylų rytą, kai tau tundrose jau žydi jo pilkšvi pelkių žiedai ir kažkur giedojo volungė, išėjo Bartkus į lauką ir šiaip taip pačios padedamas nuvilko prie rugių superlosfato maišus. Jis prisipylė prijuostę pelenų ir pradėjo žingsniuoti vidurinių lysvių. Toks tylus pilnas tukščios žemės kvapo oras. Toliau giriros, valdiškos giriros medžiai rytmečiuočė. Bartkus béré pelenus atsargiai, apgalvodamas, su kaire ranka, kalp iš savo tévo buvo tą manierą paveldėjęs. O pati sekė užpakaly ir žiutėjo, kad jis neparkluptų.

Volungei giedant, pačiai lydint, jis ožsėjo rugius. Vos baigė paskutinę sauja išberti, jam pasidare silpna, ir jis atsisėdo užuoganos krašte pailsčti. O ta volungė vis tebe-giedojo, ir jo pati pradėjo raudoti.

— Dieve, Dieve, Jurgi, kas tau?.. Čiuldyk galvą ant kelių, štai.

Paskum jis atgulė. Dažni prieploliai, koslys su kraujais visiškai užkankino jį. Aiškiai buvo matyti, kad patrukės. Bet kai truputį geriau pasidarydavo, jis pasišaukdavo pačią ir silpnu balso kalbėdavo:

— Mariuk, eik, apsuk rugių lauką ir pažiūrėk, kaip atrodo.

— Gerai, Jurguti, nusiramink, gerai... Aš buvau jau. Kad tu matytum, kaip gražiai žaliuoja. Jau plaukėt notrukus pradės.

— Na, o kaip atšliaitėj, ar nepagelit?

— Žemiausias tavo tarnas, Viešpatie!

Kunigas kakta daužo altoriaus briauną.

— Viešpatie, kurie ieško, juk tie viską, ko nori, gauna.

— Tad duok man, o Viešpatie, naują gerą gražią parapiją, kur derli žemė, ukininkai gerai ukininkauja, palaima parapiją-krapija.

— Duok centrą gerą tavo tarnui Sabui Jonui su kutém, svirnais, pakajais.

Ten bus geriau gyventi mano zakristijonui ir mano paties duši nusispakajins.

— Viešpatie. Kas aš prieš tave? — Žemės lyvalas. Dulkė. Nykštukas.

Žemiausias tavo tarnas.

Kunigo galvoje birzgia taxi ir sukas vėjinio malūno sparnas.

— Ne. Visur tokį stati, riebus ir tvirti iš pašaknų...

Ir jis, laikydamas jos ranką, užmerkdavo akis. Kartą atsitiko, kad Bartkus pakilo naktį, pasišaukė pačią ir prisispyręs praše:

— Pažiūrėk tik tu gerai. Man rodos, kad jie vysta... — žmona daug vargo turėjo su tuo, daug gaišo, pasakodama apie rugius, kad rugiai žaliuoja.

Iš tikrujų rugiai kilo tamšiom garbanom, vietom net melervas kupstais žaliavo. Ir pavasaris tokis nutostabiai žviesus buvo. Tokios žyvos dienos.

— O kaip rugiai? Naktį Imvo lietus? Ar daug paželė? Oi, gerai dabar lietus, kaip druska reikalingas, — jis kalbėjo. — Kad tik aš gaučiau alsiototi, kad tik gaučiau pamatyti, kaip jie atrodo, daugiau nieko neno-réčiau.

Melsvas pavasario dienų dangus pasikeitė į giliai tamšą vasaros dangų. Tuo pat laiku atėjo pirmieji popieriai iš vartotojų bendrovės, reikalaujant išpirkti vekselį už superlosfatą. Jau ir taip terminas baigėsi. Bet gavusi popierius pati paslėpė nuo ligonio. Praėjo

ANTANAS VENCLOVA

savaitę, kita. Atėjo ir kiti popieriai, graužinį iuto varžytynėm, bet ir šiuos pati paslėpė nuo vyrų akį, kad tik jis nesirūpintų ir griečiai sveikti.

Kai Bartkus nesirodė nei kitą mėnesį miestely, nesirodė nei kaimo susirinkime, kur ji nieks neužtarė, tai ir atitarškino vartolojų bendrovės buhalteris, policijos rauose su vienu policininku. Atsibeldė į rūsi, išgązdino pačią, išjudino ligonį. Taip ir taip!

— Iš kur mes paimsim, juk matot, kad ligonis, iš žemės neiškasi.

O Bartkus uždususiu balsu kalbėjo policijai:

— Pažiūrėkit, koki rugiai! Užaugus, atiduodam. Tokių rugių dar nematė! Sarmantus... nematėt. Noksta jau rugiai... Būkite žmonės!

Bet buhalteris užsikeikė. Tada ligonis išsišėdo ant lovos briusnos, jo balkšvos, su krauso dėmėm akys įsimigo į jį, ir jis suriko:

— Biednai žmogų, kad galėtumėt, jus gyvą surytumėt. Gyvą... Gyvą surytumėt...

Buhalteris išėjo su policininku. Bet po valandėlės prisliklo liko pati:

— Zitrék, ką jie darol? Na, ką jie daro Jurgi. Karvę vedasi iš tvarto.

Bartkus visais sanaudais pasirėmė, jo gyslos kaktijoje iššoko. Jis nusitvėrė pagaiščio ir pirmą kartą po trijų mėnesių atsikėlė.

— Pa-la... pa-la... aš jiem... — ir jo rankos drebėjo, ir jo lipa pritvinkusi mėlyno kraujo virpėjo. Dar jis nepriėjo lango, dar prišokti nespėjo pati pris jis — susikliaipė ir susmuko ašoje, už širdies nusitvėrės, plėsdamas nuo savęs marškinius, vaistodamas ir stenėdamas.

Tada karvė subaubė. Dar kartą, bet jau tyliau. Dar tyliau. Ir dar.

Po šio antpuolio Bartkus nesikėlė. Neprario nei išvirintų jo pačios mėtų, nei puplaikių.

Dar kartą praše Marę nueit į lauką ir pažiūrėti rugių. Ji išėjo ir atnešė priskynusi jau pilnų varpų. Duona kvepiantį varpą.

— Tokių rugių, Mariuk, dar aš nematė... — pasakė pilnu protu. Paskum jį pava-

karę klejojo vėl apie superfosfą, vekselius, blogą derlių. Tiknakėja jis nurimo. Nebenvaitojo. Nebesišaukė. Užnugingo platių atvėpės burną ir atidaręs akis, sauojų sugniaužęs rugių varpas.

Tai buvo reta vasara. Vinkšna, kuri daug metų nudžiuvus svyraavo prie Bartkaus kutes — ir ta präzydo, präzaliavo. Sermukšnis, kuris palaukė džiutuo galvijų nubružyta žieve, — ir tas pasidengė, präzydėjo. Sarmantų balos skendo žydėjime. Derejo vasarojai, žiemmenčiai ne tik ten, kur buvo superfosfatu sėta, bet ir ten, kur buvo idėta daug trūko, daug jėgų, daug širdies ir prakaito.

Bartkaus grabą išlydėjo iš namų penktadienio ryto. Pirmą rugiapiltės mėnesio dieną

Paskum jį sekė vos trys bobos. Naujakurys Kaupkus sėdėjo priešaky vežimo ir nukėsėjo sulysusi arklį. Kai grabas privažiavo prie rugių, prie Bartkaus rugių cinančio didelio varyklinio kelio ir pasuko juo į pagiri, vėjui kilus, vėjui putus sujudėjo geltonų nokstančių rugių ezeras, ir svarios, plieninės varpos beldė iš žalij į grabą. Taip visu keliu, atsisveikindamas sunikios bukės varpos mušė į pušines lentas, šnerėdamas, šniždėdamas.

O vidurkely, iš galio ratų, pasigirdo Bartkienės verksmas, kuri verkė kniulščia apakabinusi grabą: — L'alinkai mane vieną siratą, palikai... kam... kam tau reikėjo nucit, kada tokia rugiai... kada vargų vargom nemirei, kada duonos neturėjom, iškentei, kam tu dabar taip padarei?

Vežimui išklydus iš vidurkelio ir paskutinėm varpom nulenkus galvas, atsisveikinus su grabu, užvedė trys bobos giesmę apie dašios išganymą. Bartkienė dar garsiau pravirko.

Bet čia staiga didelė, galinga valdiška gilia, pastojusi laidotuvininkam kelią, savo dar galingesne gerkle užošę, užgniaužę ir raudojimą ir giesmę.

VERTIMAI

WALT WHITMAN / IŠ „DAINA APIE PARODĄ“

VERTĖ ANTANAS VENCLOVA

Salin nusibodusios pasakos!
 Salin prasimanimai, romansas, svetimų dvarų dramos,
 Meilės stansai, aplieti rimų alyva, intrigos ir aistros neturinčią ką veikti,
 Tinkamos tik baliam, kur šokikai suskasi visą naktį.
 Tuščias žaidimas, nesveikas nedangelio verslas,
 Su kvepalais, vynu šilimoje, po žeriničiais sičtynais.
 Mūzai aš atnešu tau mūsų čia ir mūsų i andien,
 Garą, kerosiną ir dujas, didelius geležinkelius,
 Mūsų dienų trolejus: Atlantiko kabelį,
 Sueso kanalą, Gotardo tunelį ir Brooklino tiltą.
 Tau atnešu žemę, kaip kamuoli, apnarpliotą relsais,
 Tau atnešu mūsų besisukančią žemę.

LANGSTON HUGHES / NEGRAS KALBA APIE SROVES

VERTĖ BRONYS RAILA

Aš pažinau sroves,
 Sroves, senas kaip pasaulis, senesnes už srovę žmogiško kraujo žmogiškoj gysloj.
 Mano siela kaip srovės gili.
 Maudžiaus Eu'rata, kai buvo dar jaunas ryto raudonumas,
 Stačiau sau trobelę prie Kongo, ir Kongo per miegą litiliavo,
 Žiurėjau aukštai viršum Nylo ir bokštą ant bokšto kroviau piramides,
 Girdėjau aš dainuojančią Mississipi, kai Abe Linkolnas traukė į New Orleansą,
 Ir mačiau dumbluotos srovės kratinę, mirgančią kaip auksas nuo palinkusios saulės.
 Pažinau sroves,
 Sroves tamias, senas.
 Mano siela kaip srovės gili.

LANGSTON HUGHES / AMERIKOS NEGRO POEZIJA

VERTĖ BRONYS RAILA

Aš juodas jusų brolis.
 Mane jus siunčiat valgyt į virtuvę,
 Kai ateina jus svečiai.
 Bet aš juokiuos
 Valgau
 Ir tvirtėju.
 Rytoj,
 Kai svečiai ateis,

Aš pats atsisėsin už stalo.
 Nickas neišdris
 Pasakyti man:
 Virtuvėje valgyk.
 Ir
 Susigėdinę jus pamatysit,
 Kokis aš gražus.
 Ir aš esu Amerika.

LOUIS ARAGON

VERTĖ JUOZAS TYSLIAVA

Kada aš buvau mažas
Ir norėdavau ka-ka
Tai mano nečiotė man sakydavo ka-ka
Ir aš darydavau ka-ka

Kada aš buvau mažas
Ir norėdavau pi-pi
Tai mano nečiotė man sakydavo pi-pi
Ir aš darydavau pi-pi

Kada aš buvau užaugęs
Tai puskarininkio tūsai man sakydavo kairėn
Ir aš darydavau kairėn dešinėn [dešinėn]
Bet dabar aš nedarau nei kairėn nei de-
Nei ka-ka nei pi-pi [šinėn]
Baigtą

PAVILS VILJPS / AVE SOLI

VERTĖ EMIJS SKULENIEKS

Šyrt

Ilirpusiu gelsvai knitriu metalu
užliejo saulė didmiesčio grindinį
ir skubančius darban darbininkus,
kurie duoną uždirba prakaitu spindinčiu.

Vežikam,
anaudžiantiems ant kampo,
atrodė, lyg nugara
vilgytų vėsus liečius,
ir saulėtas tramvajų dūzgimas
buvo kaip ūžiančių geltonų vapavų spiečius.
Bet aš,
atverčia kepurę ant pakaušio
45° priekė saulę,
surikau garsiai,
kiek pažegia jauni, sveiki plaučiai: —
— Ave soli —
Kažkas pribėgo.
Ant galvos rausvai apvedžiota
dėžutė iš kartono, ir juodas apsiustas.
Lyg krečiamas šalčio
tarė išišiecpęs nudilusiais dantim: —
— „Pilieti, už neleistiną agitaciją
prašom su manim —.“

AKTYVIZM

Gali būti nesusipratimų.

Gali būti ir nesupratimų.

Sit kodėl reikia rašyti apie aktyvizmo pagrindus.

Aktyvizmas — savoka plati. Ir neaiški. Tai veiksmas. Tai pastangos. Bet kiekvieno veiksmo pobudis pažiūstamas tik iš jo linkmės, iš jo siekiamojo taško. Todėl gali būti *aktyvizmas* ir aktyvizmas. Visi kiti — tik pastangos prieš jį, tik bandymai užkirsti jam kelį, tik varžtai. Koks jis? — Jis *progresyvus!* Jis kyla iš paties gyvenimo ir yra tiesinginė šitojo *pažangos* būtinybė. Jis eina su tuo gyvenimu. Jis net kovoja už tą gyvenimo *sparlumą* ir veržias būti pačiamieje jo avangarde. Jis — tiesioginė akcija už tą, ko dar nėra, kas dar turi būti. Ir ne visvien — *kas* turi būti. Tas *kas* yra aiškus ir maždaug apibrėžtas tikslas. Tai siekiamai *pažanginėjų* visuomenės masių. Tai veržimasis žmonių, kurie stumia istoriją į priekį. Toks progresyvus aktyvizmas.

Ir jei mes save pavadinam aktyvistais, tai tuo pačiu mes pasiskom esame tik *progresyvus* aktyvistai.

Vadinasi, nėra pagrindo laukti, kad vardan akcijos mes šoksimi dažytis langus ar giedoti ura-patriotines litanijas.

Progresyvus aktyvizmo atstovu mūsų visuomenėj mes pačiems *bernu*. Bet mes nenotim būti suprasti siaurai ir kliaidlingai. *Berņi* mes suprantam plačiausia lietuviško žodyno savoka. Nesvarbu, kuri tas berņas grūmias dėl gyvenimo almanjiniimo, — atimose, dirbtuvėje, universitete ar kalėjime, — svatbu, kad jis turi ne tik jėgos, bet ir tendencijos gyvenimo žuolius pakreipti aktingos kūrybos kryptimi. Todėl šalia kaimiško berño mes pasiulome aktyvų jo kovos talkininką — dirbtuvės berňą — *darbininką* ir, nors dar, tiesa, labai negausią, bet jau kiek giliu į gyvenimą žiurinčią, kasdiene smailkybe nepasitenkinančią *intelligentijos* dalį. Mūsų manymu, tos trys grupės, kartu paimtos, sudaro vieną lietuvių pažangiosios visuomenės frontą.

Savo kūrybinį aktyvizmą mes kaip tik ir atremiam į tą frontą. Mes čia kaip tik ir ieškom savosios bazės. Tikriaus pasakius, kiekvienas mūsų savo kūryba atsiovauja kurią nors iš tų trijų grupių. Mes susiel-

PAGRINDUS TIESIANT

J. RADŽVILAS

nam iš trijų krypčių ir sudarom bendrą literatūros frontą.

Bet mum gali pasakyti, jog toji mūsų visuomeninė bazė, sudaryta iš berno valstiečio, iš darbininko ir iš pažangaus inteligento yra labai nepastovus ir labai nedarnus junginys. Tieki savo ideologinėm pažiūrom, tiek galintinių siekiamaisiai — tikslais, tiek — pagalian — savo socialinę psychologiją. Tačiau mes tą puikiausiai žinom. Ir vis dėlto mes esam nuomonės, jog *kol kas* ta bazė savo pagrinde yra pakankamai vieninga, kad išvesiu bendrą frontą.

Dabartinės mūsų šalies gyvenimo sąlygos yra tokios, jog visa Lietuvos progresyvioji visuomenė, nežiūrint ją sudarančių socialinių elementų kai kurių priešingumis, siekia maždaug vieno aiškans tikslą. Cia nėra reikalau kiek plačiau aiškinti ar detaliuoti šį tikslą; jis ir taip visiem gerai žinomas. Pridurtina nebent tik tai, kad mes į tą tikslą žiūrim ne per siaurai politinę, bet per plačiai visuomeninę ir kultūrinę prismę.

Užtaigi, kol yra toks bendras tikslas, kol jis nepasiektas, kol tebeina už jį kova, tol mūsų progresyvioji visuomenė visą savo akciją kreipia viena linkme, tol ji pasireiskia kaip vieningas kūnas, nežiūrint visų skirtumų tarp tų grupių, kurios ją sudaro.

Zinoma, taip manydami mes žvelgiam ne į kasdienines simulkmenas, bet į patį esmės vidurį.

Šit kodėl mes juntam bendrą saitą, jungiantį mūsų kūrybinį žodį ir šit kodėl mes manomės turį maždaug vieningą bazę.

Cia sėmponingai pabrėžiamas mūsų literatūrinių aktyvizmo visuomeniškumas. Ne todėl, kad būtų deklarnotas mūsų kūrybos visuomeninis ar — vulgariškai tariant — agitatoriškas pobūdis. Ir ne todėl, kad būtų pabrėžtas jo siauras... partiškumas! Bet tiesiog todėl, kad mes literatūrą laikom ne visokių „kūrybių dvasių“, visokio estetinio kliedėjimo čiučeles, bet galingų visuomeninių reiškiniu. Jeigu mes pripažįstam literatūros visuomeniškąją prigimtį, jos socialinę bazę, tai mum nėra jokio interesu nutylėti tai. Priešingai, mes ne tik konstatuojam šią aiškią tiesą, bet ir formuluo-

jam jos pagrindus: mes apibrėžiam savo visuomeninės bazės pobūdį.

Mes žinom, kad ir visi tie „gronojo meno“ ūkliai, visi estetikos riteriai, klajoja po nekalnų, abstraktiškų svajonių srilis, savo kūryba taipjau reiškia visuomeninę pusę. Visos tos jų romantinės svajonės, visa ta „tyrojo gronojo meilė“ ir tas nusigrežlinas nuo aktingo, deginančio žodžio — taipjau yra padiktuotas, iškeltas tam tikro visuomeninio intereso, tam tikro gyvenimiškojo akstino ir socialinės kūrėjo prigimties.

Jie gali tą paneigti. Jie gali to išsiginti. Jie gali net iš tikrujų to nesuprasti. Bet jie jokiu būdu negali irodyti, kad tai ne taip.

Pagaliau, jeigu aklas nemato, ant ko jis sedi, tai dar nereiškia, jog ir visi turi būti akliai.

Šit kodėl mes, pasisakydami dėl savo literatūrinių aktyvizmo, pirmoj eilėj sėmponingai pareiškiam jo visuomeninį pagrindą.

Bet pagrindas nėra tik todėl, kad būtų pagrindas. Jis yra todėl, kad jis — *pagrindas*. Vadinas, jo tiesioginis uždavinys, jo tiesioginė prasmė: būti parama to, kas ant jo statoma, budavojama. Bet budavonės, pāstato charakteris, jei tik jis pretenduoja būti harmoningas su savo pamatu, neišveniamai priklauso šio paskutiniojo. Neišveniamai turi persiimti šio paskutiniojo formų esminiaus bruožais.

Tai daugiau, negu konsekventiškas samprotavimas.

Ir užtai jau savaimė aišku, kad mūsų literatūrinių, kūrybinis aktyvizmas, atremtas į progresyvių visuomeninį aktyvizmą, dang kuo pateina nuo šio paskutiniojo. Mes kaip tik čia ir pradedam ieškoti savo kūrybos gairių, savo „estetikos“ ir savo „meninių principų“.

Zodis, kuris nori reikšti akciją — pači turi būti aktingas. Literatūra, kuri vaizduoja aktingus gyvenimo reiškinius, kuri stengiasi sukaupti savę i. visuomeninį veržimąsi priekin arba kuri viskam taiko aktyvizmo

mač, — taip jau turi griebtis jos siekimiui atlikomų meninio darbo priemonių. Kitai — ji deramai neatvaizduos nei tos gyvenimo akcijos, nei to veržimosi, ir dar svarbiausia — kitaip ji nepajėgs sukelti aktinės tose indifferentiškoose masėse, kurios itin susilgingimo stadijo.

Mes kaip tik norim savo žodžiu reikštis akciją. Atvaizduoti mūsiskės visuomenės pažangųjį veržimąsi. Ir tąs siekiama uždavinys savalme verčia imtis deramų literatūrinij, stilistinių, formalinių priemonių, nebekalbant jau apie idėjinę ar tematinę meslinią. Sit kodėl mūsų kūrybinis žodis *stengiasi* būti pilnas akcijos. Jis nesitenkiniaštu vaizdavimu ir meniniu faktu konstatavimu. Jis siekia toliau. Jis daro išvadas, keliančias akciją. Kartais jis bando eili ranka rankon su agitacija. Žinoma, apdirbtas meniskai. Jis dega veržimosi įkaičiu, jis pilnas kovos paloso. Kovos — realios, neįsivaizduotos. Jis — akcija.

Visu tuo *stengiasi* pasižymeti, persimili kickvieno mūsų žodis, ir tasai yra visų charakteringiausias mūsų visų kūrybos bruožas.

Akcijai Aktyvizmas!

Bet mes siekiame naujo, kitoniško gyvenimo. Mūsų aktyvizmas nukreiptas į jį. Į tai — kas dar turi būti. Arba į tai, kas jau yra, bet kas dar mažumo, kas dar nevaldo gyvenimo, bet kas neginčiamai pažangu.

Naujų reikliai vaizduoti naujaip. Naujom priemonėm. Todėl mes pasisakome už literatūrinį modernumą. Bet mes nesam kurių nors formalinių darbo priemonių fanatikai. Mūsų dėmesio ciumas literatūriškas daiktas. Savo žodij mes kreipiam į mases. Todėl jis turi būti jom prieinamas. Tai ne utilitarizmas. Tai tik supratimas to, kad literatūra negali trokštai savo susidarytame iškste. Sit kodėl mes nelenkiam lazdos ligi kraštinumo ir nesivaikom ultra-modernizmo kelią.

Mes pritariam tam sajūdžiniui, kuris jau reikiasi Prancūzijoje, Vokietijoje, Rusijoje, visoje Pabaltėje. Tai sajūdis, kuris nori duoti sintezę. Sintezę tarp tokų srovių, kaip ekspresionizmas bei futurizmas ir realizmas. Pritariam pastangom teigiamuosius ekspressionizmo laimėjimus suderinti su tuo, kas likra, kas nedirbtina. Kas realu.

Tiek ekspressionizmas, tiek futurizmas turi didelį nuopelną. Tai naivu gincyt. Bet vis dėlto tai užsimojimai lenkti lazdą per

daug į vieną pusę. Tai kraštulinumai. O visas searbumas — de mai panandot tuos jau esamus laimėjimus. Aplink plinę gruvėsių. Tai sugriaudos: josios formos literatūrai pravesči nauji k. dal. Kad ir kraštulinumai, bet gis dėlio nauji. Tačiau laikas ant tų gruvėsių kurti teigiamą, bei nebe grūniamą. Laikas dalyti sintezę ir laikas iš įspėjmenų kelio eili-prie statymo pozityvių kūrybos darbų, svarbiausiu jos postulatu laikant realizmą.

Bet manu galėtų pasakyti, jog tokiam ne užsimojime nera nieko ypatingai naujo, ypač revoliucioninio. Kad tai tik balansavimas svetimų nuopelnų ir laimėjimų. Taip, bet ir balansavimas gali būti dvejopas. Ne visuomet didžiausias revoliucionierius yra tas, kuris muša ir į dešinę ir į kairę. Kuris — tik muša. Kiekviena revoliucija, kad ir literatūroj, gali būti laikoma galutinai pavykus tilk tada, kai ji pateikia deramą sintezę, kai ji savo jėgas kreipia nebe vien grūniamajai, analitine linkme. Paskutinių dešimtmečių literatūrinės revoliucijos sintezi dar nepadarytas. Tie, kas jį pateiks, kas apvainikuos naujas pastangas vienų visus teigiamus laimėjimus savin sukaupiančiu sinteziu, bus ne mažesni kūrybos revoliucionieriai už tuos, kurie pirmieji pradėjo grūniamus smūginius.

Bet jeigu pakreiplanti žingsniai daugiau sintetinimo keliu, jeigu sukama į realizmą, tai dar nerėikla, jog chinama į tą senovinę realizmą. Ne. Literatūra stipriai praturtėjo. Ir reikia protinėi išnaudoti tą naujųjų turinį. Visa tai, ką šiuo e trumpuoje apmatuose („pagrindinėse“) paminėjom, kaip tik randa tvirtos atsparos tame visuomeniniam mūsų aktyvizizme, kurį mes laikom savo baze. Ir, užsimodami eili šiokia linkme, iš susitelkusios literatūrinės grupės mes *stengiamės eili prie literatūrinės kūrybos, plačios, apimančios visą gyventį, bet savyje nuosekllos ir vlenlugos ir turinėlos atskiat nuostatyta charakteris ir atskiat aptibrėžtus tikslus.*

Tačiau dabar mes ką tik grupė. Ir tai reikia atsiminti. Nes užsimojimų pastangos tai dar ne darbo rezultatai.

Manom, kad daugiau nebebus nesupratimų.

Bet nesusipratimai?..

Ach, juk be jų būtų taip baisiai nuobodu juodame pasauly!

A N T A N A S
B I L I U N A S

ŽIRANTAS

Temo.

Ciatvėj buvo nachališkai nuobodė. Juodai pilkos padangų ankštumos, kosodamas nejukinius rudens vakaro nelyvartais, nijojo žemėn skystas miglas, kuriose tingiasi teliuskausi susinarpliojusios pilnos šešėlių miesto gatvės.

Ejone dviese: aš ir šaltos drėgmės prirenktais nuobodulys. Nuobodulys, atsipusiai geiduliais knaisiodamas moterų kojas, slinko pama manęs. Kelia jis žinojo. Jis gerai žinojo tuos tamsius tarpugalvius, kur už menkus užsimiršimo šlakus tik, daug kartų naktim pardavinėjau savo dūsių ir mėčią purvinon aslon likimo suskaitytus širdies tvakslimus.

Didžiųjų gatvių toluma alsavo sunkiu nervingu nuovargiu.

Štaičia nuobodulys atsiloše atgal ir, išivynojęs į beformius skystų miglų glėbių, diago. Sustojau. Prie pat manęs, tarpuvartėj, stovėjo J i s a i. Nuliudės ir nelaimingas. Aš ji pažinai pirmu pažveigimui, nors paskutinį kartą su Juo buvau matęs tik vaiko dienom. Anuo metu Jisai buvo kitoks. Kai vaikais, motina kugždant maldas, Jisai prieidavo prie mano lovų, Jam počius dengdavo gražini iškendinti juodbrunį plaukai, o atlappotoj krutinėj švitėdama liepsnodavo širdis. Dahor Jisai stovėjo nuliudės ir nelaimingas. Basas Jo kojas diligino drėgnas purvas, suneliotuose Jo ribuose braidžiojo šaltos miglos, o per suslyrusius plaukus ir barzdą ropojo drumzloto vandens lašai.

Tai Tu? Tai Tavęs kadaise šaukdavosi mano motina nakties maldose? Tai Tavo motina, būdama nekalta, pradėjo?

Jisai, atsirėmęs šlurkščių plytų sienos, lūdnai šypsojosi.

— Kogi Tu tyli? Kogi Tu čia stovi, sunilapęs, basas, susdriskęs? Juk ar ne Tavo gi namų didybė užmetė savo šešėliais aukščiausias pasaulio bokštų viršunes? Juk ar ne Tavo gi kiekvieną atminimą išnešioja po visą žemę kvepiantį smilkylų bangos, nuskardina amžinai gyva malda?

Jisai šypsojosi.

— Tu nuliudės ir nelaimingas? Juk ar ne Tavo gi veido alkanos milijonų akys? Juk

ar ne Tavo gi širdin suplaukia milijonų meilė ir villys? Juk...

— Man žalta... — sudrebėjo pamėlynantis Jo lūpas.

Per du tukstančiu metų nenumiręs balsas užgniaužė mano gylosose kraują.

Man žalta... pakartojo tas pats balsas, kurio prieš du tukstančiu metų klausėsi tolumijų picių mėlynasis dangus ir melsvose tolumose dingstančios tyrumos.

— Man žalta...

Aš tirpatu. Veidą man diligino gėda, o iš akių kočėsi ūkanoton vakaro tamson nusiminimas. Juk ir aš kalbėjau. Jam ta pati, ką kalba milijonai, gal būt. Ji mylėdami ir Juo pasitikėdami, bet užmiršdami, kad Jam žalta...

Tarpugatvy plevėsavo iš greita užiančio restorano langų išsinerę blankios šviesos kaspinai. Pažvelgiau į vis lūdnai besišypsančią. Man pagailo. Pirmą kartą man pagailo — Jo.

— Einam. Sušilk nors ten, kur už menkus užsimiršimo šlakus aš pardaviau savo dūsių.

Jisai linktelėjo.

Mūsų atėjimo restorane nickas nepastebėjo. Restoranė buvo nakties nuotaika: salės gale iš po sloro rausvos pudros sluoksnio rangėsi kažin koks keistas šokis, kurio keisti zigzagai įjudusiai aštrino atšipusiųs geidulius ir budino ligių nakties vaizduotę.

Atsisėdome nuo visų kick atokiau, vienas priešais antrą. Jisai pirstais nušukavo nuo nusvirusių plaukų vandens lašus ir peržvelgė restoraną tuo pačiu žvilgsniu, kuriuo laimino pasaulį nuo kryžiaus tada, kai plyšo uolos ir saulė užtemo.

Ant stalo putojo du bokalai. Vieną jų stumtelėjau Jam.

— Išgerk. Jeigu Tu, žmoniją atpirkdamas, gėrei tulži, tai išgerk dabar su tuo žmogumi, kurio Tu vis tik nesi atpirkęs, o jeigu ir buvai kada atpirkęs, tai žinok, jog jis nėr vėl kažin kieno ir kažin kam parduotas.

Jisai pakėlė rankas ir suvilgė sutrukusias savo lūpas bokale. Tuo metu šlubėjodami šviesos šešėliai nuslydo nuo tų vietų, ku-

DĖL KAI KURIŲ NEOREALIZMO FORMALINIŲ FAKTŲ

STRAPSIS DISKUSINIS

"Trečio Pronto" Nr. 1 mes suminėjome puž faktą, kad realizmas grįžta. Suminėjome, kad mes, keldami literatūrinę plotméną naujų literatūros srovę ir vadindami ją neorealizmu, negalime gėdintis nei Žemaitės, nei Biliūno. Tačiau jeigu ir reikia grįžti prie šių tašytojų, tai tik tam, kad ties jais kiek sustotume ir išstebėtume. Ir kad prie jų visai nebegrįžtume ir nepamėgdžiotume.

Visų kraštų literatūra šiandien smarkiai persiskususi realizman. Juk visi karų romanai: Georg von der Vringo „Kareivis Sahren“, E. M. Remarko „Vakarių fronte niko naujo“, John Dos Passos „Trys kareivai“, H. Barbucco „Ugnis“, R. Dorgelės „Mediniai kryžiai“, R. Graves „Sudie visam tam“ ir daugybė kt. yra realistiškai parašyti. Net mūsų Vyduunas, tas nenumaldomas „aukštesnių prasmų“ gaudytojas ir visokių „simbolių“ varlotojas, ir tas „Pasaulio gaisrų“ stengėsi realistiškai parašyti.

Bet mum ne taip svarbu čia rankioti faktus iš pasaulinės literatūros, kurie kal-

nose tebesėtrijo prieš du tūkstančiu metų vienim išgręžtos ir dar neužgijusios Jo rankų žaidos.

Ligastis padūzgeno mano sąmonėn. Restoranė parduota dūšia rėkė. Rėkė balsiai ir klaikiši, kad po dviejų tūkstančių metų iš žaidų tebesikošia pakraujavęs vanduo, ir jissi dar nemirė.

Jisai suprato. Jisai žiurėjo iš širdies širdin.

-- Dar neužgijo... -- Jo balsas priminė nuostabią ir tylią tyrumos palmių kalbą.

— Juk Tave gi, rodos, užmušo? Tai kam gi Tavo žaidos tebesėtrija, ir Tu gyveni?

— Mane ir užmuša tam, kad aš tūkstančius metų gyvenčiau.

— Gyventum? Kam? Ne gyvenimo Tavo, bet mirties yra alkanos pracities ir šių dienų nuodėmės. Juk Tave gi, ir užmušo tam, kad Tu atspirkum jas.

— Aš niekumet ir nieko neatspirkau.

— Tai kam gi apie Tavo atspirkimą skelbia?

PRANAS
DAUGNORA

bėtų už realizmo grįžimo tikrumą. Mes esame priešininkai tokio realizmo, kurį vartoj Žemaitė. Žemaitė, visai nesirūpindama sakinių stilizavimu, aprašinėjo peizažus, daiktus ir veiksmus taip, kaip jie tuo karto jai atrodė. Ji iš savo realiskojo aprašinėjimo daug kur pereidavo net iki naturalizmo. Tokiam aprašinėjimui mes dabar priešinamės.

Po ekspresionistinėjų eksperimentų mūsų sąmonė tuo pačiu momentu išanoko vertikališkai ir horizontališkai profauti ir vaizduotis. Net kai kur mūsų sąmonės koeficientas vienu ir tuo pačiu momento įgijo visų trijų matavimų kūrybinę konцепciją. Taigi scenasis, vientisas realizmas su savo begalinio vientisu mu formališkai jokiu būdu nebegalimas.

Tremptai formuluojant neorealizmo formalinę pusę, galimai pasakyli, kad ji susidaro iš ekspressionizmo ir paprastojo realizmo elementų sintezės.

Ekspressionizmas, reiškėsis visokų kitų moderniškų „izinių“ faktais, buvo toks griežtas bent kokio realizmo priešas, kad iš visų reališkų elementų Jame bebuvo likusi vos pati medžiaga (molis, popieris, dažai, raidės), iš kurios buvo datomi visoki (nežemiški) iracionališki daiktai. Tokiu būdu buvo sudarytias naujas daiktiskumas (objektinumas, neue Sachlichkeit).

— Aš neskelbiau ir neskelbiu. Aš tik žiruoju...

— Ką?

— Jusų vekselius... — Jo balsas sudrebo.

— O gyvenu tūkstančius metų tam, kad jus turėtumėt ką užmušinėti; kad jus turėtumėt žirant, kuris išpirkinėtų iš jum polningų bankų savo mirtim žiruotus jusų vekselius.

Jisai nutilo. Restoranė moderniška muzika skleidė apsiblausimą.

Staiga Jo žvilgsnis pakilo iš gyvenimo pakalnių:

— Jus maldaujate mano žiro meilei, o supirkinėjat neapykantą; reikalaujate mano žiro taikai, o prekiavujat karais; vagiate mano vardą teisybę, o globojat ir keliat neteisybės pramone; alšuojate mano širdį atleidimui ir pasigailėjimui, o gaminat kasdien milijonus bausmių; išsémėte mano veidą šviesai, o žliaukiančia tamša apipurkštę sąžinei akis, skeibiate atspirkimą... Ne, aš jūs neatspirkau! Aš tik žiruoju jusų vekselius ir nauja

Ekspresionizmas, savo esmėj būdamas simbolizmu, sukurė simbolius — daiktus, kuriem suprasti reikėjo aplaudyti senajį, realistiškąją sąmoną. Bet vis dėlto kad ir kaip tie nauji daiktai nutolę nuo mūsų seno, iprasto galvojimo, vis dėlto jie savyje turėjo lo paprasto realizmo pačius pagrindinius bruožus ir primityviškajį, paprasto, laukinio žmogaus įsivinodavimo objektyvumą. Dėl šios priežasties buvo griebtasi visokių „juodujų meno“ primityvių ir schematiškuo.

Bet kartu su ekspresionizmo kūriniais Vakarų Europoje ir Rusijos smarkiai ėmė tobulėti fotografijos menas. Ekspresionizmas savo begaline drasa pripratino mus prie visokių netikėtumų. J žmogų visumet buvo žinima iš auksinio vidurio. Ekspresionistai savo sąmonės objektyvą nukėlė žmogui visai prie kūnų ir iš šios vienos pažintinės į žmogų. Bet sudaryto mano matymo įspūdžio, išreikšto schematiniu būdu, veik niekas ne-suprato. Nesuprato ir nepriprato.

Tai buvo garbingi išradimai be jokio praktinio tikslø.

Siais visais ekspresionistų išradimais panaudojo fotografijos menas. J ekspresionistų sąmonės objektyvo vieta buvo pastatytais paprasto fotografo aparato objektyvas. Ir štai visi nuslebo. Buvo pagantas žmogaus vaizdas, bet visai kitoks, negu pripratę

mirtim juos išpirkinėjų. Prieš du tūkstančių metų aš viską dovanaujau. Bet dabar, kada išėmėte iš mano širdies dovanojimą, aš jus — kaltinu! Aš kaltinu, kad visose kryžkelėse mane užmušinėdami, tūkstančius metų neleidžiat man numirti! Aš kaltinu, kad visose kryžkelėse pristeige žiravimo biuru, netirkū savo vekselių reklamas apraudėto mano kančiom! Aš kaltinu, kad jus gyvi esate ne mano gyvenimu, bet mirtim...

Jisai nutilo ir mastė tol, kol Jo išblyškusi veidu nusiyré dvi ašaros.

Kai pakėliau galvą, Jo jau nebebuvo. Aš verkiau. Man pagailio. Pirmą kartą man pagailio — Jo, užmušto, bet tūkstančius metų gyvenančio ir žiruojančio mūsų vekselius...

O restorano draskėsi ir plėsė smagenis keistas šokis.

buvome matyti. Tai taip pat buvo nenu Sachlichkeit, tik su realizmo elementais.

Fotografija surasta paslaptį plėtojo ir plėtojo. Ši paslaptis persimetė į filmus. Ir štai mun teko išvysti tokį filmą, kaip Sovkino „Andra ties Azija“, „Žmogus žmogni — žvėris“, „Žemė nelaisvėje“, kur tiek daug ly objektyvo perkėlimėjimų ir reališkų faktų visai kitaip atrodomėjų, negu iki šiol kad buvome jpratę matyti.

Jeigu seniau būtų kas norėjęs atvaizduoti priverstinai šokančio, išvargusio žmogaus kančias, jis būtų tuo atvaizdavęs jo veido nuvargusią išraišką, jo sielos (literatūroje) būklę. Šiuo nauju atveju visai nebuvo parodyta veido. Tik kojos. Tik klumpiai ant tų kojų. Ir vis dėlto kaip aiškiai matyti, kad tie klumpiai ir tos kojos sunkiai kilnojasi, slysta, kraiposi ir pagaliau iš nuvargio nugriūva. Arba tokia banališka scena, kaip bučiavimasis. Nebebuvo parodyta besibūčiojančių įsimylėjusių lūpų. Užieko rankų. Nes aistrų užėjus konvūsija sugniaužia rankas kartu su šokoladu toj rankoj. Ir kada palengva pirštai ima tiesis, ir iš rankų iškrinia šokoladas, labai suprantama, kad moters aistra perėjo į pasyvų pasidavimą, kad momentas persilaužė vyro naujai.

Sitokių faktų galima tūkstančiais atpašakoti. Kickvienam labai aišku, kad šioks vaizdas yra realistiškas, bet ne toks, kaip seniau tekdavo matyti.

Taigi, palyginus senajį realizmą su šiuo nauju faktu, matyti, kad realus daiktas buvo išdrusta apskriti aukštiečiinkas ir pažiūrėta į jį visai naturališku objektyvu. Vadinas, dalijant formą į dvi dalis — į jos konstrukciją ir turinį — pastarasis buvo paimitas iš realizmo arsenalo, o pirmasis — iš ekspresionizmo. Šiuodu elementu susintetine, gavome pilnų, manų formą, kurią mes ir vadiname neorealizmu.

Cia kalbėti dalykai dangiausia priklauso filmui. Sunku pasakyti, kas pirmiau pasuko neorealizmo kryptimi: filmu ar literatūra.

Mum svarbu, kad tas neorealizmas reiškiasi mūsų jaunojoj literatūroj. [Kadaangi šis straipsnis nėra pilnas ir visą formalinę pusę neišseimišas (kas bekalbėti apie turinį), todėl ilgainiui, kuriantis didesniem šios literatūrinės krypties pavyzdžių, tekė dar daug ką papildyti, o gal net kitaip aiškininti ir nusakyti]. Stai, Petras Cvirkė savo novelė „Paukščiai skrenda“ (atspausta „Liet. Žin.“ 1930 m. Nr. 31, 32), norėdamas

K. Lino/Reportažo ir montažo principas literatūroje

Reikalas reikalingas platesnės studijos, o ne reiškinys mūsų dienų literatūrai aktinę. Tačiau šis straipsnis trumpa informacija iš apsaitymas aplink.

Literatūra didelis ir gyvas organizmas, kurio gyvenimas vyksta veikiant daugeliui aktorių. Ir tie faktoriai ne vien toje riboje, kur susitinka visuomenė su literatūra, bet ir išdžiulame literatūrinių gaminio procese.

Seniai, pavyzdžiu, buvo paslebėta, kad užsakomėjusios literatūros formas ir priemonės pakiečia nanjos priemonės ir formas ir dažniausiai iš vadinamosios žemesnės būtes. Šį kartą literatūrą smarkiai paveikė laikraštinių darbo priemonės. Kalbu apie reportažą ir montažą. Tai dvi pačios stambiosios laikraštinių darbo priemonės. Kiekvienam, kad ir prasčiausiai redaguojamame akrašyje rasite montažo ir reportažo faktų. Pirmoji — svarbiausia priemonė redaktoriui, o antroji — visokių reporterių, korespondentų ir t.t. Lietuvoje, tiesa, kaip ir pasaulyje, taip ir šios priemonės meninai būtulintos ir pavyzdžiniu reikia kripti užsienišką spaudą. Toje spandoje jus deng mažiam rasių visokių telegatinių agentūrų trumpą ir nieko nesakantį žinių, bet spėjai užtiksile užsieniškų ir ne užsieniškų korespondentų apypačių aprašymų visų pasaudo įvykių. Tos korespondencijos valaro europletiško laikraščio svarbiausių dalių. Redaktoriui (ne mažiau ir spaustuvėi) reikia šita visa medžiaga lik sumontažuoti, ikuonstruktuoti, ir rotacinių mašinos per pusvalandį išmeti didžiausius laikraščius į galvę.

straizduoti dviejų kareivių vedamą berną per sniegulotus laukus, neaprasinėja pačių imonių, jų ējimo. Jis atidžiai aprašo tik miege išpaudžiamas pėdų žymes, jų visą vilkšlinę, kol jos išnyksta bendrame kelyje. Kitą tos pačios novelės vietoj (pačiamė gele), norėdamas atvaizduoti pavasarį, jis jo neaprasinėja, tik kelias sakinius nubrėžia, kad nušautojo Kazio išverstose akyse buvo suslingę žydrų dangum lekių iš šiltųjų šalių paukščiai. Jis pažiūrėjo ne į dangų su paukščiais, kaip visi realistai būtų padarę, bet į akis. Tai yra tas pats objektyvo perspektivas į visai naują vietą. Tokią ir pananą pavyzdžių galima sutikti pas Kazį Borą, Joną Simką ir kai kuriuos kitus.

Praleidžiu, žinoma, visą kitą dangybę laikraštinių darbo priemonių, bet reportažas, užkariavęs laikraštį, stambiausiai laimėjimais įgali ir literatūrinių knygų. Šiam dieniniams, besibaškajus tarp sinžeto, intrigos ir žodžių platičios konstrukcijos, gavo iš reportažo pusės smarkų smugį. Viešos bibliotekos, geriausias šiuo reikalu liudininkas, parodė, kad skaitytojas vis labiau reikalauna ne grynosios beletristikos, bet beletristiško reportažo knygų, kurios duoda tikslius ir ryškius aprašymus, kur peizažas — geografinios pamoka, siužetas — faktiško įvykio eiga, stilus — sausas, tikslius laikraštinių stilus. Ir stai, literatūrinius faktas literatūroje laimi autoriai, kurių knygos tokis ar kitoks reportažas. Nekalbu apie pagarsėjusį Remarką ar rusų Solochovą, —vardų devynios galybės, ir tie vardai, o ne išsilikusios garsenybės, sudaro šią dienų literatūrą.

Všiam aktingosios literatūros pasauly — pradedami kaip ir rusų „Le'nu“, baigiant New-York'o „New Masses“ — griežtai pasisakyta už šį naują galingą literatūrisko darbo principą. Amerikonei net tiek toli nėra, kad šiuo reiškiniu išleido net manifestą, kuriamine reikalaunja, kad rašytojai mesti bibliotekas, savo knyginius kabinetus ir persikrausyti į dirbtuvės, fabrikas ir ištien, industrijos centro, rašytų tikslias savo knygas. Cia jau kyla ne tik klausimas dėl visos literatūros ir dėl pačio rašytojo profesijos, kurios vienos neužtenka, kad būtum rašytoju. Tas klausimas kiltur kyla dėl lite-

Pirmame „Trečio Fronto“ numerijoje mes suninėjome populizmą, iškeldami neorealizmo mintį, tik todėl, kad kai kurie „dumotojam“ buvo ne taip balsus mūsų neorealizmo propagavimas. Kad būtų aiškiu, jog nuo ekspresionizmo važiuojama tollyn (ne tiek svarbu, kuria kryptimi). Su populistais mes jau vien dėl to nenorime turėti nieko bendro, kad jų visą grupę sudaro perdēm katalikiški, ažagareiviski buržua, dėl didelio miesto persisotinimo pasiilgę kaimo gyvenimo. Tai lygu idilių rašymo laikotarpio gržimui. Gyvenimo ir literatūros progresyvišumas iš populistų neturi ko laukti.

NAUJO EILERAŠČIO FAKTAI KNYGOM

Mėginimas poeziškus faktus atskinti

ratūriškų sumellių, pas mūs, deja, jis praktikos sprendžiamas ir nepavydėtinai: rašytojui geriau būti galvės slavėju, negu kad ir departamento direktoriūm, nekalbant apie kanceliarijos popierio gražiką. Bet apie tai kitą kartą. Biografijos reikšmė vienai kitokioje šviesoje dabar nušviata. Biografija padaro rašytoją, pavyzdžiu, mūsų dieną M. Gorkis, rumunas prancūziškai rašęs Panait Istrati.

Taigi, kad ir be skambig frazių bei manilestų, šandien vyksta eilinė literatūros revoliucija. Ji iš pagrindų keičia rašytojo santykius su knyga, o tuo pačiu ir skaitojo, paskutiniosios apimtį kralo kojas visokiariopis ekspresionizmai, futurizmas, surrealistinis, gimus tikslius realizmas, įsigali daiktiskas tilkrovės stilis ir konstruktyvizmas — nelaimingai laimdomas tarp visokių literatūros mokyklų — per montažą jgyja visą savo galybę. Rašytojas pasidaro knygos tikru konstruktoriaum su įvairiausiom konstruktavimo galimybėm.

Ir kas svarbiausia — literatūros knyga, kuri atrodė žlugianti triumfuojančios technikos amžiuje, įgauna naujų teisių gyventi. Knyga pasidaro iš naujo aktinga, ištirtai žemę po kojom pajunta ir nauja energija stoja kovoje dėl kultūros. Visas literatūros darbas įgauna tikslaus ir reikalingo darbo prasmę.

Per pasaulį eina aktinga blaivuma. Parako ir krauso dūmuose susitupėjusi metafizika ir panašus jos pagimdyti idiotizmai nyksta. Ir jeigu Lietuvos susitupėjės parliktoje karos žmonosetroje išsigimėlis surza ir stengiasi sudaryti apie save funkancią tamybę, — veltui jojo pastangos. Kultūra šandien žygluoja, nežiūrėdama jokių rubežių, ir mes — išėjė kovon dėl savo krašto kultūros — laimėsime. Pirmiausia mums reikia laimėti knyga. Ir jeigu mes knygą padarysim aktingą, tai ji geriau, negu tankas, pralauž kelius į žalią sodžių, kuris mūsų tūkstančius pasiuntė padaryti iš suplėkusio krašto — kultūros kraštą.

Naujos priemonės mums gali padėti suaktyvinti knygą. Tačiau senutes Žemaitės per maža. Mes nulenkiame prieš ją galvas, bet mes toliau užsimojame. Jeigu pasiskom už esamojo nelemtino gyvenimo reportažą ir montažą, tai dar nereiškia, kad atsisakom būti lemtiesnės ateities konstruktoriai. Konstrukcija — ne tik mūsų, bet ir viso aktingo pasaulio pagrindinis principas.

Lietuviška kritika perdėti buvo kleboniška. Tatylium klebonis per išpažintį, — taip santykiai kritika su literatūra: autorius — lyg būtų nusidėjelis, o knyga — nuodėmė.

Tokia ne tik vieša nuomonė susitaret, bet ir patentuotas „kritikas“ abejonė neapima dėl tuščios jų pačių frazeologijos, kaip abejonė nesugundo ir kleboni, kasdien beprasmiskai kartoantį savo ritualą. Nuo tų abejonių vienas ir kitas slepiasi po abejolinos vertės teologija: klebonas, vadinas, amžino Dievo, o kritikas — amžino grožio.

Tačiau reikia padaryti galas kleboniškam santykiaivimui su literatūra. Kritikos reikalas literatūros faktų išaiškinimas.

I.

Prieš mane štai faktai lietuviško eileraščio:

1) *Bronys Ralla, BARBARAS RĒKIA.*

2) *Jonas Simkus, PASAKOS IS CEMENTO.*

3) *Kazys Jakubėnas, MIEGANTI ZEMĖ.*

Tuos faktus išskiriu iš kitos dangybos faktų, nes tai paskutiniai trys faktai lietuviško aktingo eileraščio, kuris pasiryžęs išvežti lietuvišką poeziją į aktingos visuomenės gyvenimą.

Tie nelaimingi žmonės (atsiprašau, jie gal ir labai laimingi žmogūkai menkystos laime), kurie prakaituoja padaryti literatūrą kapstydamiesi ant amžino grožio mėšlynos su rūtų vainikėliais, su klebonais bei vikarais, bedainuojančiais savo griešnas meiles ir jas priskirdami tėvynei*, — ak, tai gali būti pelninga, bet visai negarbinga ir nežmoniškai žiopla reliatyvizmo laikais. Gira ir tas nesmagiai pajuto, kad „kažkas ne taip“, kad „i praeities siupybę kažkas nelabai ištrynė“. Dėku, L. Gira, už prisipažinimą, tik tas nelabas, kuris praeities siupybę gadina, kuria ateiti. Ir dabar lietuviškas

* Gera tema lietuviško doktorato dizertacijai: išmūoti kūnigiskų eileraščių tėvynės ir kitokią melle. Medžiaga gausi ir būtina reikalinga ištirti. K. B.

eilėraščio ne tas, kuris „garsią praeitį mini“ (bus jdomu konstatuoti faktas, kiek žmengs garsią praeitį paminėti už 20,000 litų), bet tas, kuris organizuoja Lietuvij tautą akliumiem darbam, kuris kelia Lietuvij tautos visuomenės išjūrą bei kultūriškajį aktingumą.

B. Railos, J. Simkaus, K. Jakubėno miėtės eilėraščių knygos turi tos tendencijos, nors jų aktingumas ir savaip kiekvieno reikla. K. Jakubėno „Mieganti žemė“ susēmė tautos sielvartą ir praskambėjo „atžiūnanti vėtrų žinia“; J. Simkaus „Pasakos iš cemento“ prabūlo agitacija už naują eilėraščio programą apie „kumelinis, turinčius 1001 jėgą“, kurie Lietuvą turi išvežti iš „nakties lietuviškos“; B. Railos „Barbaras rėkia“, ne barbaras rėkia, bet lietuviškas bernas, atėjės užkariautti savo žemės kultūros karybai, kelia galingą maišą „jaunyste lapyta ne ekspresioniskai, jaunyste — pačia ekspresija“.

Tokios tendencijos eilėraščiai nepalyginti vertingesni, negu eilėraščiai „be tendencijos“, vadiniams, su tendencija visokiariopos menkystos „sielos (nelemtų) virpėjimui“. Sutinku, poetas turi teisę apie save kalbėti, bet tik su maža pastaba: jeigu pro poetą įspas tauta kalba.

Kazio Jakubėno eilėraščiuose tauta kalba, kaip „lūšnelė verkia tuulenj tamšiausią juodą vakarą“, knip „žaliav sodę iš haldo kartiasi vargo broliai“, motinos rauda sūnaus, „kuris krauju palaisiė žemę“, o lietuvaite jau nebe ta su „rūlių darželiais“, bet „puolus graudžiam žuvime“, o „pas Kaunu, pas žalių ir miciųjų Kaunu“, „snosis be laimės“ atsisveikina tėvynę plaukii Pietų Amerikon nanjos tėvynės ieškoti, nes „žalioj tėvynėj dirvos verkia, rytojaus ilgis naujo“. Apie tą naują rytojų „vėtrų“ atžiūnandžia žinia dalinuoja poetas. Ir „miegantį žemę“ bunda. Ta žemę kelia poetas, organizuodamas bendrą didžiulį sielvartą, ir todėl tie žodžiai pasakyti pirm laiko apie save skamba galtingiau, negu pranašū išpose: „Oj, nesakykite: sutemo, ir laisvės dainius pančiuos. Ir nors tirščiausias rūkas slėgs dar žemę, matau aš: galas kančiai“.

Ką gč, nelaimingi simbolikai, nesuskubę sukurti tautai simbolio, jaunoji karta, kad ir prievarla, pasak F. Kiršos, simboliška, imasi jus pavaduoti, sukurdama tautos kančios, gyvybės ir išsilaisvinimo simbolius.

O jis, neva lietuviškos markės „futuristai“ (geriau tikin alijsininkai*), j visus keturius nelemtus vėjus išsilaiske, ne jis pareiškė plieno ir cemento valią Lietuvai, bet jaunosios kartos atstovas Jonas Šimkus lieja plieno ir cemento programą, veda tarp dangaus ir žemės gelžkelio linijas, (zinoma, tik tam, kad dangaus tuštynės patodyti), „sumanė medalių kietai užplombuoti ir iš tėvynės pažalint“. Gia futuristiška poezijos programa, „Tarp vaisiaių pasaro, tarp ekspotinio viesto statinių šiandien giniė nauja estetika“ kirčiu kertin Bronys Raila ir „skaito iš delno, raukšlėm pajuodusio, kurs ardo dirvonas suželusius“. Taigi, alijsininkai, užleks jum veidmainingai slėptis po intimitumo kanke. Jaunoji karta reiškia savo kuryba tikro futurizmo, o ne futurizmo po marijonos padurku arba dar, blogiau. Tačiau Bronys Raila nacionalinį sunj perpianna internacinaliniu ekspresu, tai jis algieda: „Penkių kontinentų visai buržuazių — tempol! Eit Tempo! Urnu į kapus...“, tai jo plieniniu eilėraščiu „Penkių kontinentų darbo kolonus žingsnį — tvirtėiau!“ žengia.

Kova tarp senosios ir jaunosios mūsų literatūros kartos dangiam negu neišvengiamai kova tarp senatvės ir jaunatvės. Tai kova tautai išlaisvinti iš visokiariopo nuskurdimo, tai kova dėl kultūros. Ir ta kova, nežinanti to, kokias griežtas formas lepriliubį, batina ir reikalinga tautai, kuri neuori užtrokštį.

Tos neprisklausomybės galingi aidai žudina žemę, tuos aidus metaliskai organizuoja jaunosios kartos poetai, ir tie eilėraščiai, kuriuos jie daro, maršu skambės Lietuval, pakilusiai dideliu žygium.

II.

Suprantama, kad ne atsitiktinai jaunosios literatūros programiniu pagrindu naimtas aktyvizmas. Ir be iškalo nususę lietuviškas biurgeris, likras kačių mokelė lengeši primerklį ir taip jau atžibusiai akis bei suprastį aktyvizmą pagal pieškšcios savo galvos konstrukciją. Ne, ponai, Mes griežtai pasisakom už žmogiškos asmenybės aktyvizmą. Ir mum, rašytojai, tas aktyvizmas reiškia ne tik ideologiškai, bet ir

* K. Biržiko „Infurzmas“ ne tik suaijotėjo, bet ir sukimigališkėjo. Nelemtai pasigedo bent briedžiūs apie kūnagališčius. Ir kam gč tada su futurizmu voretis! K. B.

KRITIKAI IŠ LITERATŪRINIO LIŪNO

1

Teko jum, tur būt, eiti kada nors per liūnų. Paviršiu — plula, pageltusios saumanos ir viškvos. Svaru, ir kelias, rodos, malonus. Bet štai jūs užkėlēt koja, ir pasigirsta garmėjimas, žvypštumas, protestuojantis liūno puvenų erzelis. Arba gal jum teko kada nors pažadinti skaniai snaudžiantį pilietį. Kaip jis pyksta ir niurzgia jūsų pajudintas, kad nedavėt jam ir toliau snausti.

Leisdami pirmą „Trečio Fronto“ numerį, mes žinojom žengią žingsnį ant lietuviškos literatūros liūno. Mes žinojom, kad pažadintas snaudžiantis pilietis, ar snauslį jis savo „alyvų žydėjimo dienose“, ar verstusi feljetonų gamyba, ar su įnirtimu ruošiasi Vytauto Didžiojo skirčių literatūros premiją laimeti, — pakrapštęs akis sunurzgės ir išsikeikis.

Mes neapsivylėm.

Tai yra — mūsų neapvylė nei mūsų literatūrinis liūnas, nei to liūno kritikai,

2

Pirmausia nubudo tie, kuriem mūsų organizuotas pasirodymas buvo galutinis dėmų ir iliuizijų išskaidymas prieš tą visuomenės dalį, kuri ilga laiką buvo jų naivai mulkinama. Tai negausinga lietuviškoj „futurizmo“ grupė, „kairieji“, „pažangieji“ menininkai, savo literatūrinės veiklos pradžioje rišę ją su demokratija ir nauja kylančia visuomenės klase — proletariatu (palyg. „Ket. Vėjų“ nr. 2).

Ir kaip keistai juokingai! Tie, kurie, rodos, turėjo buti mūsų sąjungininkai, pirmieji stojo prieš mūs ir tuo savo žygiu — galutinai save demaskavo. Ju bendradarbiavimas atžagareiviškiausioj mūsų spaudoj buvo tik preliutliai į tuos visus simbolikuosius „artojelius“ ir „žalgirijadas“. Po „Tr. Fr.“ pasirodymo visi galėjo pasibėti, kaip „futuristai“ išbaigė savo *faktūrus* jėdymus, kad pasitrukdė ir atsisakė nuo ankstyvesnio savo kelio ir kad tolesnis afišavimasis literatūriniu pažangomu

žodžio apdirbimo — literatūros — technika.

Tegu techniškais laimėjimais šlandien mes nesigirdime, bet ir jokiui būdu savos literatūriškos technikos nemainytume su primityviška technika, šlubuojančia raišu įkvėpimui ar persikvėpimui. Tas maždaug vistiek: ar jdvėsės šuva, ar perdvėsės (čia tik žodžio turiniui išaiškinti sugretinimas). Neimponuoja mūs ir „vėjų“ pačių save nušilpusių „meisterių“ akrobatika. (Ak, nedovanai „meisteris“ turi lietuvių kalboj dvejopų turinį).

Mes žinome — ir blaivių reikalų įvertiname — literatūros amatas reikalingas, kaip ir kita amatai, tobulejančios technikos. Ypač mūsų technikos amžiuju. Todėl mes nesidžiaugiam, kaip, pavyzdžiu, vyresnioji karta, kurie vieną kitą mažmoži nusitvėrė iš svetimų literatūrų, manosi net literatūros mokyklas sudarę arba iš naujo Ameriką atradę, — ne, mes jau pareiškėm, kad poetinėm priemonėm nesivaržysim, ir dar daugiau galim pareikšli — mes nematomė reikalo kuo greičiausiai literatūros mokyklą daryti, nes mūs tikslas lietuvišką literatūrą padaryti. Darbo procese mes panaudosime visas mūs tinkamas priemones,

nes mūs reikalingos visos priemonės, kuriom galima padaryti gerą ir vertingą daiktą.

Trių čia minimų mūsų eileraščių darbininkų padaryti daiktai gėdos mūsų eileraščių technikai nedaro. Ne vienas eileraščis iš tų trijų knygų galėtų būti galingai išspausdintas ir užsienio literatūros progresyviškos technikos žurnaluos.

J. Šimkaus ypač gerai padaryta „Daina apie ilgą šuvį“. Tai bene vienintelis lietuvių literatūroje vykės panaudojimas liudines daimų priemonių. Dar vienas kitas eileraščis ir daugumas posmų visai gerai sukonceptuoti. Posmo konstrukcija ir aplamai eileraščių sakimio bene bus nusileibus viso eileraščio konstrukciją.

Kazio Jakubėno eileraščių technika gali nepuošni poetinėm priemonėm, bet j galinga savo lyriška jėga ir nusakymu tokijų dalykų, kurių kitas dėl oficiališkų prižiūrėti pasakyti negalėtų. Tai itgi šiom nėlemtom dienom reikia prisikirti prie technikos laimėjimų.

Bendrai jaunoji literatūros karta ir savo darbo technika liek pajėgi, kad nel paprasčias skaityojas lengvai pastebi jos prašmat-

yra tik skaitojoj masės akių muilinimas. J literatūrinės kovos ringą jie išleido vieninteli savo grupės kritiką, vargšą poną A. Simeną. Ir „7 meno dienos“, kuriose p. Simenės demonstravo savo išmintį, nuo to laiko vėlto „7“ šposų ir drebantį kinkų dienos*. Ponas Simenės su pasigardžiamu vadino mus nesubrendėliais ir, tarytum žiutis senelis, autoritetingai drožė: „...su nesubrendėliais nėr ko tintai kalbēti nei jų klausyti, kol jie nesubrės“. Taip pat juokingas atrode p. Simenui pasiskymas („Pamokstas broliam“, „Tr. Fr.“ I nr.) prieš mūsų rašytojų analifabetizmą ir iškėlimas šiuo laikotarpiu labai reikalingo žūkio: *mokyklis!*

3

Ach, gerbiamasis! Nieks nepavydi tamstai geros savijautos, kaip ir tamstos sunčių liudno kritiko pareigų. Tūkstantį kartų vertesnis „nesubrendėlis“, kuris veržiasi subreštis, už tą „subrendėj“, kuris jei is netycią ir subrendo, bet tik tam, kad veiliu patį ir kirmiyti. Kiekviena literatūrinė grupė, kiekviena literatūrinė kryptis pradžioj yra „nesubrendusi“. Bet nesubren-

numą, palyginus su vainikuočiosios literatūros technika».

Techniškų laimėjimų registravimu galėsim užsiimti vėlinu. Dabar dar tik pradžia darbo proceso. Bet jau čia minėtas knygas galim išrašyti į aktingosios poezijos aktyvą. Tas aktyvas didės. Tas aktyvas suves kada nors lietuviškos literatūros aktingą balansą.

Mano mėginiamas aiškinti paskutinius poetiškus faktus tuo tarpu gali būti baigtas. Tegu ne pilnai ir kai kur ūnurkščiai nukalbėjau, bet vardan tos Lietuvos dabar, aplamai, nepilni straipsniai, o dėl ūnurkštumo, tai aš laikau principo: — kalbant lietuviškais žodžiais kalbēti lietuviškai: taip, kaip po ūaudinėm pastogėm kad kalba.

KAZYS BORUTA

* Grynat technikų studijų apie lietuvišką literatūrą duosime išlimesniuose „Tr. Fr.“ numeriuose. Tuo tarpu sun. gerb. skaitojojais mes turime dang aktingesnių dalykų aptarti. Red.

dusi ne ta vulgariška prasme, kaip tai interpretuoja p. Simenės, mėgstas savo erudičių pademonstruoti prancuziškas pavardes minėti. Mes esame įsitikinę, kad p. Simenės tai suprantą, bet tik „Keturis Vėjus“ gindamas sūmoningai durnų volioja.

Ir dėl literatūrinio mokymosi pasauly yra dang žmonių, kitaip manančių už p. Simeną. Šil, išnuose išo nauju metu pradėjo eiti naujas žurnalas „Literatūrnyj učebnik“, kurį redaguoja paš Maksimas Gorkis ir kuriam dirba stipriausios rašytojų jėgos. Ir šis žurnalas daugiausia skiriamas... rašytojam mokyti. Jeigu p. Simenės pa-skaiytų to žurnalo į vedamajį straipsnį, parašyta M. Gorkio, jis, tur būt, visus rusų rašytojus su pačiu Maksimu Gorkiu išvardintų „nesubrendėliais“.

Arba štai prieš mane guli žinomo kritiko Gorbačovo brošiūra, kurioj išspausdinatas jo referatas prieš literatūrinį analifabetizmą, laikytas viename rusų rašytojų suvažiavime, kuriamo dalyvavo žmonių su tokiu literatūriniu šlažu, jog ponam Simenam ir kai kuriem jo ginamiesiem, rodos, smarkiai tolį ligi jų.

Gaila, kad p. Simenės ne rusas; jo veikimui ir kritikai ten būtų daug platesnė dirba;

Ir vis tik, dideliam liūniečio nusiminiui, „Trečias Frontas“ leidžiamas ne dėl to, kad — „šviestis“. Mažesniams demagogui lengva tai suprasti.

4

Cia ne atsitiktinai užsiminėm apie demagogiją. Nes „7 m. dienų“ 51 or, radom naują p. Simeno dialektikos „perlą“:

„Susibūtiavęs su aktyvistais p. E. Radzikauskas, pasitengęs peli „Keturis Vėjus“, daro bendrą frontą su „Krankinis 15 Kultūros“ (12 p.)“.

Egi, pasitodo, kad p. Radz-as, rašydamas a. a. „Meno Kultūroje“ apie tai, kad mūsuo nesama jokio literatūrinio krizio, ne tik paminėjo aktyvistus, bet su jais ir... susibūtiavavol

Su p. Radz, mes iš viso maža turime kalbos. Per šešius „Meno Kultūros“ numerius jis jrode, kad dabar buržuazinės miesčionijos alyvų žydėjimo dienos („M. K.“ nr. 1) ir kad jokio literatūros krizio nesą — ir „M. K.“ garbingai baigė savo dienelės. Ta visa p. Radz-ko argumentų artillerija num jau kelintų kartų patvirtino, kad krizis yra ne tik p. E. Radzikauskas galvoj ir Liudo Giros poezių, bet ir mūsų

literatūros žurnaluose ir visoje mūsų miesčioniškoj - buržuazinėj ir „futuristiškoj“ literatūroj".

Kad mūsų naomenės galėjo nežinoti p. Radz-as ir už mus neįgaliotas kalbėti, tai nelabai nuostabu. Bet kai ir „subrendėlis“ p. Simėnas nemokėjo (ir nenorėjo) išskirti šią miesčionių liuno kritiko kombinaciją, — ir geriausią norą būdami nebegalime p. Simėno nejtarlti. Juoba, kai eina kalba apie „kranklius“ iš „Kultūros“, kuriem mes aplamai visa širdžia pritariam.

5

Bet leiskite truputį nukripti į šalį. Ponas Simėnas iš tikro vertas savo ginančių. Jis gina mūsų „futuristus“ ne tik už tai, ką jie darė „K. Vėjuose“, bet ir už tai, ką jie daro dabar. Nepažykičkime vienos vienam literatūrinio liuno kritiko minties „deimančiuk“, kur taip atraportuoja p. E. Radzikauskui (visur citatose kalba ir rašyba netaisoma):

„Kai dėl ellinų Alijošans feljocinių, tai p. E. Radzikauskas žino neblogiaus už manę, kurį labai amžinėmis jie rašomi. Jeigu poetas K. Binkini nereikėtų rūpintis kaulinančiu daunu, jeigu nereikėtų išlaikyti šeimyną, vargo K. Alijošius būtų Buvydys pasaulį. Dabar tik vienai klausimavas geriam: ar, kad poetas K. Binkis citų tarmių kur nors į hoką bei į mitošteriją, ar, kad rafo feljotonus. Jam asmeniškai, be abejio, daug malosčių ellinoti, negu kad reikių skaityti illes ar registruoti oratorius. Visomom, mano nuomone, išgi nuo to nenukenčia“. (8 „7 m. d.“ 51 nr.)

Lietuvoj daug būdavo įdomių dalykų, bet tokios „K. V.“ gynėjo machinacijos ne dažnai pasitaiko. Todėl ir mes, dėl paprasčiausio takto vengdami kalbėti apie jausmus, kuriuos sukelia geri šeimynų tėvai etc., čia norime pabrėžti principą, taikintiną, mūsų nuomone, kiekvienam save gerbiančiam rašytojui kiekvieną laiką, kiekvienoje vietoje, nežinanti, ar jis būtų šeimynos tėvas, ar šventasis, ar vagis (še faktai mum neįdomūs): geriau būti galvij slaviku ir taip pelnyti duoną, bet ne literatūrinj ir kurybinj chlamą gaminti...

O p. Simėno nuomone, tai visai nesvarbu: lai tik visuomenė nenukenčia. Kokia visuomenė? Buržuazinė visuomenė dėl to, be abejio, išlošta, nes šios rašytojai, anksčiau buvę jos priešai, dabar per-

* Šiuo klausimu platus ir dalyką iliustruojantis straipsnis bus Šiaulių „Kultūros“ 4 numeris, parašytas mūsų kolektyvo nario J. Radžvilio.
R. d.

eina jos pusėn, virsta jos pakalikais i pastumdeliais. Ir vėl koks nuostabus liuno kritiko ir jo ginančių sutapimas!

6

Nenusivokiančiam literatūros klausimams „Lietuvos Aido“ (22 Nr.) reporterui galė atrodyti, kad „ar šiaip ar taip „Trečias Frontas“ yra „Keturij Vėjų“ pamėgdžiamas“, nes reporteris recenziją, matyt, pėtačė gazietos neskaitęs. O ir p. Simėnas kritikas ex professo, kalbėdamas apie tai, kodėl jaunieji nenuėjo keturvėjiniukų pedom, be apeliacijos atraportuoja tam pačiam p. Radž-kui:

„... keturvėjiniukai galėjo liketis geteig ipėdinis bet jis nėmimda, kad jie jau pas jas jaunesnius atsandra ločia drąvesni mintis a padotais suėlinisos etėratis, tai tik deka „Keturiems Vėjams“ (ibid.).

(Tarp kitko, kas per „lietuviška“ sakinius sintaksė)

Taigi, mes nė kiek neperdėjom, pirmame „Tr. Pr.“ numerį stipriai užakcentuodami, kad visokio „naujumo“, „moderminimo“ monopolij pasiėmė „mūsų „futuristus““ tai buvo arklukas, — ant kurio jie seplynerius metus jojo, ir net pastarausiai metus jiem kartais pwykdavo kai ką tuo jlikinti. Bėt šis medinis arklukas, rodos, jau saiažo...

Na, pagaliau, p. Simėne, tamsta vis dėlė perdaug neaisargus: bandamas gynėti tamda pripažinti savo ginamiesiems miši ar mažių mažiausia — emeritūrą, nes jis kalba eina apie *ipėdinis*. O dėl kito nėvylio tai p. Simėnas ir ta visuomenė dalis, kuri jam simpatizuoja, gali likti tamis: mes nenuėjom nei į reakcionieriai spaudą, nei „Zalgirio mūšio“ poemą nebandom rašyti. Dėl mūsų literatūrinę darbų meniškumio laipsnio taip pat nevečiauti p. Simėnu tapli buhalteriabis: juk jis taip puikiai moka sverti literatūrą ant ašties svarstyklų lėkštelių, kaip krautuviniukas cukrų ar miltus (palyg. p. Simėno sl. „7 m. d.“ 51 nr.)!

Aplamai esama keistų žmonių, kuriuos kankina uoslės hipertrofija: suberdėjo kai nors prieš seplynerius metus, tai liuno kritikai vis tuo pačiu oru tebekvėpuoja.

7

Išlikimą išravotojų ir draugų (draugų su buteliu?) „K. Vėjai“ susilaikė „Studento“ kritiko asmeny, kuris teikėsi mus pavadinim

„tarp literatūros palydusiai“ („Studentas“ Nr. 23). Šio kritiko, pono H. raštu panausiai charakteriuos viena citatėlė:

„Lyg literatūrai būti svarbu temos, kuriomis raioma, idėjos, kurios norima įspėjimai, mintys, kurias norima pareikšti. Literatūrai nesvarbu, kaip,“ svarbu „kaip“, ypatingai tuo dienų literatūrai, kaip vakaruoje, kur jokis mokslo nera vartojama ir kur turinys jogos reabilitacijos literatūroje sokeiti negali.“

Ir dar:

„Musų jameinę našumas tame ir pastoreikia, jog jei priprashančiai literatūrai gyventino ištaška, tuo literatūra su gyventiniu supilsta ir nebegali beišskinti.“

Dėl to, suprasdūt, „Trečias Frontas“ ir „pakydo literatūros“!

Ponas H. be reikalo kalba apie „vakarus“, kurie jam migloti ir tamstis, kaip simbolizmas su estetizmu. Viskas buvo gerai, jei kritikas visą išsimintį nebūtų pasėmęs kaip tik iš „rytu“ — ir iš tų „rytu“, kurie jau seniai praėjo ir nugarinėdo. Jis truputį pavėlavę: „rytuose“ dabar niekas nebemano, kad literatūra ir jos kūrėjas skraido viršiniu debesų, tolydžio galvodaumas apie bekranių „kaip?“. Didžiai moksliškė literatūra apie kurybos, sociologijos ir ekonominės buklės samtykius neabejojantai aškiai ir nesugriaunamai jrode šio „formal-estetizmo“ tušnumą ir melagingumą. Tik pabėgusieji iš „rytu“ į „vakarus“ dar galetų paspausti ponui H. ranką už išlikimą tarnystę prieškarinės rusų literatūros dabar jau susibankrutuojusioms idėjom.

8

Iš ponio H., estetinio ir simbolinio mūsų literatūros lino kritiko, rezenzijos vieną sakinių laikyliume reikšmingu (deja, ši sakinių mes atvirkštai interpretuojame, negu gerb. kritikas norėtų):

„Svarbu taikinys, o ne ginklas. Ir kurio žanramas.“

Taip!

Šiuo gyvenamuoju momentu mes manom, kad buvo kvaliai rinktis ginklus, juos bandytis, valyti, tepti... Mokydamies, ką šauti, su kuo šauti ir kaip šauti, — mes niekad iš akių neišleidžiame taikinio ir stengiamės, kad nė vienas šovinys neišleisi į tuščią orą. Ir visos priemonės daugiau ar mažiau numum reikalingos ir svarbios, kurios padeda į taikinį pataikyti.

Ginklus valyti, tepti ir sukrovus į atseinalą jais gérētis paliekam ponui H. ir jo „Keturiem Vėjam“.

9

Daug kartybių, pagiezos ir nelaimių atneše mūsų literatūram „Trečio Fronto“ pasirodymas. Sučiaskė literatūros linas. Praėta ieško, kas šio neramaus gaivalo „tevai“ ir aplaukai kas per paukštis išdriso sudruimeti „nesudrumščiamą tamybę“. Juk taip būvo gera pastaraisiais metais gyventi. Abipusis bendradarbiavimas, spaunda, kultūra, gražausios lietuvių konkursai, jubilieji, Lendas Gira prilažino talentus Binkini, Tilvyčini...

O tokia gausybė pasisitiliusių į kričto tėvus! P. Radžikauskas mūs pavadinimo „K. Vėju“ nepaklusniai „sunelias trečia-frontininkais“, p. Siménas „K. V.“ pamėgti džiojotais ir net *pedintais* (kokia garbė!), o „Musų taujos keliai“ protokolo stilium pamožę: „...bloga, kai patys, ar keno iš žalies pastumti (m. pabt.), pasuka į šunkelius, veltui gaista laiką, patys daug nukenčia, o kartais ir ketus paipiktina...“ Neitrukus Lietuvos atsirado ir tokij džentelmenų, kurie nedvejodami mūs pavadinimo bolševikais (nežinia, ar šių džentelmenų buvo nuolatinėje ar akordinėje tamyboje)...

Na, iš susivaiybę dabar: kas tie mūsų tėvai?

10

Ir vis dėlto bukinių pagallau atviri. Ko niuzgja tas literatūrinis linnas? Ko jis toks neramus, jei „Trečias Frontas“ buvo tik kažkokio „K. Vėju“ mellako nesusipratimo vasis? Ko tie džentelmeuai taip konvulsingai plėsosi, kad net savo redaktorių parėgas išmaino į kitas lengvesnes?

Visa tai labai suprantama.

Beina naujoji, jaunoji literatūros karbi. Karta, su kuria elna ateities gyvenimas. Karta, kuri išvien pasiryžo žyginioti su darbo masėm. Karta, kurios literatūrinis kelias ne įkyrėjusi, žalinga-miescioniskai romantiškė, nei miescioniskai futuristinė menstruacija, —

bet —

aktyvizmas!

BRONYS RAILA

P A S T A B O S

JŪS NE TIEI

Apie juos reik kalbėt, reik rašyt. Ne todėl, kad jų viečas pasirodymas mus džingintų (kičvienas jaunuji pasirodymas sveikintinas, ypatingai mum), bet reik kalbėt kaip apie faktą ir tiek tas faktas reikšmingas. Šiuo laiku, kada senieji valstybiškai - tautiški dailininkai, įsitvirtinę „pelėdijadoj“, gauna ne mažas algas, kada jie statosi dviejų trijų aukštų namus ir skundžiasi nepalankiom kurybai salygom (žiur. „Diena“), teisindami tuo savo visišką surembėjimą, — pataikė laiku pasirotyt jaunieji dailininkai. (Jie atidarė savo darbų parodą kovo 23 d.). Visi laukė kažko naujo, reakcingo seniam, entuziastiško, revolucionieriško... O iš tikrujų rado tuos pačius Kalpokus, Sileikas, Žmuidzinavičius, Sklėrius. Tik silpnesciu. Juk jie tiek dar nesavaimingi, tiek silpni linijoje, tiek kompozicijoje, tiek nenusivokia darbo prasmėj! Perėjusį visas penkias paveikslų salės žiurovą nuvargina ta pati šabloniška spalvų gama, tie trafaretiški „užkandžiai“ (nature morte'ai), anot vieno parodos lankytojo.

Jei vieno kito esama ir gabaus, talentingo (Br. Pundžius), jei vienas kitas stengiasi išsilaužt iš saldaus tautiško impresionizmo į la Žmuidzinavičiaus, stengias traktuot naujoviškai ir ieško, knisasi formoje (Truišys, Samulevičius), bet visai užmiršta kitus paveikslui reikalingus esmės dalykus—tai jau nedovanotina. Sitokius eksperimentus galima atelje ir palikti.

Kažkas, recenzuodamas jaunuju dailininkų parodą periodikoje, džiaugės, kad juose nesama romantikos. Bet juk jie seniausios marmorkės romantikai! Jie tebepiešia tuos pačius valgomus ir nevalgomus „nature morte'us“, jie tebepiešia varpines, baktūžėles, kryžiukus, gatves mėnulio šviesoj, bet jie užmiršta žmogų. Jei jie ir duoda žmogų, tai pažįstamų portretus, gimnazistes bei ponias. Jie užmiršta darbo žmogų, uostus, smukles, kalėjimus, dirbtuves, pilnas minios gatves, jie nerodo kaimo skurdo—jie rodo romantiškai saldžią kaimo baktūžės idiliją. Jokios akcijos, jokio sakyšio su gyvu gyvenimu, jokio to gyvenimo reikalavimų nujautimo.

Mes iš jaunuju menininkų turim reikalaut, kad jų dirbami darbai būtų aktingi, kad jie

savo paveikslam duotų naujų dvasią, naujų gyvenimo turinį, kaip davė savo laikam Daumier, Israels ir kaip duoda dabar musų laikam George Grosz ir kiti. Šiuo laiku Vak. ir Šiaurės Europoj mene einama prie naujojo realizmo, kuriam pavyzdžiu čia galima būtų priskirti eiles olandų, norvegų, vokiečių ir ktų tautų dailininkų. Pav., net ir toks Picasso, seniau už paveikslų formą guldės galvą, dabar pritaria, kad paveikslų turinys — svarbus dalykas, kad temos pasirinkimas—ne mažiau svarbus ir kad menas turi but aktingas.

Cia jauniesiems draugam mes norime nurodyti, kad visais atžvilgiais priimtinis Ignas Slapelio mintis apie ateities meno gaires, surašytas „Meno Kult.“ š. m. Nr. 6. Šiaudien visur pasauly mažai domimasi prabangos, vad. grynojo meno dalykais, bet reikalaujama tokį meno daiktų, kurie atlieka gyvenime tam tikrą praktikos vaidmenį, kurie turi ryšio su pačiu gyvenimu. Šis meno gyvenimo reiškinys yra simptomingas ir nurodo linkme, kuria menas cia netolimoj ateity. Meno, kaip ir ateities žmogaus socialiniam gyvenime, individualizmas bus gerokai pažabotas, ir amžinai kovoja iš klasinių, luomų idealus žmogus pasiinkos daugiau kolektyvui. Menas išcis iš buduarų, paveikslai išcis iš ūsiau rėmu į gatves, į geležinkelį stotis, į anglų kasyklas, į klubus, į fabrikus — visur, kur dirba žmogus, kur jis gyvas.

Jaunieji menininkai savo katalogo įžangoj lenkia galvas prieš kritikus ir nedraustai prašosi nurodyti jų gairių paklaudas,—tai galima padaryti:—jokių gairių jis neįsmičigt! Argi tai gairės, argi tuo, ką jis kuriat, jis atstovaujis toliau lietuviškajį meną! Negali buti jis patys prisipažintas nežiną, kur vienat, jis ne tie, kurie turėjo išćiiti į dabarties Lietuvos meno frontą.

Gal jis dar pamatysite, kad gyvenate musų dienų gyvenimą. Jei ne,—mes laukiam kitų, kurie ateis pačio gyvenimo reikalo, butino reikalo pašaukti kurti ne tokio meno, kuris gal šimtataukstantį kartą kartoja seniausias temas ir motyvus, bet kuria aktingus meno daiktus, glaudžiai su gyvenimu susijusius, tam gyvenimui reikalingus, ižiebiančius žmonijai naujo geresnio gyvenimo troškuli ir aktingai kovojančius dėl geresnės žmonijos ateities.

P. Gavelis 2

20.000

Iš priekio du, o paskiau du kartu po du milij.

Ir vis tai literatūrai, ir vis tai tautinei. Verja ir Dlugosą, ir Narbutą, ir visas Vytauto kronikas pavartinėti. Po visų tų vartymų, pageltusių lapų lažymų, po to visko gims „kūriniai“, kaip būdinkai murinimai.

Bet mes klausime: *ponai, ką turėtų bendro šis visas reikalas su literatūra?*

Ko mes už tokią sumą pinigų norime?

Jeigu rašytojam nebutų iš anksto užkaritas tokis „sąmoningas“ reikalavimas, galėtume buti optimistai ir iš tikrujų laukti ko nors ne-paprasto mūsų literatūroj.

Kalbant rimtai, iš viso mes griežtai nusistatę prieš visokias pašalpas literatūram. Mes perdaug gerai gyvename, kad mūs pašalpos butų reikalingos. Mes visi činaunykai sau. Toki patenkinti. Valstybiški. Optimistiškai nusistatę. Ir kuriem galam pašalpų?

LITERATŪROS KRIZIO NERA

L. Gira užginčijo, kad literatūros krizio nėra. Baisių aišku. Ypač aišku dabar, kai paskirti 20.000 litų. Gira čiupo plunksnų ir valiai rašyti tokią knygą apie Vytautą, kurios žadta atspausti 3 milijonus (kad kiekviename Lietuvos žmogui nuo lopšio iki grabo užtektų ir dar atliktų). Be to, Gira nesviečiai pasipiktinės ant Binkio, kam tas ruošiasi nuo 20.000 nusinečti porą nulį už kalamą poemą apie Vytautą Didžijį. Binkis vienom keturiom puola Norką, kad to knyga bloga. Girdi, kai aš parašysiu apie Vytautą, tai bent bus O! Matyt, Binkis bus atatikęs tikrą savo literatūros kryptį ir ko gero už jo teisingumą su priešais užsikrimsti gali. Tai tau, brač, ne „futurizmas“. Su juo ējos lengviau durnių voliot. Dabar tuoju aišku, kad žmogus subrendęs pasidarbė. Tarp kitko ir Inčiura „sąryšy su Vytauto Didžiojo metais“ ant ezerėlio pradėjo rymoti. Dievę gink, nesušlapk, brol, -vyžu.

Tai kurgi čia dabar po viso to literatūros krizis?

DRAUGAS BE BUTELIO

Jeigu nori, kad butų kas nės tau drangu, tai yra dvi priemonės: statyk butelį su ūnapsu arba dusek per aušą. Rezultatai tie patys. Su p. Skliaru (poetu) butelio negérėme. Bet jis taip mus pamėgo, kad kur buvęs, kur nebuvęs ir frankia „literatūrinj molodniakų“ per „Naše Echo“ dantį.

Mum tas labai malonu, bet kas čia pamačijo?

KO MES SKUNDŽIAMĖS

Tėvai romantikai ir „futuristai“ gailiai verkin ir aimanuoja, kad literatūrinj premiju Lietuvos nicks neskiria. Ir kaip jie Dievą į medži žokinā!

Stai „Jaunuj Pasaulis“ jau trečią literatūros premiją skiria: I—20 litų, II—30 litų ir dabar jau III—50 litų. Palaiksime—privarys iki 50.000. Tada mūsų romantikai ir „futuristai“ vėl galės griebtis už kritų ir kurti koki nors nežmeniškai klasiškai - romantiskai - futuristiškai kurinių.

APIE VISOKIAS GLORIFIKACIJAS

E. Radzikauskas rado naują neišsemiamą sričių savo mižiniškos vertės/kritikos studijom: pradėjo glorifikuoti žvaigždes ir saules. Toliau, žinoma, eis rutų, mėtų, žirgelį, kamančių, tymo balnelių, ūkuso pentinėlių, jaunosios mergelės ir k. ir k. daiktų gl. Žičkėjios, kuriom medžiagos darbštasis, mūsų kritikas, be abejio, neišsems ligi savo amžiaus galio, nes mūsų romantikų tiek pri-glorifikuota, kad gali pražili plaukai, ir vis neišstudijuosi visų tų glorijų. Bet mes ne-galime suprasti, kuriam galui gerb. kritikas dėl tokijų mažmožių tiek vargina savo gal-velę ir stengias pirmo laiko pražili.

UŽ LIETUVOS SIENU

IS VOKIEČIU ŽEMĖS

Becher'io grupės poezija Prieš dvejus metus Vokietijoj susikūrė proletariatinė revoliucinė raičioji sąjunga, turinti per 300 narų. Iš šios sąjungos raičioji buvo išbūstai pastreibė žmonom senam ekspresionistui, dabar uakrypusi į proletariatinės revoliucinės literatūros kurybą, poetu *Johannes R. Becher'io* literatūrinė akcija. Dabar Becher'is tekdžia ir redaguoja mėnesinį literatūros žurnalą „Die Linkskarve“, kurio išplatinama 15000 egzemplifiorių pramonės ir kilių sričių darbininkų tarpe.

Informacijai patelklaime čia keletą išrankų 18 žinuose, kurio pažūtros į dabartinės poezijos esmę, poħudij ir uždavinus yra visa bedugne skirtinės nuo tradicinių jų supratimo. Cia lina dėl šių nasių minėti tureti skirtinę išmoningą, galima jas kritikuoti ir kai jom nesutiki, bet, taip ar taip, 300 raičiojų nustatymas ir balsas yra imponuojantis ir veras susidomėti.

Kurt Kläber, darydamas dvejų metų minėtos raičiojų sąjungos daebų apžvalgą, ražymo:

„Aisradu knirklesnė literatūra negu tig šios buvusių. Kiečnė, supresnė. Patosas vicio taktus. Daima virto marzo ritmų. Jaisprande mašinos. Sirelo lozuną. Kiečian, stipriaus negu pirmo. Sukilimas.

Sustiprėjo taip pat ir teorija („sukilimai buvo tik manifestacijama, žankčiu, mažas kontaktas su masei, su žmonėmis, su gavė...“). Kiekvienas žodis perteina turi reikiškes tada, kai jis įsiskverbia į klasių kovos parolį. Kiekvienas elteraitis, kiekviena eliatė, kiekvienas sakinyk turi buti sukiliamas, agitacija, protestas. Kiekvienas mestas reikalavimas — kova, kova ir dar kova“.

Kitas tuo žurnalo vhenčiadarbas *O. Bihā*, raičius apie B. Pilniako bytą (jis raičiojas buvo Bremetas ir sovietų raičiojų xojongas iš Ispanijos) išslėnyje novelė „Malagoni“, kurioj buvo žinomas kontrrevoliucinės partijos — apie naujos giminantės poezijos pobodi atsiliepia dar griežčiai ir originaliaškiai. Jis rašo:

„Proletariatko revoliucinė literatūra yra ne dievukos muzas, o darbo klasės kovos lozingu inspiruojama. Šiurkščiai revoliucinės partijos rezolucijs jis išverčia į poetišką kurybos kalbą... Tai yra revoliucinės klasės kovos agitacijos ir propagandos menas. Ir tuo buri yra didžiausias tikrai revoliucionierliukos menininkos kurybos naopelnas“.

Be to, minėtais *K. Kläber* savo apžvalgoje rašo, kad ių visų naujuju raičiojų kuryba jau eina į jėgas tleslio gyvenimam. Ji jau skaitoma žmonių darbinink-

ų susirinkimose, apie ją viešai debatuojama ir pan. Taip pat ir proletariatkasis žanruumas jai solidarizuojasi. Jis jaučia, kad tai sakomi jo elteraičiai. Jis jaučia, kad dieną po dieną glaudus proletariatko raičiojo frontas su jis markiruoja galvėm. Jis daunoja jis elteraičius, jis kuria juos tolim, jis daro juos savo lozungsais, lyglai kaip proletariatko raičiojai jo žanruojo lozungus padarė savaisiais“.

Šie 300 raičiojų per dvejus metus, pastrodo, baidro višlikai skirtiną, taip sakant, poezių „strategija“ ir poetišio darbo „taktiką“ bei raičiojo profesijos pritaikinimą gyventime, — veik diantraškių pričiungą raičiojo - poeto tradiciniam „paskyrinimui“ supratimui, diantraškių priešlingą, sakysim, lietuviško iki šiol egzistuojusio poeto „paskyrinimi“. Lietuvos bei galo dažnai ligiesi kalbant, kad pęčias „skirtas“ gniaždi ir menut tarinait, jo vertybėm kneti, kad jis „ne priklausomas“ tautos dvasios reikščias, o, be to, kai kada savo uždavinį atlieka „užribotu akiniu...“. Mūsųse viso tai nesiegiamamais ir žyventos „lesos“. O 300 vokiečių raičiojų eligesi ir kitaip. „Proletariu raičiojas, *Kurt Kläber'io* žodžiai, kaip ir milijonai viso pasaulyje darbo masų, lygiu grūmuminei ir grūdumai metė obaik. Kuras imperialistiniams karui!...“ Jis buvo visose gamybos įmonių susirinkimuose, stoguose iškio kovose, visose strelių judejimose ir parolius — prieš vyraišimo politiku, prieš socialistinę, prieš žmonių militarizavimą, prieš Younigo planą, prieš kultūrinę reakciją, — padarė savo paminklas 18 proletariatko raičiojo jis tuo labai stiprėjo ir revoliuciją, ir politiją raičioją“.

Itauglauj pažymėtinis dar vienas minetų raičiojų akcijos brūnžas. Pajutę kontakto su jis atstovaujančiomis masėmis svarbi, susitiprėj savo pozicijas moksliškem teorijom ir savo kurybos dadais, jei jaučiasi ne tik galingi, bet ir nengalimi. Savo priešnam, stambiajai buržuaizijai ir inteliuencijai, jie nebeįrodinėja nei savo pasirinktojo keliu tikrumu, nei jo butimumo. Jie net nebesiskaito su savo priešininkais. „Kuriam dar galėt goniškis iš ilios pusės? Minę frontas turi buti dar platiessis ir glaudesnis darbininklijoje, nukreiptas į mases. Ne buržua-miesčionis (Bürger) turi žinoti, kad kiti literatūra, kuri jo (Bürgerio) literatūrai gali daryti pavojingą; nesė turi žinoti, kad jo pačioj humurinoja jos literatūra, kad viskas, kas per dvejus metus žalia jos organizuota masiravo, yra jos literatūra, kad viskas, kas per ta laiką eilen, poemom ir šaržis buvo mesiai ir smogta, kėjo iš jos vienos-jos (literos) žodžiai yra jos (massės) ligesiai, jos liknai — jos lozungsai“.

Tiek tuo tarpu 18 vokiečių raičiojų veikimo paštarinėje laiku plačiai pasireiškusių *J. R. Becher'io*

grupės. (Žinios iš mėnesio „Die Zukunft“ Nr. 5, 1929 m., gruodžio mėn.) Svarant baltviškojo poeto ir rakytojo teik uždavinimus bei pareigas, tiek pagalinius pačių dabartinius pozicijos esančius ir charakterį, kaip jis suprantamas ir traktuojamas plačiamas pasauliye, minėti, bet abejoti, teks atsiminti ir šias informacijas ir kritiskai jas peržvelgti.

Br. R.

S. Eisensteinas reikalauja kino novelės, nes rašomi kino scenai protokoli neturi jokios vertės. Rakytojo reikalas parašytas kai nuo novelė, o kino režisierius pareiga novelės žodžius praeinkinti kino pakeikslas. Tuo reikaujus jis savo straipsniuose pademonstruoja keletą pavyzdžių.

IŠ RUSŲ ŽEMĖS

REF Majakovskis — futuristas. Majakovskis — telovecas. Bet tai neautentik. Dabar Majakovskis — vadinas manjor literatūrinės grupės REFo — Revolucioninio Fronto. Kokia programa? Atdarydamas počiuju metu spalio m. 8 d. pirmajį Ref'o vakarą, Majakovskis pareikė: „Visus manų mokslybesnius giminės tiek tu priešais, tiek su drąsgais aplie tai, kas yra žmogus; „kaip dirbtu“ ar „kaip dirbtu“ mes dabar būgiam. Šiuo pagrindiniu savo išvadu — „dėl ko dirbtu“, t. y. kūrinio tikslą statom ankštiniu tiek už jo turinį, tiek už jo formą. Mes pareiškiam: — tik tas literatūrinės priemonės yra geras, kurios veda į tikslą“. Tas tikslas, suprantama, bendroji kova už socializinę statybą, griežtais — už „spenimelinių planų“. Tačiau: „Joks programos pastaiymas nepažaliniai mūsų senojo reikalavimo: nauja forma naujam turiniui“.

Kitas Ref'o teoretikas O. Beikas dar konkrečiai nurodina tą būtingią dabarties literatūros agitatoriskumo pobūdį ir naujai traktuoją klasikų eigačią. Ligi tuo proletariatinė rakytojo tarpe plačiai buvo skleidžianti mokinis mokyklos 18 klasikų. Klasikais laikyti: Puškinas, Tolstojas, Oče, Šekspiras. Refovečiai nako, jog proletariatinė literatūra turi savo klasikus, bateist: mokinis nelegališkai eileračių, proklamacijų, mažai žinomus čaritimo poetus, Markas bensdrablinis „Reino laikrakty“, Prelietrait's, Pottier, „Internacionalo“ autorius ir kit.

Toki pagrindiniat Ref'o teorijos būdai.

Vienas kritikas klausiamai pastebėti: Lečas, Ref'as — būdas?

Konstruktyvistai — nauja rusų literatūros grupė. Pradėjusį velkį jau 1924 metais, bet visu tvirtumu pasirodžiusi tik pernai, kai Bejo jos programinis rūškinys „Bézis“ ir kai kurie atskiri kūriniai.

Grupės kūrybinius tikslus bei metodus formulavo pernai gruodžio m. 17 d. Jvykusiame literatūriniam vakare jos teoretičkas W. F. Asenus.

Žodžiai „konstruktyvizmas“ labai dažnai supranta-mosi pastangos poeline formos atvaizduoti indusinius motyvus bei lytis. Ir 18 ikiugti konstruktyvizmas technikoje tamka tiek manų gyventimo lytis, tiek naujo kurybiniu impulsu. Tačiau taip jokiu būdu ne viena, kas charakteriuoja jo meninės pastangą.

Pirmiausia tenka pasiebti, kad konstruktyvistai nėstaiko savo nėštavimų vien slanku formalizmu, tie ant savo velyvos nėra nėra atvirų kovos tiek poezijos formos dogmatizmą. Konstruktyvizmas nėra tik poezijos formų laboratorija, bet ir manjos mūsių kalvė. Šit kodėl toli grupė nūpinasi filmuolių bei griežtuju moksliniu principiu derinti su poezija. Jei paneigia manymą, kad esys kažkokis skirtumas tarp meninės ir mokslinės kurybos. Šit kodėl savo esmei konstruktyvistinė poezija yra daugiau racionali, negu emocijoni. Ir čia yra toli praktiška išvada, jog rakytojas i savo kūrinį turi įvesti mokslinį bei filosofinį pradę ir pavarioti ne „poetiškai“, bet ypäč proziskai motyvų. Tam „naujai“ terminologija, statistikos davinius, skaičius ir t. t. Tačiau, konstruktyvistų manymu, tai nėra grįžimas į slanku racionalizmą. Taip pat tai nėra estetikos principų infelicitum. Bet 18 autros pusės jie atstai kovoja su tuo dogmatišku prieigčiu utilitarizmu, kurį propaguoja Lečas arba dabar Ref'as. Literatūriniu atžvilgiu konstruktyvistai mokosi B. klasiku, bet kūrybos turinį jie stengiasi kreipti deindamies prie dabartinių mafinimo gadynei. Gyvenimas jie steina kaip botina dabarties teciuminius pažangos būtinybię. Ir nu klasiku rauamus bei objektyvielkūnus jie vatzdroja dabartį, laikydami pagrindiniu savo užduaviniai: iškelti, parodoti tai, kas pozityvus.

Konstruktyvistų priešaky slovi lija Selvinskis. Točiau: poetas: E. Bagričkis, Vera Inber, V. Legovskis, Borisas Agnėnas, N. Adnjevas, N. Panovas — Tumanovas; prozaikai: P. Gabrilovičius, O. Chantleris; teoretiškai: V. Asenus, J. Alxenovas, K. Zeluski, A. Kvitajovas. Visi jie jamosios karbos žmonės, daugę jau Septynių salypose. Inteligentai. Ir savo kūrybą — daugiausia — laipjai skiria Sovietų inteligenčiam.

Nors savo grupės teoretiškaja baza konstruktyvistai išpašketelė tik gata nesciai, tačiau jau suspėjo duoti išviliog didelės literatūros kūrinį. Pavysalietė — Selvinskio pilietinio karo epas „Ullalajevošina“ arba ellinotax. Juo romanas „Pultergas“, kuris primena Puškiną „Oneginą“ ir kurį visa rusų kultika pripažino vienai žymiausių poskuliniojo dėlgingimo kūriniu.

Ir išlaikia sovietų literatūrinės grupės gausybes konstruktyvistai gali būti labiansiai verti susidomėjimo.

Tylusis Donas — ligi 1928 metų nėkas nežinojo Mykolo Šolochovo. Pirmosios jo novelės ir kili literatūriniai bandymai praėjo visai ne-pastebėti. Bei 18 jis išleido „Tylufi Donę“, it — dalykai staiga pasiekė — dabar Šolochovas vienas

meigtamiausią ir labiausiai skaičiuojantį Rusijos rėvytojų. Jo romanas per trumpą laiką padiekė beveik 1000000 egz. Iražo. Skaičius truputį pavydėlinas, ir ge bet kai juo gali pasigirti. Be to, romanas jau večiamas į svetimą knygas (nakymis, vokiščiai). Žodžiu, M. Šolochovo pasiekiamas tam tikru atžvilgiu primena garuojį Remarku.

Kuo baigti štokį Šolochovo pasiekiimą? Jo romanas neturi nicio bendro su keliu kokles sensacijos troškinių. Jis taip pat neįgaliuojasi pačių aktualijų, degančių žmonių dienos bausmų, dabarties modernių bei visuomeninų problemų. Jo leusa, ypač Rusijos, jau gana nesenui. Tai priekariuolių, kurių ir revoliucijos metu valzdavimas. Tai kazokų gyvenimo epas. Beje, romanas neturi nei per dangu intriguojančios fabulos, nei moderniško, naujas perspektyvias atskleidžiančio stilius, kuris galėtų išslyti šalytojo. Be to, „Tylus Donsas“ — platiūs užsimotavimų veiklos; tigi gali būti jau dažniai ir dar žada būti. Taigi šalytojas nežino kuriuose pobalgos. Ir vis dėlto romanas turi milžiniško pasiekiimo, kurį — rodos — nėra kuo patenkinti.

Matyt, Šolochovas savo kūriniu bus užkimtas tam tikrų dabarties literatūros plėtotės spragų ir patenkinties inor reikalavimuisi, kurios jis dieną skalyloja stalo literatūrat.

Sovietų literatūra, ypatingai joms proletariatė slalis, kurį arliamas Šolochovas, yra aukščiai pasidavusi realizmo krypčiui. Jos įnamystės (1917-21 m.) romantiškų veržimų, kuris buvo kūpintas iš „komūnikacijos“, besireiškiantių maždaug 1800-ų deklamacijų, vėliau pakelė Inškorpius, charakteringas savo pastangomis patenkinti primityvių naturalų gyvenimo atvaizdavimą, kurio ryškiausias bruožas — iliesoginis atverimumas ir meniškos formos išdrėkinimas. Vėliau ištra stengta literatūros forma labiau kompleksoti ir sintetinti. Ypatingai griežtai pastaboma „Ispū“ problema. Rėvytojas atsižako nuo kaičių schemos. Ateina latkas duoti „gyvus žmones“. Šis vissis jausmų kompleksais, su jų giliu vidujintais dvasios susikirtimais. Štai kodel ir iškyla tos nepasibaigiamos diskusijos apie priešemnes bei metodus fojo meninio realizmo, kuris tampa svarbiausia literatūrikų problema.

Šolochovo romanas kaip tik ir statiko maždaug tuo vissis pageldavimus, kurie buvo iškelli teoretinėse diskusijose. Jis kaip tik ir išsprindė tą uždavinį: patenkinti išrai „gyvus“ žmones.

Štai jo pasiekiimo paslapta.

Mes neturim progos čia kiek plačiau pamagrinėti Šolochovo romanų meninės sudettes, bet kai uželina kalba apie realizmo renesansą, tai paminti to taip svarbus dabarties literatūros plėtotės reikškinio pažymis, jokiu būdu netenkia užmiršti tarp kitių faktų ir „Tylėjo Dono“ pasirodymo.

Tiek ši kartą ir Rusų žemes.

J. R.

TRAGIŠKA KASDIENYBĖ

Byla dėl — su duju kankę, dėl kurios garsusis vokiečių dailininkas aktyvistas George **Grosz** jau keleti metai tapomenas po leisima. Reikia toks: — išėjė požiūrių metu George Grosz padare *Piccadilly-teatru*, garsiuoje Šveicario eskizas, kur jam per nelaimes teko Kristijų vamoderiatui, apresiagoni kareiviskai ir tuo duju karo apsaugojant duju kankę. Vokiškas liuteris atrado išklante kostiume Kristaus pasiekimą ir dailininką pagal paragrafo pradžio teisit. Jdomu tas, kad teismas išteisiamas su galva nukandus paragrafus buvo paratyta, kad Dievo pasiekimai galima tik pasakyti ar parakyti žodžiu, o dėl kostumo ir paveikslų aplinkai nėra nepasakyta, taip kad norint uenorint *George Grosz* turėjo būti būcis išteisintas. Bet tuo buvo nepasibaigę. Seinatas buvo peržiūrėto ir pastameite it pendžios vel pradėti. Vokiščiai spauda platių aprašo šią buvo ir pastaike dailininko puose, nes jeigu dievybė yra kuryba, tai kurėjas, kokinis neabejotina yra George Grosz, negali gl per savo kurių žleisti dievybės arba pats naudė. Tačiau teismas išrečė buvo išteisiamas dėl tramdymo kurybai pasireikšti.

Autorius — kai jo parakyta knyga puiskiamama prie geriausią vokiškos literatūros knygu. **be žinios** — Tal *Georg Pink knyga „Alte hunger“*, **dingo**, — Pas rėvytojo Kurt Müntzer Berlyne 1928 m. buvo užėjus alkantas išvarges žmogus ir pranešė, kad jis rašys knygą ir noris jam dovanoti. Po pusės metų Kurt Müntzer buvo dar labiau nustebintas, kai gavo visai prizas. Namas puiskapu su teisėmis pranešimais, kad su raštais galjs eilis kalp linkamas, o pats autorius — Georg Pink — išvažiuojas Amerikai. K. Müntzeris, perskaubęs knygą, atrado, kad tai buvo knyga apie badaujančių Berlynu, tačiau reikižio knygai pereiti apie 20 metų, kai knyga surando savo leidėją, bet dabar pagarsėjusi knyga negali surasti savo badaujančio autoriaus. Spėjama, kad jis Hollywood'e liko išmėjasi ar cina badaujamas per žmones parakytų antgalų knygai.

Marinetti — arba tai tam ir futurizmas, kuris dar nė taip xentai reikšlavę deginti miuzijus, griauti akademijas ir aplaumai verslių į meiltyną visą senovę, kuris sieglia dabarties gyvenimo kurybą. Bet ne vien Marinettii patenkinti, patenkinti ir ta publica kurį jo klause. — Kai priek 20 metų Marinetti laikėjo, jo klasei minia jaunų menininkų, o dabar, kai pasiekė kurį jis barškino Galerie Berliūnem karinga fauzmo fraze ir pasakojo lotynų meno laimėjimus, žiuvavo pušantis frakų ir pušantis dekolitę, o ties dienam laukė iuzinas automobilių, kuris išesloginė parėiga nusežūti itališką futurizmą su jo autoriumi į itališko lažimo suplekusį archivą.

K. Korobkov

V. S. R. R.

MŪSU KRONIKA

Rašytojų Aktyvistų Kolektyvas

kaip savaitė rengiasi redakcijos biute. Skaitomi ir kritikuojami nauji knušini, išnaminėsi literatūrinės akcijos, dailėjamas įmoniųnem apie gresę ir užstemo literatūros naujienas. Čia yra pirmias išsėmės literatūrinių darbių, kurio vaidus skaitojojai matė ir matys „Trečiamo Fronte“. Deja, ne visi Kolektyvo nariai yra Kaune ir fiksuose salygose, kad galėtų dalyvauti Kolektyvo pasitūmėse. Mano kolektyvithkam darbu salygose yra be galo neprastakios, tačiau jokios slenos negali išlaikyti mūsų bendros valios ir bendrų siekių. Mes gyvename viitor, kad kada nors visas mūsų kolektyvas turės bent minimalistinės žmoniškam kurybos darbei salygas, t. y. laisvas rankas ir kojas, nėškintai oto ir laisvės, nes tai turėt yra švenčiamala kiekvieno žmogaus teisė. Tuo tarpe aš teise nurodau joli ne visi mūsų kolektyvo nariai...

Neseniai buvo iš spaudos išėjusios Raitos riferatų knyga „Barbaras rėkla“ ir jam spaudinama Petro Čerkos apysakų knyga „Saulėtydių Nykis valčiuje“. Šią knygą medžiaga buvo suvaromai Kolektyve. P. Čerkos knyga išleista išnaujinta mūsų knygų leidimo bendrovė „Spaudos Fondas“. Rudenį Kolektyvo knygų leidimas bus labiau išplėstas.

Rašytojų Aktyvistų Kolektyvas neapsitiko vien literatūrinės darbus.

Norėdami geriau pažinti gyvenimą, dabartinių Lietuvos kaimo žmonių, jų skudži, norėdami pažinti laukų darbininką, stantį naujają Lietuvą, ir aplamai Lietuvos gyvenimą, keli rašytojai aktyvistai (A. Venclova, P. Cvirkė, Br. Raita, J. Šimkė) ir kitų miestų Mūsų vakačių pėsčių perėli visą mūsų kraštą.

Iš buos kelionės rašytojai aktyvistai žada parasyti kolektyvinių knygų apie dabartinę Lietuvą, o keletėj, kur buvo galima, surengti literatūros vakarų.

Pas draugus latvių rašytojus

Šią metų kovo mėn. pabaigoje „Trečio Fronto“ redakcijos įgaliotam man, teko nuvykti į Latviją, ten susitikti su mūsų artimesnėmis rašytojais ir poetais ir leistų suetis į artimesnį kontaktą ir visapusišką bendrą veikimą su mūsų kaimyninėmis artimos žemės plunksnos darbininkais.

Šiaip aš taip, latvių rašytojų veikimą stovi dangaus kūkščian už mūsų, yra labiau išplėstas, produktingesnis, geriau organizuotas ir — labiau baidiferencijuotas. Palyginus su latviais, mes visi, jaunieji ir senieji, vis dar atrodom „pradedančiais“.

Lietuvių dailės plėčiai ir organizuota veikia trys, manu atlikę ta vilties grupės, turinčios savo žurnalus virčių darbininkų: Lino Laičeno „Kreis Fronte“ A. Upilių „Domas“ ir manu gerai pažystama „Frankstės“ gespe. Be to, dar galima pažymeti daugian kultūrinių politinio pobūdžio, neju literatūrisko, gerai organizuotą žurną „Signalas“, kuri leidžia Rygos Liandžio universitetas.

Pažangliajį Latvijos rašytojų geriemė įsakė už mūsų pareina nuo visus elės salygų, kuris mes iki šiol neturėjome ir dar greti, tur but, nesulanksmė.

Pirmiausia, latvių pažangiajam rašytojui yra daug didesnis galimumas palaikeyti glaudesnių kontaktų su mase. Pavyzdžiu, minėtas Rygos Liandžio Universitetas (Rigas Tautas Augštakola) buvo gerai organizuota meno ir literatūros skyrių, literatūros seminarių eite. Čia rašytojai dažnai patys iškeltai apie literatūrą, skaito savo kninius, drąsę su klausytojais juos aplašiai. Dažnai rodomi vieti mūsų pobūdžio literatūros vakarai, diskusijos ir pan.

Antra, rašytojų organizacijom veikil ir laikytis, aptamai rašytojui egzistuoti dang palankesnė salygos, nes nepalyginti gausesnė skaitojojūnas ir intelektualinių žmonių buklė nuklėsne.

Toki kiekvieno mūsų rašytojų organizacinių būdymų flakso nesvečejant galima atsakyti, kai mes organizuotais skaitojojais, toki ir rašytojui buvo be galo sambūti organizuotam būti.

Viešint Rygoje teko susitikti su daugeliu latvių poetu ir rašytoju ir aplasti eile veiksių literatūrisko bendradarbiavimo klausimų. Viso čia ir nesuvinėsi. Tebu prieiti ir prie konkretiųjų mitinimų. Pav., teirai tikimės, kad dar kai ateinantį mėnesį pavyks suruošti Kaune drąsę su mūsų kolektyvu jaunuujį Latvijos rašytojų literatūros vakarą. Minčiai tam patių ir sudėti dalyvaujančių keliolika aktinę literatūrą iš „Frankstės“, „Signalos“ ir kitų grupių, lit. vakare bus skaitoma latviškai, lietuviškai, rusiškai, vokietiškai... Vėliau tokis pat vakaras, lietuvių rašytojai dalyvaujanči, nusimona suruošti Rygoje.

Todėl mano šis momentu nuostabdžiai tikime, kad mūsų bendrakas, artimas literatūrinius veikimus su latviais bus nebe viena žodžiai...

Dang mėnionių įprūdžių ir atsiminimų suteikė artimesnis susipažinimas su latvių rašytojais. Nedrūtinis Mairingantas, būčiuliškumas, veiklingumas visų loegų rašytojui, tarp jų ypačiai mūsų drąsę: nepamirštmas „Dailės Teatro“ artistės E. Bēambergs, P. Vilips, A. Talcio, E. Skujenieko ir kita.

Tad — iki pasimatymo Kaune!

Br. Raita,

JAUNIEJI MŪSU BROliai,

„Trečio Fronto“ l-ame N-ry paskelbtas mūsu laiškas literatūros broliam neliko be atbalsio. Iš visų Lietuvos kampų gavome tokias daugybes laiškų, paklausimų nurodymų, pageidavimų, — ir kūrybos: apysakų, cileraščių, eskizų, jog nieku būdu negalėjome suskubti į vieną juos atsakyti. Tikimės, kad jūs, broliai; nepyksite, jeigu greitai negaujate mūsų atsakymų. Taip pat nepyksite, jeigu ne visus jūsų raštus galime sunaudoti.

Mes reikalaujame, kad kiekvienas literatūros daiktas būtų aktingas, t. y. būtų parašytas aktualia gyvenimo tema, aktualia idėja, būtų reikalingas, be to, kad jis tobulai būtų padarytas (žiūr. str. „Aktyvizmo pagrindus tiesiant“). Padaryti gerą literatūros daiktą nelengva, reikia ilgai su atsidėjimu dirbti, žinoti kaip dirbti ir ką bei kuriam tikslui dirbti.

Mieči broliai! l-ame „Trečio Fronto“ N-ry mes iškélėm naują principą: *mokytis*. Šiandien daugiau negu aišku, kad bemoksliu yra

joks rašytojas. Visiem mūsų lit. broliam patariam lavintis, daug skaityti, studijuoti pati gyvenimą ir kuo daugiausia dirbti: parašius dešimtis kartų braukyti, pertaisinti, perrašinėti. Tik *daug* dirbant išcis geras daiktas. Tinginiai literatūros nesukurs!

Patariam sekti ne tik mūsų, bet ir svetimų literatūrų ugį, formas užkariaivimus, kad nebūtų kartojuamos kitų pasakyto mintys, kad nebūtų pamégdžiojama svetima forma.

Tai elementariniai dalykai, bet juos reikia dar ir dar priminti.

Mes norime su savo bendradarbiais ir šalinninkais palaikyti glaudžiausius santykius. I kiekvieną laišką atsakysime.

P. S. Atsakysime tik i tuos laiškus, kur atsakymui bus pridėta phisto ženklu už 30 ct.

„Trečio Fronto“ redakcine kolegija

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

„Tr. Fronto“ redakcija gauna daugybę laiškų iš visos Lietuvos didesniųjų provicijos miestų ir miestelių su pakvietais surengti pas juos literatūros vakarus, prašoma skaityti savo kūrinius per radio ir t. t.

Malonu pranešti, kad visų širdingų mūsų skaitytojų ir norinčių girdėti mūsų žodžius norai bus kiek galima vykdomi. Mūsų organizacinis darbas dar vyksta, ir daugelis darbų laukia savo cilių.

Ši „Trečio Fronto“ Nr. leidžiame padidintą, nes aktualios medžiagos yra tiek daug, jog 32 pusl. negalime visos jos sudėti. Siame Nr. dėl vietos stokos negalėjome idėti Bronlio Railos, Petro Čiurlio apysaką, P. Laurinaičio straipsnio apie šių dienų SSSR beletristiką, Henry Parlando straipsnio apie naujają skandinavų literatūrą ir kitos medžiagos, kuri lieka tolimesniem numeriui. Kadai išeis „Trečio Fronto“ Nr. 3, pranešime spaudoje atskirai.
Redakcija

MŪSŲ SKAITYTOJAM

„Trečio Fronto“ N 1 turėjo dideli pasiskirmą. Jis beveik visas buvo bematant išpirktas. Neabejojame, kad taip bus ir su antroju numeriu, kurį leidžiame jau didesnį, bet kainą paliečame tą pačią — **1 lt.** Dovanai „Tr. Fr.“ niekam nesiunčiame. Kas atsiqs mums 4 litus, gaus visus keturis šiai metais iščinančius „Trečio Fronto“ numerius. Paskubékite, nes N 1 yra vos kelioliko egzempliorių. Atsiuntusiam 3 lt. siūsim „Tr. Frontą“ nuo N 2 ligi metų galio. | Ameriką „Trečią“ „Frontą“ per metus (keturis Nr.) siunciame už 1 dol. Prašome savo draugam ir pažystamiem nurodyti „Trečio Fronto“ adresą ir paraginti „Trečią“ „Frontą“ užsipernumeruoti.

Administracija

M E S G A V O M E

1. *Selma Lagerlöf*, Peteris Nordav. Bvertē J. T. „Sakalo“ b-vés leidiny. 1930 m.
2. „Tulpēs“ b-vés knygų katalogas ir kaišoraitis.
3. *V. Ruzgas*. Gamtos metodikos paglindal. „Sakalo“ b-vés leidiny. 1930 m.
4. *Zata Varna*. Literatūros ir meno latvišķas žurnāls. Redagoja rakstījoju koleģija: *Karlis Boltgaitis, Aleksandrs Čaks* ir *Fridrihs Gaubis*. 1929 m. NN 1—5.
5. *Signals*. Latvijas Universiteta sovietistu mokslo, meno ir literatūros žurnāls. Redagoja *V. Branks, Fr. Rokpelnis* ir *A. Talcis*. 1928 m. NN 1 tr. 2, 1929 m. NN 1—8, 1930 m. NN 1—5.
6. *Daugava*. Latvijas literatūros, meno ir kultūras žurnāls. Redzīk. koleģija: *J. Grīns, J. Roze, J. Veselīts*, ir *P. Galenieks*. 1930 NN 1—3. Šo žurnālo N-ry 3 latvišķ „Trāku mēnes“ kolektīvo narys *E. Skujenieks* rāso apie 1929 m. līctuvu literatūros balansā.
7. *Jāuno Līnu*. Jaunatos latvišķos pocijōs žurnāls. Redagoja *A. Čaks*. 1928 m. NN 1—8. Pažymētina, ka šis žurnāls nebūs vēl vieno protos kūrīnā.
8. *Aleksandrs Čaks*. *Pasaules Krogs*. Ellēmēšķi. 1929 m.
9. *Aleksandrs Čaks*. *Apašs frakā*. Ellērakā. 1929 m.
10. *Pavils Vilips*. Romantika autobusa. Ellēmēšķi. 1930 m.
11. *Pavils Vilips*. 21 dzeja. Ellēmēšķi. 1930 m.
12. *Janis Plāudis*. Panama galva. Ellērakā. 1930 m.
13. *Arends Grīgulis*. Reporteru plezīmes. Ellēmēšķi. 1929 m.
14. *Jauno Trāku mēnes*. Latvijas modernistu žurnāls. Redagoja: *J. Plāudis, P. Kukuts* ir *J. Grotis*. 1930 N 1.
15. *Monde*. Redagoja *H. Barbusse*, artūrišķi bērnidarbības jaunākās *A. Einstein*, *M. Unamuno* *M. Gorkiņš*. 1930. NN 3—8.
16. *Die Linkskurve*. Leitītā: *J. R. Becher, A. bor, K. Kläber, I. Weinert* ir *L. Renn*. 1929 m. 1—5.
17. *Der Sturm*. Vokiečių modernistu žurnāls 1. *Herz arth Walden*. 1929 m. NN 1—10.
18. *Intrepatoruļu vadība*. Sovieti rakstīto saņu federacijos organas.
19. *Kalba*. Bērnišķi kalbos žurnāls. 1 met. iomās. 1 sāk. Red. *Pi. Skardzīne*. „Sakalo“ b-vés leidiny. 1930.

Redaktorius - leidējas ANTANAS VENCLOVA

Redakcīnē koleģiju sudaro BRONYS RAILA, JONAS SIMKUS ir ANTANAS VENCLOV.

„Spaudos Fondas“

Lieluvoje yra rimčiausiai vedama ir turinti didžiausio pasitikėjimo kooperatinė spaudos gaminimo ir platinimo bendrovė
Literatūra lietuvių, vokiečių, rusų ir kitom kalbom
Mokslo priemonės, rašomieji reikmens
Per „Spaudos Fondą“ patogiausia išsirašyti knygos ir žurnalai iš užsieni.
Skubu Tikslu Sąžininga

„Spaudos Fondas“ siūlo šias knygų naujienas:

1. Anatole France. *Pingvinų sala*. Romanas-satyra — 3,50 lt.
2. Pierre Loti. *Icelandijos zvejys*. Romanas — 2 lt.
3. J. Svaistas. *Naujan gyvenimam*. Novelės — 3,50 lt.
4. Kazys Kiela. *Likimo grimasos*. Novelės — 1,50 lt.
5. Dobilas (Bliūdo aut.). *Kur laimė*. Drama — 3 lt.
6. Jonas Simkus. *Pasakos iš cemento*. 1,50 lt.
7. Bronys Raila. *Barbaras rékia*. 1,50 lt.

Skyriai: Šančiuos. Nėdaliuose,
Vilkavišky, Tauragę, Biržuose, Mažeikiuose.

„Spaudos Fondas“
Kaunas, Laisvės Alėja 6

pablauso kilti, apla ką rašo Lm. 1 ir 2 Nr. (124 perl.)

„Kultūra“⁶⁶

Ji rašo apie:

dabarinius kultūros pagrindus; mėlių, visuomenę ir kultūrą; gyventimo tendenciją ir pasaulėžiurį; žmogaus protėvagius; iškėlimą, dievus ir Jezū Kristiną ant kryžiaus; mūsų jaunimo menę ir joje kelius; dr. V. Kudirkos visuomeninį darbą; literatūros ir kritikos pagrindus; mūsų literatūrinės generacijos; tautų literatūrą; moestabalių veiklos žmogaus organizmų funkcas; evoliucijos teoriją (Lamarko, Darvino moksli); žvaigždes, atomus ir elektronus; naftą, tą juodą žemės krauju ir t. t. ir t. t.

to viena, tuo se „Kros“ num. rasi dažiosios literatūros dalykų, recenzijų ir knygų apžvalginių dalykių.

„Kultūro“ išė mūsų profesoriai, rašytojai, kritikai, visuomenės veikėjai.

„Kros“ kaina: pusel metų — 10 lt., ketvirčiu — 5 lt. Nekelbtuvam 20% pigiam.

slėptas 50 e., slenčiamas viena numerj susipažinti.

Adresas: „Kultūros“ 2, Šančių.

iar ne vėlu užsisakyti.

Néra geresnio kalmo žmogol laikraščio, kelp

„ŽEMAITIS“!

Taip kačo všl, kurie bent syk' gavo ji paskalysti.
nesas; Telšiai, „Žemaitis“.

Daug be ko galima gyventi,
bet be žurnalo

„Jaunijų Pasaulis“⁶⁶

negalima gyventi.

Kodėl?

Todėl,

ad „J. P.“ kiekvienas jaunelis randai parakytą apli
inėve ir, jei panori, randai net savo paveikslą,
ad „J. P.“ slovi nuolatiai nuo politikos ir tačia apli
viss jaunimo organizacijas ir visus jaunimo reikalus,
ad gausias iliustracijas,
ad turinys neatsiduoda seneliom. Metam su prie
dales 5 lit. Dar galima užsisakyti nuo 1 Nr.

Adresas: Kaunas, Ožeškienės g. 21.
„Jaunijų Pasaulis“

Vilnius demokratijos žurnalas 1930 metais
skirtas žmonių iš ūgenčių žemės ūkėjų

„LIETUVOS ŽINIAS“⁶⁶

nes tik „L. Žinias“ kovoja už demokratinę tvarką ir laisves. Kas nori palaukti nepriklausomybės Lietuvos mirtį, kam iškrai rapi laisva, nepriklausoma, demokratinė, platiems slokojančiams tarmojimis spauda, tas buvo prisištėti prie „Lietuvos Žinų“.

Skubul Aitku! Tvaikingai!

Prenumerata: Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje
ir Vokietijoje metam 60 lt., pusel metų 30 lt.,
mėn. 5 lt. Štad. met. 36 lt., pusel met. 18 lt. ir
mėn. 3 lt. Ir kitose valstybėse metam 8 dol.
pusel metų 4 dol. ir vienam mėnesui 7 litai.

Adresa: Kaunas, Gedimino g. 38

„LIETUVOS ŽINIOS“

MOKYTOJAI IR INTELIGENTAI

turi susirupinti mūsų jaunimo menesį ankstijam. Todėl jie turi skaityti specialius pedagoginius literatūrą. Tikras ped. idėjų reiškėjas, mokyklų ir mokylių bulelių veidrodis.

„MOKYKLA IR GYVENIMAS“

Pedagoginis žurnalas. Pigiausias, — 10 lit. metam.

Dar ne vėlu užsprendamais, Rejo 3 m.

„M. G.“ REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA
Kaunas, Laisvės al. 62, tel. 19-12.

Jauni žmonės „Jaunima“, visi skaito
savo jaunystės „Jaunima“, kai rodė
žaidimą L. J. Šege. „Jaunima“ gyvuoja jam
dang metų ir vis daugiau simpatijų išyja plėtoj jaunimo
arsono. Kiekvienas „Jaunimo“ virbelis spal
votas, gražus, kiekvienas Nr. pilius idomios medžia
gos. Kaina metams 6 litai, pusel 3 lit., atskirtas Nr.
40 cent.

Kreipkitės Kaunas, Gedimino g. 38 Nr. „Jaunimo“.

Taupyk

Sangi vieta indėliams.

Taupymo dežutės. Visos bankinės operacijos.
LIETUVOS KOPERACIJOS BANKAS

Kaunas. Laisvės Al. 62 Tel. 104, 746, 922. Savl. namai.

Vien tik ekonominiais

sumetimais, neskaitant jau kilių, reikia visų pirklis

„PARAMOS“⁶⁶

kooperatyvo krautuvėse.

Jos bavaros, gražios ir prekės labai higieniškai gami
namos (kepykla) bei laikomos